

สมบัติ เมือง เพชรบูรณ์

เล่ม ๓

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สมบัติ เมือง เพชรบูรณ์

เล่ม ๓

โดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สมบัติเมืองเพชรบูรณ์ เล่ม ๓

ISBN :	๙๗๘-๙๗๔-๔๔๑-๗๖๙-๖
ผู้เขียน :	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
จำนวนที่พิมพ์ :	๑,๐๐๐ เล่ม
บรรณาธิการ :	ผศ. กมล บุญเขต ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
กองบรรณาธิการ :	
ผศ. พันทิพา มาลา	ผศ. ศรีเวียง ไตชิละสุนทร
รศ. สังคม พรหมศิริ	ดร. สุขสันติ แวงวรรณ
ดร. ธรากร จันทนสาโร	ผศ. อาภาภรณ์ วรรณมา
อาจารย์ดอกอ้อ ขวัญนิน	(รองผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม)
ผศ. ขุนแผน ตุ่มทองคำ	(รองผู้อำนวยการฝ่ายอนุรักษ์วิจัยศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น)
นายวิโรจน์ หุ่นทอง	นางสาวปวีณา บัวบาง
นางสาวณัฐวดี แก้วบาง	นางสาวสุพิชญา พูนมี
นางอมรรัตน์ กาละบุตร	นางสาวมัลลิกา อุตฤทธิ์
นางสาวจิรภา เหมือนพิมพ์ทอง	
กราฟิก/ภาพ :	นางสาวমনชยา คลายไศก นายพิทักษ์ จันทรจิระ
คณะกรรมการอำนวยการ :	
อาจารย์จันทรพิมพ์ มีเปี่ยม	(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและธุรการ)
นางสาวกุลิสรา ปองเพียร	นางนินา พิลาเกิด
จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย :	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ๘๓ หมู่ ๑๑ ถ.สระบุรี-หล่มสัก ต.สะเดียง อ.เมืองเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐ โทรศัพท์. ๐๕๖ - ๗๑๗๑๔๐ โทรสาร. ๐๕๖ - ๗๑๗๑๔๐ http://artculture.pcru.ac.th

ข้อมูลบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สมบัติเมืองเพชรบูรณ์ เล่ม ๓. เพชรบูรณ์ : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๖๒. ๒๐๔ หน้า

๑. วัฒนธรรมเมืองเพชรบูรณ์ ๒. ประเพณี วิถีชีวิต เพชรบูรณ์ I. ชื่อเรื่อง

ISBN : ๙๗๘-๙๗๔-๔๔๑-๗๖๙-๖

พิมพ์ที่ : ร้านแก้วสิบ ๘๘ หมู่ ๖ ต.ขอนแก่น อ.เมืองเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐
โทร. ๐๘๙ - ๖๔๑๓๕๓๓

บ้านไม้โบราณ
เลขที่ ๑๗ หมู่ ๕ ตำบล ๕

บ้าน
เลขที่ ๑๗ หมู่ ๕ ตำบล ๕
บ้านไม้โบราณ
เลขที่ ๑๗ หมู่ ๕ ตำบล ๕
บ้านไม้โบราณ
เลขที่ ๑๗ หมู่ ๕ ตำบล ๕
บ้านไม้โบราณ
เลขที่ ๑๗ หมู่ ๕ ตำบล ๕

บทบรรณาธิการ

“สมบัติเมืองเพชรบูรณ์” เป็นหนังสือที่สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ให้การส่งเสริม สนับสนุน และรวบรวมองค์ความรู้ เพื่อมุ่งหวังที่จะเผยแพร่ข้อมูลทางด้านวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ตำนาน ความเชื่อ และอาหารการกินของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้เยาวชน และประชาชนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงเรื่องราวของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยคาดหวังว่าผู้ที่ศึกษาข้อมูลจะนำองค์ความรู้นี้ไปเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและเล็งเห็นถึงคุณค่าของ ร่องรอยทางวัฒนธรรมที่คนในอดีตได้สร้างไว้

หนังสือเล่มนี้ได้บอกเล่าถึงเรื่องราวสำคัญต่างๆ มากมายทาง ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือแม้แต่เรื่องราว ความเชื่อ ตำนานพื้นบ้าน ตลอดจนอาหารการกิน ซึ่งเป็นผลงานของคณะผู้บริหาร นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจ ข้อมูลภาคสนาม จนกระทั่งเรียบเรียงเป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าต่อชาว จังหวัดเพชรบูรณ์อีกเล่มหนึ่ง

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านคงจะได้รับ
ความรู้และเพลิดเพลินไปกับนานาสาระของบทความในหนังสือฉบับนี้
และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือฉบับนี้จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการ
ศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ และการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม
ของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์สืบไป ในโอกาสนี้ กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณ
ผู้เขียนบทความ ผู้แนะนำข้อมูล และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาแสดง
ความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อคณะทำงานจนทำให้หนังสือ “สมบัติ
เมืองเพชรบูรณ์” เล่มนี้ได้จัดพิมพ์เผยแพร่จนสำเร็จลุล่วงมาได้ด้วย
ดีมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต
ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	(๔)
๑ แกงผักอีต้าย	๘
๒ การเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านสู่สากล ตอน ประเทศเกาหลีใต้	๒๐
๓ “ปล่อยเรือแพ” พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ชาวบ้านป่าแดง	๔๘
๔ เขียนเสายองหิน	๕๘
๕ แห่งกัณฑ์หลอน	๖๘
๖ หลามปลาโบราณพื้นบ้านเพชรบูรณ์	๗๘
๗ สรงน้ำพระธาตุวัดวังเวิน ศรีทธา สามัคคี ประเพณีสงกรานต์พื้นถิ่น	๘๘
๘ เล่าข้าว: พิธีกรรมความเชื่อ	๑๐๒

๙	เสน่ห์วัฒนธรรมการสร้างสรรค์ ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก	๑๑๘
๑๐	แข่งจี้โบราณตลาดท่าพล	๑๓๒
๑๑	พิธีส่อนขวัญ บ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์	๑๔๒
๑๒	ประเพณีแข่งเรือยาวดงมูลเหล็ก ณ ลุ่มน้ำคลองไม้แดง ตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	๑๕๘
๑๓	การอยู่ไฟ	๑๗๐
๑๔	Welcome To... พุงซาคติกดำบรรพิต์ท้องทะเล “ภูน้ำหยด”	๑๘๒
๑๕	ฟู้วหลูวแหลแหล(แคนใหญ่) กำลังจะเลือนราง	๑๙๒

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แกงผักอีต่าด

พืชผักพื้นถิ่น มีบทบาทที่สำคัญกับภูมิปัญญาของบรรพชน ถูกสืบทอดมารุ่นสู่รุ่น นำมาปรุงอาหารในรูปแบบต่างๆ ผักบางชนิด นำมาปรุงอาหารได้เลย แต่บางชนิดเป็นพิษและมีผลข้างเคียง ต้องผ่านกรรมวิธีดัดสารพิษเสียก่อนจึงจะนำมาปรุงอาหารได้ การนำพืชผักหลากหลายชนิดมาผสมผสานกัน ผ่านกระบวนการลองถูกลองผิดมานับครั้งไม่ถ้วนกว่าจะลงตัว ย่อมทรงคุณค่าเสมอ ประการสำคัญ พืชผักและเครื่องปรุงเครื่องแกงเหล่านั้นคือโอสถธาตุ ที่สำคัญที่ช่วยบำรุงร่างกายให้เป็นปกติ ซึ่งเหมาะกับโครงสร้างของร่างกายคนไทยยิ่งนัก จากภูมิปัญญาของชนพื้นถิ่นทั่วทุกภูมิภาคย่อมมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน วิธีคิด การหยิบจับพืชผัก ที่ปรับสภาพไปตามธรรมชาติ ย่อมทรงคุณค่าและเอื้อประโยชน์ต่อร่างกายเสมอ ว่าเป็นแล้วพืชผักตามชอบรื้อ หรือหัวไร่ปลายนา กิ่งดงามและสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ยิ่งนัก

๑.

๒.

๓.

๔.

- ▲ ๑. เครื่อง/ เถา อีต๋าด
- ๒. การขุดอีต๋าด
- ๓. - ๔. หัวอีต๋าด

จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลางตอนบน ที่มีธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่แปลกกว่าถิ่นอื่น ผู้คนอพยพมาอยู่กันทั่วสารทิศ เป็นจังหวัดที่มีสำเนียงภาษามากที่สุดในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ พืชผักสวนครัวรั้วกินได้ จึงมีมากมายหลายอย่าง ทั้งที่คุ้นหู และไม่คุ้นหู หรือบางท่านอาจจะไม่เคยได้ยินมาก่อน อาทิเช่น ผักขึ้นาค ผักแพรว ผักกูด ผักไช้ เทา ผลำ พูน ตำหยาน ผักชะเลียด ยอดหวาย นางหวาน ตี๋กั้ง ผักอีเลิศ สะแล ไบยอ ผักเสี้ยน หมากแข้ง มะแว้ง ผักแว่น คะนองม้า ยอดจั่น แคนา ก้านจอง ถิ่นฟ้า มะเขือขึ้น ยอดมะตูม ผักชีลาว เกล็ดปลาหมอ ยอดคลินิน ยอดสะเดา ทำอี่โม่มะเตือ มะฉิ่ง สมอไทย กะทือ เปราะ ฆมันขาว ก้านเผือก กลอย ผักขม ผักปรัง เป็นต้น ในที่นี้ขอนำเสนอการแกงอีต๋าด อาหารพื้นบ้านของบ้านนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผักอีต๋าด ต้นเป็นเครือคล้ายมันนง ลำต้นจะเลื้อยไปตามต้นไม้อื่น เมื่อแก่พอสมควรจะออกลูก(ตามข้อกิ่ง) ที่เลื้อยไปลูกหล่นลงมาจะงอกตามพื้นดิน(ขึ้นต้นใหม่) ส่วนของรากที่อยู่ในดิน จะเป็นแหล่งสะสมอาหาร กลายเป็นหัว ลักษณะหัวคล้ายเผือก มัน หรือกลอย มีขนขึ้นยาวรอบๆ หัว ส่วนที่นำมาปรุงอาหารคือ หัวที่อยู่ใต้ดิน อยู่ลึกจากผิวดิน ประมาณ ๑ ศอก ด้านบนของหัวที่ติดกับลำต้น ตัดออกไปปลูกใหม่ได้

เมื่อชุดหัวผักอีตัดได้แล้ว ทิ้งไว้สัก ๒ - ๓ วัน ตัดส่วนบนของหัวออก(นำไปปลูกใหม่) ส่วนหัวที่เหลือ นำไปปอกเปลือกออกข้อระวังคือ มือคนปอกต้องสวมถุงพลาสติก เพราะยางพิษในหัวจะส่งผลให้คันเมื่อสัมผัสกับผิวหนัง ปอกเปลือกแล้วหั่นเป็นชิ้นพอเหมาะ (หั่นชิ้นแบบแคงส้มมะละกอ) แช่น้ำพักไว้

- ▲ ๑. ปอกเปลือกอีตัด
- ๒. หั่นอีตัด
- ๓. อีตัดที่หั่นแล้วแช่น้ำพักไว้

เครื่องแคง ▶

- ๑. หอม
- ๒. กระเทียม
- ๓. ตะไคร้
- ๔. พริกแห้ง
- ๕. เกลือ
- ๖. ข่า
- ๗. กระชาย
- ๘. น้ำย่านาง

๑.

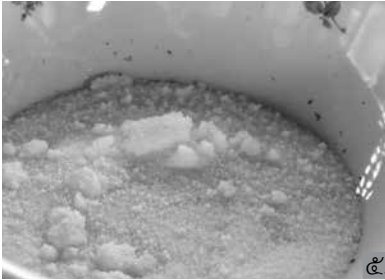
๒.

๓.

๔.

๕.

๖.

๗.

๘.

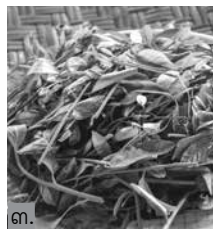
▼ เครื่องปรุงรส/กลิ่น

๑. มะขามเปียก ๒. ปลาร้า ๓. ข้าวคั่วหรือข้าวเบือ
๔. ใบโหระพา ๕. น้ำปลา ๖. ชูรส

▼ ฟิชผัก หรือวัตถุดิบหลัก

๑. ผักอีตาดหั่นชิ้นแล้ว ๒. ปลาอย่างแกะก้างแล้ว
๓. ผักหวานป่า ซอมน

ขั้นตอนการเตรียมเครื่องแกง

๑. โขลกพริกแกง โดยนำตะไคร้ หอม กระเทียม ข่า กระจาย พริกแห้ง เกลือ โขลกให้ละเอียด แล้วตักใส่ถ้วยพักไว้
๒. คั้นน้ำมะขามเปียก (หรือจะใส่ทั้งฝักก็ได้)
๓. โขลกข้าวเปลือก ตักออกพักไว้
๔. คั้นน้ำย่านาง ใส่หม้อ แยกกากพักไว้

ขั้นตอนการเตรียมเครื่องแกง ▼

ขั้นตอนการแกง

๑. ตั้งน้ำร้อนจนเดือด ใส่ผักอีตาด ต้มจนสุก
 ๒. ใส่น้ำย่านาง
 ๓. ใส่น้ำปลาร้า น้ำมะขามเปียก เครื่องแกง (ต้มจนเดือด)
 ๔. ใส่ข้าวคั่ว หรือข้าวเปียก
 ๕. นำปลาอย่างใส่หม้อแกง
 ๖. ใส่ผักหวาน
 ๗. ใส่ใบโหระพา หรือผักชะอม/ชูรส
 ๘. ปรงรสด้วยน้ำปลาเล็กน้อย
- ยกหม้อแกงลงจากเตา ตักใส่ถ้วยพร้อมเสิร์ฟ

ปัจจุบันนี้ แกงผักอีต้ายากินยากกว่าแต่ก่อน ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลาย คนเก่าๆ ก็ล้มหายตายจาก จะมีชาวบ้านบางคนที่ยังเห็นความสำคัญของพืชผักชนิดนี้ ปลูกไว้บ้างตามหัวไร่ปลายนา เพื่อมีไว้ให้ลูกหลานได้รู้ได้เห็นต่อไป

ขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ประยูร คุ่มสิงสัน ท่านอาจารย์เสงี่ยม อาจารย์สมศรี ศรีไพร ที่กรุณาประสานงานในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ขอบคุณ คุณพ่อฉลาด สนุ่นดี (เจ้าของบ้าน) ที่เป็นวิทยากร และช่วยหาวัตถุดิบ ตลอดจนแง่มุมทางการเกษตรในการอนุรักษ์ต้นอีต้าย ผักหวาน ฝ้าย และต้นไม้อื่น ขอบคุณคุณแม่มัต สนุ่นดี(ภรรยาคุณพ่อมัต สนุ่นดี) ที่ลงมือแกงผักอีต้ายในครั้งนี้ และคุณแม่เหนียน ปะนามะตัง ที่กรุณาเอื้อเฟื้อสละเวลา และให้ข้อมูลในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ เป็นอย่างดี

แกงผักอีต้าย ยังคงไว้ซึ่งมนต์เสน่ห์ รสชาติที่กลมกล่อมลงตัวรับประทานกับข้าวสุก ข้าวเหนียวร้อนๆ ชวนให้ตักแล้วตักอีก จนสมาชิกสำนักศิลปะและวัฒนธรรม อิ่มอร่อยกับอาหารพื้นบ้านชนิดนี้ สารอาหาร และโอโซนธาตุที่ครบถ้วนแบบเศรษฐกิจพอเพียง จะยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยพื้นถิ่นแห่งบ้านนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์สืบไป

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

ฉลาด สนุ่นดี. (๒๕๖๓). อายุ ๕๗ ปี บ้านเลขที่ ๔๙ หมู่ ๒ ตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๗ กุมภาพันธ์.

เนียด คุ่มสิงสัน. (๒๕๖๓). อายุ ๖๙ ปี บ้านเลขที่ ๓๘ หมู่ ๒ ตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๗ กุมภาพันธ์.

มัด สนุ่นดี. (๒๕๖๓). อายุ ๔๘ ปี บ้านเลขที่ ๔๙ หมู่ ๒ ตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๗ กุมภาพันธ์.

เหมียน ปะนามะตัง. (๒๕๖๓). อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๓๓ หมู่ ๑๔ ตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๗ กุมภาพันธ์.

สุนันทิพย์ พุทธศรี. (๒๕๖๓). อายุ ๓๘ ปี บ้านเลขที่ ๙๔ หมู่ ๑ ตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๗ กุมภาพันธ์.

ผู้เขียน

อาจารย์จันทรพิมพ์ มีเปี่ยม

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

การเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพชรบูรณ์สู่สากล ตอน ประเทศเกาหลีใต้

เหตุใดจึงต้องเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม นิตยา บุญสิงห์ (๒๕๕๖: ๑๒ - ๑๓) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม วัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมมาจากท่าทาง กิจกรรมและผลผลิตของกิจกรรมที่มนุษย์ในสังคมผลิตหรือปรับปรุงขึ้น จากธรรมชาติ และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยผ่านการคัดเลือก ปรับปรุง และยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมเป็นทั้งลักษณะนิสัยของคนหรือกลุ่มคนในชาติ ลัทธิ ความเชื่อ ภาษา ขนบธรรมเนียม อาหารการกิน เครื่องใช้ไม้สอย ศิลปะต่างๆ ตลอดทั้งการประพฤติปฏิบัติในสังคม วัฒนธรรมเป็นความดีงามไม่ว่าจะเป็นภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ที่ได้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน เป็นวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมที่ได้สั่งสมเลือกสรรเพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เจริญงอกงามเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม เกิดความนิยมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เพชรบูรณ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีวัฒนธรรมหลากหลายสาขาที่ตกตะกอนอยู่เคียงข้างกับประชาชนมานานแสนนาน สำนักศิลปะและวัฒนธรรมร่วมกับสาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ดำเนินการสืบค้นรวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จนเป็นการแสดงที่น่าสนใจ นำเสนอโดยนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ตลอดจนคณาจารย์ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้นำผลงานออกเผยแพร่สู่สายตาประชาชนทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดได้รับความชื่นชมเสมอมา ขณะนี้องค์กรมีความพร้อมด้านการแสดงทางวัฒนธรรมจึงได้นำทีมงานออกนำเสนออย่างต่างประเทศ เพื่อประกาศเกียรติภูมิรวมถึงภูมิปัญญาของคนไทยให้ชาวโลกได้รับรู้และรู้จักต่อไป

ความเป็นมาของการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพชรบูรณ์สู่สากล

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ดำเนินการตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบูรณ์ด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมและมีนโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในการส่งเสริม ให้มหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักที่สำคัญในการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการทำนุบำรุงและสืบสานศิลปวัฒนธรรม ในการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยการนำทีมของผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต ได้นำวัฒนธรรม

การแสดงของไทยและท้องถิ่นเพชรบูรณ์ที่หลากหลายทั้งในรูปแบบ การแสดงระบำ รำ ฟ้อน รวมถึงการผสมผสานการแสดงแบบร่วมสมัย โดยได้ออกเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๒ เป็นต้นมา และเป็นการร่วม งานวัฒนธรรมของสำนักงานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชีย แปซิฟิก (CIOFF Asia and Oceania Sector) และกระทรวง วัฒนธรรม ได้ร่วมเผยแพร่ในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศตุรกี ประเทศ ฟินแลนด์ ประเทศเอสโตเนีย ประเทศไต้หวัน ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น และได้มีการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ณ วัดไทยในต่างแดน เช่น ประเทศเยอรมัน ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเบลเยียม เป็นต้น

วัฒนธรรมพื้นบ้านเพชรบูรณ์สู่สากล ณ ประเทศเกาหลีใต้

ในปี พ.ศ.๒๕๖๑ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ถูกรับเชิญจากประเทศเกาหลีใต้ให้เข้าร่วมงาน มหกรรมการแสดงวัฒนธรรมนานาชาติ ๒๐๑๘ Wonju Dynamic Dancing Carnival ณ เมืองวอนจู ประเทศเกาหลีใต้ ระหว่างวันที่ ๑๒ ถึง วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๑ โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงาน สภาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (CIOFF Asia and Oceania Sector) ท่าน ดร.อุดมศักดิ์ ศักดิ์มันวงศ์ ประธานสภา วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก ที่ปรึกษา CIOFF ประเทศไทย กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งงานดังกล่าวเป็นงานมหกรรมการแสดงนานาชาติ มีประเทศที่เข้าร่วม ได้แก่ ประเทศรัสเซีย ประเทศตุรกี ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศไทย

ประเทศไต้หวัน ประเทศเกาหลีใต้ เป็นต้น การเข้าร่วมครั้งนี้ลักษณะ การแสดงเป็นการแสดงพื้นบ้านประกอบดนตรีสดหรือแผ่นบันทึก เสียง ไม่จำกัดอายุ จำนวน ๔๐ คน ซึ่งผู้เข้าร่วมงานจะได้รับบัตร โดยสารเครื่องบิน อาหาร วันละ ๓ มื้อ ที่พัก บริการด้านพาหนะ ทัศนศึกษา และเกียรติบัตรเข้าร่วมงาน

ทีมเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม ทีมเพชรบูรณ์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ได้ เข้าร่วมการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ณ ประเทศเกาหลีใต้ โดยผู้เข้าร่วมการเผยแพร่ในครั้งนี้มีจำนวน ๔๐ ท่านด้วยกัน เป็น บุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประกอบด้วยข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย นักศึกษา และมีบุคลากร ภายนอกที่มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีและการแสดงซึ่งเป็น ครู - อาจารย์ และศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ร่วม เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมในครั้งนี้ด้วย โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. ผศ.กมล บุญเขต	DIRECTOR & DANCER
๒. อาจารย์ ดร. นงลักษณ์ อานี	TRANSIATOR & COORDINATOR
๓. อาจารย์จันทร์พิมพ์ มีเปี่ยม	DANCE TEACHER & DANCER
๔. อาจารย์ปาริชาติ ลาจันนนท์	DANCE TEACHER & DANCER
๕. อาจารย์สมศักดิ์ ภู่อายงาม	DANCE TEACHER & DANCER
๖. อาจารย์อังคณา จันทร์แสงศรี	DANCE TEACHER & DANCER
๗. อาจารย์เครือวัลย์ อินทรสุข	CHOREOGRAPHER
& DOCUMENT MANAGER

๘. อาจารย์มงคล นราศรี	CHOREOGRAPHER & MAKEUP ARTIST
๙. คุณกัลญา กระฐินทอง	SATAGE TECHNICIAN
๑๐. คุณวิโรจน์ หุ่นทอง	SATAGE TECHNICIAN
๑๑. ผอ.ประชุม ฐูปทอง	MENTOR
๑๒. ครูเสงี่ยม ศรีไพโร	MENTOR
๑๓. คุณเกศรา ช่างทองคำ	DANCER
๑๔. คุณธิดา วงศ์ดี	DANCER
๑๕. คุณเสาวนิตย์ ใจหนัก	DANCER
๑๖. คุณสุนิตรา แสนหลวง	DANCER
๑๗. คุณสุตารัตน์ แก้วประดับ	DANCER
๑๘. คุณชนิดา เนธิบุตร	DANCER
๑๙. คุณกัญญารัตน์ ถมยา	DANCER
๒๐. คุณพิชาภพ จันทร์หอม	DANCER
๒๑. คุณภาคภูมิ พิมเงิน	DANCER
๒๒. คุณธีระพงษ์ เพชรระบูรณิน	DANCER
๒๓. ครูจิรวัดน์ รัตนเทพปัญญากุล	DANCER
๒๔. ครูศิริชัช สนิทวรสกุล	DANCER
๒๕. ครูปัญชรัศม์ เหมบุรุษ	DANCER
๒๖. ครูมานะ บุญเกิด	DANCER
๒๗. ครูณัฏฐสันต์ ประดับศิลป์	DANCER
๒๘. สิบตรีธงชัย คำเขียว	DANCER

๒๙. ครูศรัณย์ เหล่านภาพร	DANCER
๓๐. ครูอาทิตย์รา พรหมบุญ	DANCER
๓๑. ครูอนงค์รัตน์ ร่มโพธิ์ชี	DANCER
๓๒. ครูสมพร ฐูปทอง	DANCER
๓๓. คุณภัทรรพรณ ฐูปทอง	DANCER
๓๔. ครูสุรีย์วรรณ จันทร์เกษม	DANCER
๓๕. ครูสมศรี ศรีไพโร	DANCER
๓๖. ครูอำภาวรณ สอนจันทร์แดง	DANCER
๓๗. ครูณัฐริรา ศรีไพโร	DANCER
๓๘. ครูบุษบง บางสำรวจ	DANCER
๓๙. คุณจินตนา ถาวรบุตร	DANCER
๔๐. ครูปาณิสดา ฉายแก้ว	DANCER

รูปแบบของการแสดงและเตรียมการ

ลักษณะการแสดงที่นำไปเผยแพร่ในครั้งนี้เป็น การแสดงพื้นบ้านประกอบดนตรีสด คือ การแสดงดนตรีอังกะลุง และแผ่นบันทึกเสียงประกอบการแสดง โดยมีการแสดงดังนี้

๑. การแสดงชุดที่ ๑ ขบวนพาเหรด (Parade Show) ชุดกะลาบันเทิง รื่นริงเพชรบูรณ์ (Coconut seed dancing) ๕ นาที รูปแบบการแสดง เนื่องจากเพชรบูรณ์มีมะพร้าวเป็นจำนวนมากตามชุมชนเก่าชาวบ้านได้ใช้กะลามะพร้าวส่วนที่เหลือนำมาประดิษฐ์ข้าวของเครื่องใช้ ดังนั้นการแสดงครั้งนี้จึงได้นำกะลามะพร้าวมาเป็นอุปกรณ์การแสดงประกอบระบำกะลา ที่สนุกสนานและพร้อมเพรียงกัน

๒. การแสดงชุดที่ ๒ แสดงบนเวที (Show on Stage) ชุด อะเมซิ่งไทยแลนด์ (Amazing Thailand) ๒๐ นาที รูปแบบการ แสดง เป็นการแสดงรวมวัฒนธรรมสำคัญอันเป็นเอกลักษณ์ของการ แสดงพื้นบ้านทั้ง ๔ ภาคของประเทศไทย โดยมีการหลอมรวมให้เป็นการแสดงแนวใหม่ร่วมสมัยที่เริ่มจากภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ มีการแสดงที่เชื่อมโยงของแต่ละภาคให้เข้ากัน ปิดท้าย ด้วยการบรรเลง

ในช่วงทำการแสดงทั้ง ๒ ชุด จะเป็นการบรรเลงเพลงอารีรัง ประกอบเนื้อเพลงภาษาเกาหลี (เพลงเกาหลีโดยมีธงชาติเกาหลี ประกอบการแสดง) และเพลงซ้าง (เพลงไทยโดยมีธงชาติไทยประกอบการแสดง) บรรเลงโดยดนตรีอังกะลุงประกอบรีไววซึ่งเป็นการแสดง ไมตรีอันงดงามระหว่างไทยและเกาหลี

ผู้ร่วมเดินทางทั้งหมดใช้เวลาในการฝึกซ้อมช่วงปิดภาคเรียน ในเดือนเมษายน ซึ่งแบ่งการฝึกซ้อมออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มนักดนตรี โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต เป็นผู้ควบคุมการฝึกซ้อม และกลุ่มนักแสดง นอกจากหน้าที่หลักของการฝึกซ้อมแล้ว ผู้แสดงทุกคนจะต้องร้องเพลงอารีรังและเพลงซ้างได้เพราะเป็นการแสดงร้องสดประกอบดนตรีอังกะลุง ในส่วนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายทางทีมเพชรบูรณ์ได้รับความอนุเคราะห์จาก สาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โรงเรียนบึงสามพันวิทยา โรงเรียนเพชรพิทยาคม โรงเรียนบ้านดงมูลเหล็ก และร้านบ้านรักษ์ไทย ลพบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี

ทีมเพชรบูรณ์กับการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม ณ ประเทศเกาหลีใต้

ในวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑ ทีมเพชรบูรณ์ออกเดินทางจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยได้รับความอนุเคราะห์รถบัสรับ - ส่ง จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์เดินทางไปยังสนามบินสุวรรณภูมิ โดยสายการบิน Hong Kong Airlines เที่ยวบิน HX ๖๒๘ ในการเดินทางจากสนามบินสุวรรณภูมิถึงสนามบินอินชอน ทางทีมเพชรบูรณ์ได้มีการเปลี่ยนเครื่องที่สนามบินฮ่องกง และขึ้นเครื่องต่อไปยังสนามบินอินชอน ประเทศเกาหลีใต้ เวลาของประเทศเกาหลีใต้เร็วกว่าประเทศไทย ๒ ชั่วโมง เมื่อถึงสนามบินอินชอนเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น. อากาศอยู่ที่ประมาณ ๑๗ องศา และทีมเพชรบูรณ์ได้ขึ้นรถบัสเพื่อเดินทางไปที่พักซึ่งเป็นรีสอร์ท Dongseoul Respia Country Club Golf Course ในเมืองวอนจู ใช้เวลาประมาณ ๓ ชั่วโมง ที่พักเราจะพักร่วมกันกับประเทศรัสเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศไทย โดยทีมเพชรบูรณ์จะพักอาคาร A อาคาร B และอาคาร C

ทีมเพชรบูรณ์ ณ สนามบินสุวรรณภูมิ ▼ ▼ การเดินทางโดยรถบัสในประเทศเกาหลีใต้

ภารกิจในแต่ละวันเราจะมารับประทานอาหารเข้าร่วมกันที่ห้องอาหารของ รีสอร์ท Dongseoul Respia Country Club Golf Course ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ น. ถึง ๑๐.๐๐ น. มีเพื่อนๆ แต่ละประเทศ มาร่วมรับประทานอาหารอย่างพร้อมเพรียง อาหารแบ่งออกเป็น ๓ แบบด้วยกัน คือ อาหารพื้นเมืองเกาหลี อาหารแบบอเมริกัน และอาหารสำหรับชาวมุสลิม ซึ่งเหมาะกับทุกคนที่สามารถจะเลือกรับประทานแบบใดก็ได้ ทีมเพชรบูรณ์ทุกคนมีความสุขกับการรับประทานอาหารเป็นอย่างดี

ห้องอาหาร
ณ รีสอร์ท Dongseoul Respia Country Club Golf Course
ในเมืองวอนจู ▼

เมื่อรับประทานอาหารแล้วจะแยกย้ายกันไปปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละประเทศ โดยทีมเพชรบูรณ์ปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

๑. กิจกรรมการฝึกซ้อม เช่น

๑.๑ กิจกรรมการฝึกซ้อมการแสดง ณ สถานที่พัก

ทีมนักแสดงเพชรบูรณ์ ▼ ▼ การฝึกซ้อมนักแสดง ณ ช้างอาคารตึก A

การฝึกซ้อมนักดนตรี ▲ ▲ ผศ.กมล บุญเขต หัวหน้าทีมเพชรบูรณ์

๑.๒ กิจกรรมการฝึกซ้อมการแสดง ณ สถานที่แสดงจริง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต หัวหน้าทีมสำรวจเวทีก่อนฝึกซ้อม และถ่ายภาพร่วมกับผู้บริหาร โรงเรียนราชินีบูรณะ นครปฐม ณ เวทีพิธีเปิด

การฝึกซ้อม ณ เวทีพิธีเปิด ▲ ▲ การฝึกซ้อม ณ เวทีกลางแจ้ง

นอกจากนั้นยังมีการประชุมหัวหน้าทีมพร้อมกับแลกเปลี่ยน
ของที่ระลึก โดยทีมเพชรบูรณ์เลือกของที่ระลึกที่มีความหมายลึกซึ้ง
ไปแลกเปลี่ยนในครั้งนี้

▼ หัวหน้าทีมแลกเปลี่ยนของที่ระลึกกับผู้จัดงาน และชาติต่างๆ

๒. กิจกรรมแสดงจริง ได้แก่

๒.๑ การแสดง ณ เวทีพิธีเปิด ขนาดของเวที กว้าง ๑๕ เมตร
ยาว ๑๒๐ เมตร เป็นเวทีที่ยาวมากๆ ลักษณะการแสดงคือ ผู้แสดง
จะต้องเดินแสดงเคลื่อนตัวไปเรื่อยๆ และถึงจุดที่จัดให้แสดงซึ่งแสดง
ภายในระยะเวลา ๕ นาที ทีมเพชรบูรณ์ใช้การแสดงชุด กะลาบันเทิง
รีนเริงเพชรบูรณ์ ต่อด้วยเพลงอารีรัง แล้วผู้แสดงทั้งหมดก็เดินลงเวที
เป็นรูปแบบการแสดงที่แปลกและท้าทายกับผู้แสดงประเทศไทย ที่จะ
ต้องแสดงเคลื่อนตัวไปเรื่อยๆ ประกอบกับอุปกรณ์ทั้งหมดจะต้องติด

ตัวไปกับผู้แสดงและไม่สามารถกลับไปเอาอุปกรณ์ได้ ดังนั้น ผู้แสดงทุกคนต้องใช้ความสามารถเป็นอย่างมากเพื่อเก็บอุปกรณ์และนำออกมาแสดง ประกอบกับการเก็บอารมณ์ความตื่นเต้นที่มีผู้ชมเป็นจำนวนมากในรอบๆ ด้านของเวที ซึ่งมีไม่ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ คน ผู้ชมมีทั้งประชาชนทั่วไป เด็กและผู้ใหญ่ รวมถึงทหารของกองทัพเกาหลีใต้ที่เข้ามาร่วมแสดง ร่วมชมและร่วมเชียร์เป็นจำนวนมาก

นอกจากนั้น บริเวณรอบงานที่จัดพิธีเปิดนั้นมีการจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ ร้านขายของ (คล้ายๆ งานกาชาดที่จัดในประเทศไทย) มีสินค้าที่เป็นของใช้และอาหารทั้งพื้นเมืองและสมัยใหม่ รวมถึงการนำเสนอผลงานนวัตกรรมสมัยใหม่ เช่น หุ่นยนต์ รถยนต์ เป็นต้น

การแสดง ณ เวทีพิธีเปิด ▼

๒.๒ การแสดง ณ เวทีกลางแจ้ง ขนาดของเวที กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๕ เมตร เป็นเวทีที่สร้างขึ้นในย่านเศรษฐกิจ ทิมเพชรบูรณ์ ใช้การแสดงชุด อะเมซิ่งไทยแลนด์ ต่อด้วยเพลงอารีริงและเพลงซ้าง ผู้เข้าชมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ในการแสดงครั้งนี้รู้สึกถึงความรักความอบอุ่นที่ได้รับจากผู้ชมโดยเฉพาะเพลงอารีริงที่ผู้ชมช่วยกันร้องจนทำให้เกิดความสุขทั้งผู้แสดงและผู้ชม

การแสดง ณ เวทีกลางแจ้ง ▲

การแสดง ณ ขบวนพาเหรด ▲

๒.๓ การแสดง ณ ขบวนพาเหรด เป็นการร่วมเดินขบวนพาเหรดบนถนนและการแสดงตรงบริเวณจุดที่กำหนด ที่ประทับใจก่อนที่จะไปร่วมขบวนเดินพาเหรด คือ ทางทีมงานเกาหลีจะให้นักแสดงทุกชาติอยู่ร่วมกันเพื่อรอเวลาที่จะไปเดินขบวน ในขณะที่นั้นมีเวลาสำหรับการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ทีมเพชรบูรณ์ใช้ดนตรีอังกะลุงและโทนเป็นสื่อสานสัมพันธ์วัฒนธรรมการแสดงโดยบรรเลงเพลงต่างๆ และผู้แสดงก็ร่วมกันรำร่าตามแบบชาติไทย เช่น เพลงรำวง เพลงลอยกระทง เพลงช้าง เป็นต้น มีประเทศต่างๆ เข้าร่วม ได้แก่ ญี่ปุ่น รัสเซีย อินโดนีเซีย เกาหลี เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้การสื่อสารด้วยภาษาเป็นกิจกรรมการสื่อสารด้วยการแสดง เมื่อถึงเวลาเข้าร่วมกิจกรรมเดินพาเหรด ทีมเพชรบูรณ์ได้ใช้การแสดงชุด กะลาบันเทิง รื่นเริงเพชรบูรณ์ ต่อด้วยเพลงอารีริงและเพลงช้าง มีผู้ชมรอชมอย่างหลากหลายอยู่ ๒ ข้างถนน สีหน้าผู้ชมดูมีความสุขสดใสที่เห็นพวกเรา เมื่อถึงตรงบริเวณจุดที่กำหนดสำหรับแสดงทุกคนก็แสดงกันอย่างสนุกสนานตามบทเพลง และที่อึ้งใจคือเมื่อเราร้องเพลงอารีริงผู้ชมทั้ง ๒ ข้างถนนต่างมีสีหน้าที่ยิ้มแย้มและบ้างก็ร้องเพลงตามทีมเพชรบูรณ์จนทำให้นักแสดงมีความสุขที่ได้แสดงออกมา

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การร่วมเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมครั้งนี้ พบว่า วัฒนธรรมที่หลากหลายก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ เช่น

๑. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางการดนตรีที่สามารถใช้ภาษาทางดนตรีเป็นสื่อในการสื่อสารจากการร่วมเล่นบรรเลงดนตรีหรือจากการถ่ายทอดวิธีการบรรเลงให้แก่กัน

๒. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางการแสดงที่ใช้ภาษาท่าทางในการสื่อสารสื่อความหมายจนเกิดเป็นการแสดงร่วมกันอย่างยินดีและสนุกสนาน

๓. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางการแต่งกายที่แตกต่างที่แต่ละชนชาติได้นำออกมาเผยแพร่ให้เห็นจนกลายเป็นความแตกต่างที่กลมกลืน

๔. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละเพศแต่ละวัย มนุษย์แต่ละคนที่เกิดขึ้นมาจะได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติตน จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเพศใดวัยใดที่เข้าร่วมงานในครั้งนี้ต่างมีความรักในความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติตนแต่ก็สามารถนำเอกลักษณ์เหล่านั้นมาผสมผสานกลมกลืนกับชาติอื่นได้ โดยไม่มีข้อแม้ จากเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยผู้ใหญ่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ เพราะทุกคนเข้าใจในธรรมชาติและวัฒนธรรมของแต่ละชาติจึงสามารถร่วมกิจกรรมกันได้อย่างมีความสุข

▲ กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

วัฒนธรรมด้านอาหารของประเทศเกาหลีใต้

ในแต่ละวันเราจะรับประทานอาหารกลางวันและอาหารเย็นข้างนอกที่พักร้านอาหารที่จ้างได้จัดอาหารที่เป็นอาหารพื้นเมืองของประเทศเกาหลีใต้ไว้ต้อนรับทีมนักแสดง เช่น

๑. กิมจิ (Kimchi) เป็นอาหารประเภทเครื่องเคียง ไม่ได้เป็นเมนูหลักแต่จะมีประจำทุกมื้อ คนไทยส่วนใหญ่รู้จักคือ กิมจิผักกาดดอง

๒. บิบิมบับ (Bibimbap)

บิบิม หมายถึง การคลุกเคล้า การยำ

บับ หมายถึง ข้าว

บิบิมบับ เคยถูกคนไทยเรียกว่า ข้าวยำเกาหลี ซึ่งในสมัยก่อน บิบิมบับ เป็นตัวแทนอาหารเกาหลีตามธรรมเนียมเก่าแก่ดั้งเดิม ในปัจจุบันเป็นอาหารที่รู้จักกันแพร่หลายมากขึ้น ซึ่งจัดได้ว่าเป็นอาหารที่มีความสมดุล และมีสารอาหารครบถ้วนเพราะมันมีผักต่างๆ พร้อมกับเนื้อสัตว์หมัก มีพริกเกาหลีปรุงพิเศษเพิ่มเข้าไปเพื่อเพิ่มรสชาติและทำให้ส่วนผสมต่างๆ เข้ากันอย่างลงตัว

๓. บุลโกกิ เป็นอาหารเกาหลีที่ทำจากเนื้อสัตว์ทาซอสบาร์บีคิวเกาหลี ปรุงสุกใช้เทคนิคการย่างแบบดั้งเดิม นำมาชุลกชิลิกกับซุซุบุลโกกิกระเทียมร้อน พร้อมผักและเครื่องเคียงต่างๆ เวลากินให้กินกับผัก กระเทียม และพริก ห่อเป็นคำแล้วจิ้มน้ำจิ้ม

๔. พอร์กคาลบิ หรือหมูย่างเกาหลี เป็นเนื้อหมูหมักเครื่องปรุงคล้ายๆ กับ บุลโกกิ แต่เนื้อจะหั่นแผ่นโตและหนากว่า เวลา

รับประทานต้องนำมาอย่างบนตะแกรงเตาถ่านจนสุกและใช้กรรไกรตัดให้เป็นชิ้นเล็กๆ พอคำ รับประทานกับข้าวสวย กิมจิ และผักสด ท่อผักแล้วจิ้มน้ำจิ้ม

๕. ซีกชอก ต็อกโบกี เป็นอาหารที่ได้รับความนิยมมากในเกาหลี ด้วยเป็นหม้อกระทะร้อน สามารถรับประทานได้หลายคน ประกอบไปด้วยเส้นมามาเกาหลี ไข่ต้ม ต็อกโบกี ออเมก และผัก ฯลฯ มีรสชาติเผ็ดจัดจ้าน บางร้านเราจะสั่งความเผ็ดได้ว่าจะเอาเผ็ดมาก เผ็ดน้อย

๖. ไก่ตุ๋นโสม ถือได้ว่าเป็นอาหารพื้นเมืองเกาหลีที่ตัวน้ำซุปจะหอมกลิ่นโสมอ่อนๆ เนื้อไก่จะนุ่มหวาน ช่างในตัวไก่จะยัดไส้ด้วยข้าวเกาหลี โสม พุทธา และธัญพืช ทานคู่กับกิมจิ

๗. คิมบับ หรือข้าวห่อสาหร่าย ช่างในจะมีไส้ต่างๆ เช่น แดงกวาดอง ผัก ไข่ เนื้อสัตว์ แฮม ฯลฯ

๘. ชาพลัม เป็นเครื่องดื่มในร้านอาหารพื้นเมือง มักจะเสิร์ฟหลังจากรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้ว กลิ่นของชาจะหวานหอมรสชาติอมเปรี้ยวชนิดหนอยตี้มแล้วจะรู้สึกสดชื่น

รับประทานอาหารกลางวัน ณ ร้านอาหารในเมืองวอนจู ▼

กิจกรรมทัศนศึกษา

๑. สะพานแขวนโซกิมซานในวอนจู (Wonju Sogeumsan Mountain Suspension Bridge) เป็นสะพานแขวนที่ยาวที่สุดในเกาหลี ยาวถึง ๒๐๐ เมตร จากหน้าผาข้างหนึ่งไปอีกข้างทำให้มีผู้คนมาท่องเที่ยวชื่นชมในทิวทัศน์อันน่าตื่นตาตื่นใจในธรรมชาติอันงดงามรอบภูเขาเป็นจำนวนมาก

๒. หอคอยเอ็นโซล (N Seoul Tower) เป็นสถานที่ชมทัศนียภาพของกรุงโซลได้รอบทิศ ๓๖๐ องศา ที่คู่รักนิยมมาคล้องกุญแจคู่รัก (Love Key Ceremony) บนโซลทาวเวอร์โดยที่จะเขียนข้อความหรือชื่อของคู่รักไว้บนแม่กุญแจและก็จะนำแม่กุญแจไปคล้องกับรั้วเหล็กส่วนลูกกุญแจจะคว้างทิ้งด้วยความเชื่อที่ว่า หากคู่รักคู่ใดได้มาเยือนและคล้องกุญแจคู่รักกันที่นี่จะทำให้ความรักของทั้งคู่ยืนยาวไม่พรากจากกันไปตลอดกาล

๓. พิพิธภัณฑสถานหรัย เป็นการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาและความผูกพันที่มีต่อสหรัยและวิธีการห่อสหรัยของชาวเกาหลี

๔. แต่งชุดประจำชาติเกาหลีได้เป็นชุดพื้นเมือง ชุดฮันบก

๕. ร้านอาหารบุฟเฟต์หมูย่างเกาหลี มีอาหารเกาหลีให้เลือกอย่างหลากหลาย และที่สำคัญที่ไม่เคยเห็นในเมืองไทยคือขั้นตอนในการย่างหมูย่างนั้นจะมีกระดาษที่คล้ายกระดาษซับมันรองไว้บนเตาอย่างก่อนที่จะนำอาหารมาย่างจึงทำให้อาหารมีความมันน้อยลง

๖. ซอปปิงตลาดเมียงดง (Myeong-dong) เป็นแหล่งช้อปปิ้งที่ขึ้นชื่อและสถานที่รวมแฟชั่นชั้นนำของกรุงโซลหรือที่คนไทยรู้จัก

กันในชื่อสยามสแควร์เกาหลี จะพบกับสินค้าวัยรุ่นมากมายและหลากหลายยี่ห้อไม่ว่าจะเป็นเครื่องสำอางยี่ห้อต่างๆ เสื้อผ้าแฟชั่นมีสไตล์ รองเท้า นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารที่วัยรุ่นหนุ่มสาวชาวเกาหลีนิยมไปรวมตัวกันมากมายในแต่ละวัน

สะพานแขวนโซกิมซานในวอนจู

(Wonju Sogeumsan Mountain Suspension Bridge) ▼

หอคอยเอ็นโซล

(N Seoul Tower) ▼

พิพิธภัณฑ์สำหรับ ▲

▲ การแต่งกายชุดฮันบก

▲ บุฟเฟ่ต์หมูย่างเกาหลี

ทีมเพชรบูรณ์กับการเดินทางกลับเมืองไทย

กำหนดการการเดินทางกลับโดยสารสายการบิน Hong Kong Airlines ในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๑ เวลาเดินทาง ๒๓.๓๕ น. ทีมเพชรบูรณ์เตรียมตัวเดินทางกลับเมืองไทยพร้อมกับติดตามข่าวพายุมั่งคุดที่กำลังจะเข้าถล่มประเทศฮ่องกง และด้วยทีมเพชรบูรณ์จะต้องเดินทางไปเปลี่ยนเครื่องที่ประเทศฮ่องกงเหมือนตอนที่เดินทางมาจึงทำให้ต้องติดตามข่าวอย่างใกล้ชิดและเมื่อทีมเพชรบูรณ์ต้องเดินทางไปสนามบินอินซอนผลปรากฏว่าเครื่องบินดีเลย์ไม่มีกำหนดการเดินทางเพราะเนื่องจากประเทศฮ่องกงสั่งปิดสนามบินและให้รอดูสถานการณ์เพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ ทีมเพชรบูรณ์จึงต้องรอดูสถานการณ์อยู่ ณ สนามบินอินซอน ต่อมาสถานการณ์ที่ประเทศฮ่องกงดีขึ้นจึงประกาศเปิดสนามบิน จึงทำให้ทีมเพชรบูรณ์ออกเดินทางกลับจากประเทศเกาหลีใต้ เที่ยวบินที่ HX ๖๒๓ ในเวลา ๐๕.๐๐ น. ของวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๑ ถึงสนามบินฮ่องกง และออกจากฮ่องกงเวลา ๑๑.๓๐ น. ถึงประเทศไทยเวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. และทีมงานได้เดินทางกลับเพชรบูรณ์โดยสวัสดิภาพ

จุดเด่นของการเข้าร่วมเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมในครั้งนี้

๑. ได้เห็นถึงความสามัคคีและไม่มีการแบ่งชนชั้น ผู้เข้าร่วมการแสดงมีอย่างหลากหลาย อาทิ วัยเด็ก วัยรุ่น วัยกลางคน วัยชรา นอกจากนี้ผู้จัดได้ให้ความสำคัญกับหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรม เช่น ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียน หรือแม้แต่ทหารในกองทัพของเกาหลี

เองยังเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงในครั้งนี้อย่างเต็มที่ ทำให้เห็นถึงความสำคัญ
ของงานที่หลากหลายองค์กรมาร่วมกิจกรรมมีความสุข

๒. ได้เห็นถึงเอกลักษณ์และค่านิยมของชาวเกาหลี ลักษณะ
การแสดงของเกาหลีมีทั้งรูปแบบที่เป็นแบบดั้งเดิมการแสดงทาง
วัฒนธรรมที่ปัจจุบันหาดูได้ยาก เช่น ระเบียบขานนาโต้เชือก ระเบียบหน้า
กากเกาหลี ระเบียบพัด ระเบียบกลองพื้นบ้านเกาหลี และการแสดงสมัย
ใหม่ที่นิยมมาก คือ การเต้นโคฟเวอร์แดนซ์ (COVER DANCE) ซึ่ง
ประชาชนชาวเกาหลีมีความนิยมชมชอบและสนใจในความเป็น
วัฒนธรรมของตนเองทั้งแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่เป็นอย่างมาก

๓. ได้เห็นถึงวัฒนธรรมไร้พรมแดน เห็นถึงคำว่า “วัฒนธรรม
ไร้พรมแดน” เป็นความรู้สึกทางสุนทรียภาพที่ได้รับโดยไม่ต้องมีการ
สื่อสารด้วยภาษาเพียงแค่อ่านเรื่องราวทางวัฒนธรรมทำให้หลากหลาย
เชื้อชาติมีความเข้าใจในความงดงามของชาตินั้นๆ ก่อให้เกิดความ
งดงามด้านวัฒนธรรมที่ไร้พรมแดน

ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม ในครั้งนี้

จากการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมในครั้งนี้ เป็นสิ่งที่แสดง
ให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชนชาติต่างๆ เป็นสิ่งที่แสดงถึงเกียรติและ
ความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นและของคนในชาติที่ทำให้เกิดความ
รัก ห่วงแหน เห็นคุณค่าวัฒนธรรม เป็นสิ่งก่อก่อให้เกิดความรู้สึก ความ
สามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก่อก่อให้เกิดความมั่นคงของชาติ เป็น

การเผยแพร่การสืบทอดอันนำไปสู่การพัฒนาสังคมเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต่อไป เช่น การถักทอผ้า การคิดประดิษฐ์ลายผ้า วิธีการตัดเย็บเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และหากมีการเผยแพร่เป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศจะช่วยในด้าน การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของตนเองให้ผู้อื่น ได้รับรู้ในความเป็นวัฒนธรรมอันงดงามของตน และไม่ทิ้งเอกลักษณ์ ประจำชาติของตนเพื่อเป็นศักดิ์ศรีของคนทั้งชาติ นอกจากนี้วัฒนธรรม ยังใช้เป็นเครื่องมือในการยึดโยง หล่อหลอมให้คนในชาติมีความรัก ความสามัคคีต่อกันซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงของชาติ เพราะวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดชนชาติ ชุมชนสังคม และเผ่าพันธุ์มนุษย์ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตของตนเอง บ่ง บอกรากเหง้าพื้นฐานของ ความเป็นชนชาติ สืบทอดจากบรรพบุรุษ ตั้งแต่อดีตกาล วัฒนธรรมเป็นศักดิ์ศรีของความเป็นชาติ

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

นิตยา บุญสิงห์. (๒๕๕๖). วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

บุคคลอ้างอิง

กมล บุญเขต. (๒๕๖๐). อายุ ๕๗ ปี บ้านเลขที่ ๖๑ หมู่ ๑๔ ตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๘ ธันวาคม.

ปาริชาติ ลาจันนนท์. (๒๕๖๐). อายุ ๔๔ ปี บ้านเลขที่ ๕๔/๑ หมู่ ๘ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐ ธันวาคม.

วิโรจน์ หุ่นทอง. (๒๕๖๐). อายุ ๒๙ ปี บ้านเลขที่ ๘๐/๑ หมู่ ๘ ตำบลสะเตียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๖ ธันวาคม.

ผู้เขียน

อาจารย์ดอกอ้อ ขวัญนิน

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

“ปล่อยเรือแพ” พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ชาวบ้านป่าแดง

“พิธีปล่อยเรือแพ” เป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านป่าแดงมีความภาคภูมิใจ เพราะปู่ย่าตายายได้พากันยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งถูกจัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา มีวัตถุประสงค์เพื่อบูชารอยพระพุทธรบาท และเพื่อขอขมาลาโทษพระแม่คงคาที่ได้ทิ้งสิ่งปฏิกูลลงไปในน้ำ รวมถึงเพื่อเป็นการลอยทุกข์โศกโรคภัยต่างๆ ให้ไปกับสายน้ำ มีกำหนดการประกอบพิธีกรรมตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นประจำทุกปี

ก่อนการจัดงานประมาณ ๑ เดือน ทางกลุ่มผู้นำชุมชนจะประกาศเรียกชาวบ้านประชุมปรึกษาหารือรูปแบบของการจัดงานในที่ประชุมได้มีข้อตกลงร่วมกันว่าให้ทำเรือแพออกเป็นคุ่มบ้านเหนือ (วัดโพธิ์กลาง) และคุ่มบ้านใต้ (วัดทุ่งแจ้ง) แล้วจึงนำเรือแพไปลอยพร้อมกันที่อ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดง

◀ ชาวบ้านในชุมชน
ช่วยกันประกอบเรือแพ

ช่วงการเตรียมงาน

เมื่อใกล้วันงานประมาณ ๒ - ๓ วัน กลุ่มผู้นำชุมชนจะประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ชาวบ้านเดินทางมารวมตัวกันที่วัด แล้วจึงแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละคนออกเป็นกลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ ผู้ชายที่มีความแข็งแรงจะพากันเดินทางเข้าไปในป่าชุมชนเพื่อตัดไม้ไผ่ที่มีขนาดลำใหญ่แข็งแรงทนทาน รวมถึงต้นกล้วยหรือแม้แต่วัสดุอื่นๆ ที่สามารถถลอน้ำได้ นำมาต่อรวมกันเป็นแพตามขนาดที่ต้องการ ส่วนไม้ไผ่ที่เหลือก็ทำแพขนาดเล็กตามจำนวนที่ต้องการได้อีกด้วย

กลุ่มที่ ๒ ชาวบ้านบางส่วนจะอยู่ที่วัดเข้าครัวประกอบอาหาร เช่น แกงบอน แกงขี้เหล็ก ขนมจีนน้ำยา เป็นต้น ไว้สำหรับเลี้ยงดูคนที่มาช่วยงานที่วัด

กลุ่มที่ ๓ คนเฒ่าคนแก่ จะช่วยกันฉลุกระดาษเป็นรูปลวดลายต่างๆ ไว้สำหรับติดตกแต่งเรือแพให้เกิดสีสันสวยงาม

การตกแต่งเรือแพในวันงาน

เช้าตรู่ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันออกพรรษา ชาวบ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ร่วมกันทำบุญเลี้ยงพระตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งหลังจากนั้นได้ร่วมรับประทานอาหารมื้อเช้าร่วมกัน

หลังจากรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้ว กลุ่มชาวบ้านบางส่วนจะพากันออกเดินไปตามถนนเส้นในหมู่บ้านเพื่อเก็บดอกดาวเรืองหรือดอกไม้ประเภทอื่น สำหรับนำมาตกแต่งเรือแพให้เกิดความสวยงาม

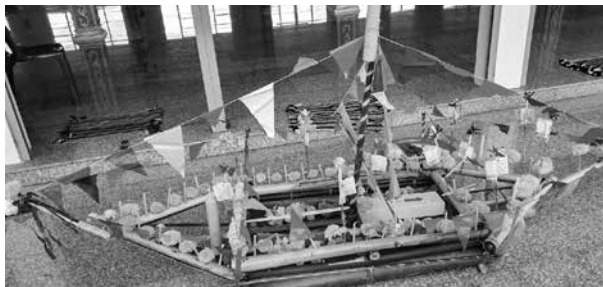
นางมล สิ้นสอน กล่าวว่า **“ดอกไม้ที่นำมาตกแต่งเรือแพต้องเป็นดอกดาวเรือง เพราะเป็นดอกไม้ที่มีชื่อเสียงคน มีความเชื่อกันว่าชีวิตจะได้รุ่งเรืองเหมือนกับชื่อของดอกไม้ตัวเอง”**

นอกจากการนำดอกไม้มาใช้ในการตกแต่งเรือแพแล้ว ชาวบ้านยังมีการนำกระดาษสีต่างๆ มาฉลุเป็นลวดลายต่างๆ ตามใจชอบ ติดตกแต่งที่เรือแพให้เกิดความสวยงาม

สิ่งสำคัญที่ชาวบ้านแต่ละหลังคาเรือนจะนำมาใส่ลงไปในเรื่องแพ คือ กระจกที่ประกอบไปด้วย ดอกไม้ ฐูป เทียน หมากพลู ข้าวดำ ข้าวแดง เงิน และที่ขาดไม่ได้เลย คือ เส้นผมกับเล็บของทุกคนในครอบครัว

นางเผือก จันทร์เสน กล่าวว่า **“พ่อแม่ปู่ย่าตายายสั่งความตนเองไว้ก่อนตายว่า ให้ทำกระจก ใส่ ดอกไม้ ฐูป เทียน หมากพลู ข้าวดำ ข้าวแดง เงิน และที่ขาดไม่ได้เลย คือ เส้นผมกับเล็บของคนในครอบครัวทุกคนใส่ลงไปในกระจก แล้วนำกระจกไปวางในเรื่องแพของหมู่บ้าน เพราะมีความเชื่อว่าเป็นการนำสิ่งไม่ดีของคนในครอบครัวใส่ลงไป และยังเป็นการปล่อยเคราะห์ ปล่อยโศกไปกับเรือแพ”**

ชาวบ้านคุ้มวัดทุ่งแจ้ ช่วยกันประกอบและตกแต่งเรือแพ

◀ เรือแพ คุ้มวัดโพธิ์กลาง ▶

ขบวนแห่เรือแพ

หลังจากที่ชาวบ้านช่วยกันตกแต่งเรือแพเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทางวัดจึงประกาศเชิญชวนให้ชาวบ้านเดินทางมารวมตัวกันที่วัดโดยพร้อมเพียงกันเพื่อจะได้เริ่มแห่เรือแพไปยังอ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดง

ก่อนที่ขบวนแห่จะออกเดินนั้น คณะกลองยาวของหมู่บ้านเริ่มรวมตัวตั้งค้ายขึ้นไหว้บอกกล่าวคุณครูบาอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชามาให้ พร้อมทั้งบรรเลงเป็นปฐมฤกษ์เพื่อให้ชาวบ้านที่ยังมาไม่ถึงได้รับเดินทางมายังวัด ระหว่างที่รอเวลาการแห่ขบวนชาวบ้านจะร่วมร้องเพลงตอบโต้ระหว่างหนุ่มสาวกันอย่างสนุกสนาน เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองให้กับเรือแพนั่นเอง

เมื่อได้เวลาที่นัดหมายขบวนแห่จึงเริ่มออกเดินทางจากวัดไปตามถนนเส้นในหมู่บ้าน ในระหว่างที่แห่ไปนั้นถ้าขบวนผ่านหน้าบ้านหลังไหนก็จะมีชาวบ้านยืนรอถือกระทงที่จะใส่ลงไปเรือแพ

เมื่อขบวนแห่เดินทางมาถึงยังศาลเจ้าปู่เจ้าย่าบริเวณทางขึ้นอ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดง ขบวนแห่จะหยุด และจะมีคนเดินขึ้นไปยังศาลแล้วจุดธูปบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน แล้วจึงออกเดินกันต่อ

ชาวบ้านนำเรือไฟ ร่องลำนํ้า อ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดง ►

ขั้นตอนพิธีปล่อยเรือแพ

เมื่อขบวนแห่เรือแพเดินทางมาถึงยังอ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดง ชาวบ้านจะวางเรือแพลงไว้กับพื้น หลังจากนั้นจึงเริ่มประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อน ตั้งแต่การกราบพระรับศีล ฟังพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

จากนั้นชาวบ้านจึงช่วยกันจุดเทียนธูปที่เรือแพ แล้วตามด้วยการกล่าวบูชารอยพระพุทธบาท หลังจากนั้นกล่าวคำบูชาเสร็จ ชาวบ้านจึงช่วยกันหามเรือแพลงไปลอยน้ำ

พิธีกล่าวคำถวายเรือไฟ ▼

นอกจากพิธีปล่อยเรือแพของชาวบ้านป่าแดงแล้ว กลุ่มชาวบ้านบางส่วนที่มาร่วมพิธีนั้น จะมีเรือแพลำขนาดเล็กลงไปลอยน้ำ และยังนำสัตว์น้ำชนิดต่างๆ มาปล่อยลงน้ำด้วย จากที่ได้สอบถามชาวบ้านที่มาร่วมพิธีนั้นได้ความว่า ชาวบ้านป่าแดงมีความเชื่อว่าเป็นการปล่อยเคราะห์ต่างๆ ลงน้ำ รวมถึงการทำบุญให้ชีวิตแก่สัตว์ทั้งหลาย ซึ่งจะเป็นการแก้ไขดวงชะตาได้ให้พ้นเคราะห์ทั้งหลายทั้งปวง และบุญกุศลที่ได้ทำในครั้งนี้จะส่งผลให้ชีวิตตนเองและครอบครัวดีขึ้นนั่นเอง

พิธีปล่อยเรือแพถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของบ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่สะท้อนถึงพลังศรัทธาในบรรพบุรุษของชุมชนบ้านป่าแดงอย่างเหนียวแน่นที่สืบทอดจากบรรพบุรุษต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และถูกปลูกฝังมาจากความเชื่อที่ว่าเรือแพนั้นสามารถทำหน้าที่นำความทุกข์ โศกภัย ไข้เจ็บ และสิ่งไม่ดีต่างๆ ให้ไหลไปตามน้ำ และยังเป็นการส่งเคราะห์ร้ายให้พ้นไปจากชุมชน เพื่อความเป็นสิริมงคลให้กับชุมชน อีกทั้งยังเป็นพิธีกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของคนในชุมชนอย่างเหนียวแน่นที่เป็นพลังหลอมรวมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์สืบสานพิธีกรรมที่ทรงคุณค่าให้อยู่เคียงคู่ลูกหลานชาวบ้านป่าแดงต่อไป

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

ทอง แสงโพน. (๒๕๖๒). อายุ ๘๐ ปี บ้านเลขที่ ๖๕ หมู่ ๕ ตำบล
ป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓
ตุลาคม.

ไต้ แสงโพน. (๒๕๖๒). อายุ ๗๘ ปี บ้านเลขที่ ๓๖/๑ หมู่ ๕ ตำบล
ป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓
ตุลาคม.

เผือก จันทร์เสน. (๒๕๖๒). อายุ ๗๗ ปี บ้านเลขที่ ๓๕ หมู่ ๓ ตำบล
ป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓ ตุลาคม.

พิน เกตุแพง. (๒๕๖๒). อายุ ๘๐ ปี บ้านเลขที่ ๑๖๐ หมู่ที่ ๑๕
ตำบลป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๑๓ ตุลาคม.

มล สีนสอน. (๒๕๖๒). อายุ ๘๕ ปี บ้านเลขที่ ๒ หมู่ ๕ ตำบล
ป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓
ตุลาคม.

สมัย ครุฑวงค์. (๒๕๖๒). อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๘๓ หมู่ ๑๑ ตำบล
ป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓
ตุลาคม.

สมบูรณ์ อ่องยิ่ง. (๒๕๖๒). อายุ ๗๒ ปี บ้านเลขที่ ๔๐/๒ หมู่ ๑๕
ตำบลป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓
ตุลาคม.

เสย อุตกันภัย. (๒๕๖๒). อายุ ๘๑ ปี บ้านเลขที่ ๖๕/๑ หมู่ ๕ ตำบล
ป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓
ตุลาคม.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขุนแผน ตุ่มทองคำ

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

เฮียนเสายองหิน

เฮียนเสายองหิน ของดีเมืองเพชรบูรณ์ ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ รู้จักกันดี ซึ่งก็คือ บ้านเสาบหิน คำว่า เฮียนเสายองหิน ออกเสียงตามภาษาท้องถิ่นไทหล่ม อำเภอล่มเก่าเป็นอำเภอที่อยู่ส่วนบนของจังหวัดเพชรบูรณ์ด้านทิศเหนือติดกับจังหวัดเลย สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนที่อยู่อาศัยของ “ชาวไทหล่ม” ที่มีลักษณะเป็นเรือนยกพื้นตั้งเสาบงก่อนหิน หรือที่เรียกในภาษาถิ่นว่า “เฮียนเสายองหิน” ปัจจุบันยังมีที่บ้านแก่งโตน อำเภอล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๕ หลัง และบ้านภูผกั๊ว ที่ยังคงคุณลักษณะการเป็นเรือนยกพื้นสูงและตั้งเสาอยู่บนก้อนหินตามเรือนดั้งเดิม ซึ่งเคยได้รับความนิยมในการก่อสร้างอย่างแพร่หลาย ทว่าในปัจจุบันได้ถูกรื้อลงจนเกือบหมดสิ้น

ภูมิปัญญาการก่อสร้างเป็นเรือนไม้ทรงสูงมีใต้ถุนที่สร้างด้วยการตั้งเสาแต่ละต้นอยู่บนก้อนหิน โดยไม่มีอะไรยึดติดจะไม่ฝังเสาลงดิน เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ชาญฉลาดอย่างยิ่งเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น ลมแรงหรือแผ่นดินไหวจะไม่ทำให้บ้านทรุดตัวหรือพังทลายมีความทนทานเพราะมีความยืดหยุ่นในตัวได้ดี กว่าบ้านที่ฝังเสาลงดินรวมถึงตัวโครงสร้างของบ้านที่มีเอกลักษณ์ไม่ใช่ตะปูจะเป็นการเข้าไม้แทนโดยตอกและตั้งเสาบนหินนั้นเป็นภาพสะท้อนความสัมพันธ์อันแน่นเหนียวในประวัติศาสตร์ของผู้คนชาว “ไทหล่ม” กับ “ไทลาว” โดยเฉพาะหลวงพระบาง นอกเหนือจากการบ่งชี้ความสัมพันธ์ด้วยการใช้สำเนียงภาษาพูดซึ่งมีความมีพลวัตไปตามการปฏิสัมพันธ์กับบริบทวัฒนธรรมที่โอบล้อม ลักษณะเรือนที่เป็นเอกลักษณ์ บ้านเรือนของชุมชนญั๊กโซ่นิยมสร้างด้วยไม้ยกใต้ถุนสูง ตัวบ้านตีปิดด้วยฝาไม้ บางส่วนเป็นระแนงไม้เพื่อระบายอากาศโครงสร้างจะเข้าไม้แบบตอกเข้าลิ้ม สลักไม้สอดเข้าลิ้ม จะไม่ใช่ตะปูหลังคาเป็นโครงสร้างไม้ทรงจั่ว เอกลักษณ์ที่ชัดเจนอย่างหนึ่งก็คือ เสาบ้านที่เป็นไม้เนื้อแข็งตั้งอยู่บนหินจะไม่ได้สัมผัสพื้นดินโดยตรงเรียกว่า “บ้านเสายองหิน” ตามภาษาท้องถิ่นคำว่า “ยอง” แปลว่า “บน” คำว่าบ้านเสายองหินจึงหมายถึง บ้านที่มีเสายองหิน หินที่นำมาใช้ก็เป็นหินจากลำน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านด้วยภูมิปัญญาในการก่อสร้างบ้านเรือนเสายองหินนั้นยังป้องกันแรงลมและแผ่นดินไหวเพราะมีความยืดหยุ่นของตัวเสา กลับฐานหินรวมถึงโครงสร้างของบ้านเรือนที่ใช้ลิ้มในการตอกอยู่และยังป้องกันความชื้นจากพื้นบ้านสู่ตัวเรือนบ้านและสามารถป้อง

กันปลวกเพราะเสาบ้านไม่ได้สัมผัสดินโดยตรงภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของคนไทหล่มแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ต้องอยู่กับธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติ ในการก่อสร้างเริ่มจากการเอาหินมาวางไว้บริเวณที่กำหนด ก้อนหินหรือแผ่นหินที่นำมาใช้เป็นหินจากน้ำพุลำน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านและจากเขาภูผักไซ่ จากนั้นนำเสามาตั้งโดยมัดเสาดัดกับทอม (นั่งร้าน) ทำแบบเดียวกันทุกเสา รวม ๑๖ เสา วิธีการดังกล่าวจะช่วยให้เสาเรือนคงทนถาวรไม่ผุกร่อนง่าย ไม่ต้องกังวลกับปัญหาปลวกรบกวน สะดวกในการเคลื่อนย้ายหรือรื้อถอนเนื่องจากเสาเรือนไม่ได้ถูกฝังลงในดิน จากนั้นจะใช้วิธีการสอดคานตีลิ้ม (ทำจากไม้ เสาไม้แต่ละเสาจะต้องใช้ขวานปลอกเปลือกและเจาะรูเพื่อใส่คานและลิ้ม) แล้วอัดให้แน่นโดยไม้ใช้ตะปูก่อนจะมุงหลังคาตีพื้นและฝา เมื่อสร้างเสร็จส่วนประกอบของบ้านจะยึดโยงกันทำให้บ้านมีความแข็งแรง

- ขนาดของบ้านเรือนเป็นบ้านไม้ยกสูงมีใต้ถุนโล่งลักษณะการใช้งานจะใช้เก็บของ เลี้ยงสัตว์ ทอผ้าและพักผ่อนในเวลากลางวัน รวมถึงการรับแขกทำให้ระยะความสูงของส่วนใต้ถุนไม่สูงมากนักเหมาะกับการใช้งานในวิถีชีวิตประจำวัน

- ลักษณะโครงสร้างเสาเป็นบ้านไม้เนื้อแข็งที่ถูกแต่งทรงด้วยขวานทำเสายองหินตามภูมิปัญญาดั้งเดิมมีลักษณะแปดเหลี่ยมขึ้นอยู่กับขนาดของต้นไม้ที่นำมาใช้ทำเป็นเสาบ้านและความชำนาญของช่าง

ลักษณะบ้านไม้ยกสูงมีใต้ถุนโล่ง ▼

▲ เสายองหินตามภูมิปัญญาดั้งเดิม

- ▼ หลังคาเรือนหลักเป็นหลังคาทรงจั่วและจะเกาะด้วยหลังคาเพิงแหงน โดยใช้สังกะสีในการมุง

- ▲ ฝาบ้านและพื้นใช้ไม้เนื้อแข็งปักซ้อนเกร็ดตามแนวนอนวางบนคานตรงเข้าลิ้มกับตัวเสาไม้เนื้อแข็งที่ไขมีทั้งไม้ประดู่และไม้แดงปนกันไปจะมีบางหลังใช้ไม้ไผ่บ้าง

- ▲ ประตูหน้าต่างลักษณะเป็นบานเปิดไม้เนื้อแข็ง มีระแนงระบายอากาศ ทั้งด้านบนผนังประตูหน้าต่างก็ใช้ประตูลักษณะเดียวกัน

การวางตัวเรือนดูจากฝั่งตัวเรือนวางตัวในทิศทางเหนือใต้การเข้าเรือนจะเข้าทางทิศตะวันออกซึ่งถือว่าเป็นทิศมงคลตามความเชื่อ รูปแบบรูปทรงหลังคาเรือนหลักมีหลังคาเป็นทรงจั่วและวางตัวในทิศตะวันออกตะวันตกพื้นที่ต่อขยายออกมาจากเรือนหลักจะมุงด้วยหลังคาเพิงหมาแหงน (สังคักดี อ่อนสุวรรณ. ๒๕๖๒: ๕๑๔ - ๕๑๕)

ชาติพันธุ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์อย่างโดดเด่นของวัฒนธรรมไทหล่ม ซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่เจริญขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นกลุ่มเมืองหล่มสะท้อนให้เห็นจากโบราณสถานที่สร้างขึ้นในศิลปะลาวซึ่งพบจำนวนมากในพื้นที่อำเภอหล่มเก่าและหล่มสัก (กรมศิลปากร ๒๕๔๓: ๒๕) ถือได้ว่าจังหวัดเพชรบูรณ์มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื่อชาติ ที่อยู่อาศัย อาหาร ภาษาถิ่น และเครื่องแต่งกาย จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงมีคลังสมบัติทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าตกทอดมายังลูกหลานของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ให้ได้ศึกษาเรียนรู้ วิถีชีวิตบรรพบุรุษของปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งแฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาที่ชาญฉลาด เอียนเสายองหินที่อยู่อาศัยถือว่าเป็นปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตชาวไทหล่ม ได้สร้างบ้านให้มีความมั่นคง แข็งแรง ทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศ รวมถึงแมลงต่างๆ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตคนสมัยก่อนที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนโดยสร้างบ้านมีใต้ถุนสูงเพื่อพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านอยู่อย่างพึ่งพาอาศัยกันตลอดจนเห็นถึงทักษะฝีมือทางช่างที่มีความประณีตใส่ใจทุกรายละเอียดของการสร้างที่อยู่อาศัย

ด้วยพลวัตทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทำให้เอียนเสายองหิน ที่มีอยู่ในชุมชนได้ถูกรื้อถอนและสร้างบ้านใหม่ตามสมัยนิยมให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันเอียนเสายองหินมีหลงเหลือเพียงไม่กี่หลัง มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ กำลังจะถูกเลือนหายไปซึ่งในอนาคตอาจจะไม่เหลือแม้แต่หลังเดียว การสืบสานอนุรักษ์บ้านเสายองหินเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทหล่มที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาของ ปู่ ย่า ตา ยาย

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (๒๕๔๓). **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเพชรบูรณ์**. หนังสือเฉลิม
พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- สมพิศ สายบุญชื่น และสุดดี คำมี. (๒๕๖๐). **การศึกษาคำศัพท์
ไทหล่ม กรณีศึกษาอำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า จังหวัด-
เพชรบูรณ์**. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์, (หน้า ๗๕๙ - ๗๖๕). ๑๐ มีนาคม.
- ส่งศักดิ์ อ่อนสุวรรณ. (๒๕๖๒). **เรือนพื้นถิ่นชุมชนภูผักไข่ ตำบล
หินฮาว อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์**. งานประชุม
วิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี ๒๕๖๒.

ผู้เขียน นางสาวกุลิสรา ปองเพียร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยศิลปากร

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แห่กัณฑ์หลอน

“แห่กัณฑ์หลอน” คืออีกหนึ่งความเชื่อในวิถีวัฒนธรรมของชาวบ้านนาทราย ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ สะท้อนผ่านงานบุญเดือนหก (บุญบั้งไฟ) ที่ชาวบ้านนาทรายเรียกว่า บุญใหญ่ ตามหลัก ฮีตสิบสอง หรือประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว “แห่กัณฑ์หลอน” จึงเป็นหนึ่งในพิธีกรรม ความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่เชื่อมโยงกลายเป็นวิถีชีวิตภูมิปัญญาของชาวชนบทได้อย่างชัดเจน (ปฐม หงส์สุวรรณ, ๒๕๕๕) หากย้อนกลับมาพิจารณาหมู่บ้านนาทรายในมิติประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม ตามหลักฐานชี้ให้เห็นว่าราษฎรบ้านนาทราย ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวลาวเวียงจันทน์และหลวงพระบาง ที่ถูกกวาดต้อนและอพยพจากภัยสงครามมาอยู่ที่เมืองหล่ม (หล่มเก่า) ถึงสามครั้ง (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓, ๒๕๓๐) ซึ่งตรงกับหลักฐานทางโบราณสถานและศิลปกรรมที่ทรงคุณค่า โดยเฉพาะ ลิม (โบสถ์) ในอำเภอหล่มเก่าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร จำนวน ๓ แห่ง คือ วัดโพธิ์ พระธาตุตุงเถร และวัดนาทราย (นฤมล กางเกตุ, ๒๕๕๖) ก่อนลงหลักปักฐานก่อตัวเป็นชุมชนบ้านนาทรายในปัจจุบัน

บรรยากาศแห่งกัณฑ์หลอน ชุมชนบ้านนาทราย ▲

สัญลักษณ์ของการเริ่มต้นงานประเพณีบุญบังไฟบ้านนาทราย คือ การ “แห่กัณฑ์หลอน” หรือ การออกเรียรเพื่อให้ชาวบ้านได้ช่วยกันถวายบุญ แต่ที่แตกต่างออกไปจากชุมชนอื่นที่เห็นโดยทั่วไปคือ กลุ่มคนที่ออกเรียรโรจะเป็นกลุ่มบริวารของเจ้าพ่ออู่คำ (ตามความเชื่อของชุมชนบ้านนาทราย เจ้าพ่ออู่คำ คือ ตำแหน่งของกษัตริย์ผู้ครองเมืองเวียงจันทน์หรือฝับริพรบุรุษที่คอยปกครองชุมชนไม่ให้สิ่งชั่วร้ายเข้ามาทำอันตราย) ได้แก่ ร่างทรง เจ้าพ่อ เจ้าแม่ องค์บริวาร กวนจำ

แม่แต่ง เป็นต้น ขบวนแห่กัณฑ์หลอนจะเริ่มต้นจาก “หีบใหญ่” หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เปรียบเสมือนศูนย์บัญชาการของเจ้าพ่ออยู่คำ เพราะจะต้องทำพิธีขออนุญาตจากเจ้าพ่ออยู่คำก่อนเริ่มขบวนเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล ชาวบ้านนาทรายเชื่อว่าการที่ตนเองและครอบครัวได้บริจาคเงินหรือสิ่งของในงานบุญใหญ่ของชุมชนจะช่วยเบิกทางนำสิ่งที่ดีเข้ามาในชีวิต เงินหรือสิ่งของที่ได้จากการเรียไรแห่กัณฑ์หลอนกวานจ้ำและชาวบ้านจะนำไปสมทบทุนช่วยเหลือในการดำเนินงานบุญบั้งไฟ และในยุคปัจจุบันจะนิยมบริจาคเป็นเงินตามกำลังศรัทธา คนละ ๑๐ บาท ๒๐ บาท ๑๐๐ บาท ๔๐๐ บาท จนถึง ๕๐๐ บาท หรือตามแต่จะศรัทธา บางคนก็บริจาคเป็นเหล้า ๔๐ ส่วนคนที่บริจาคเป็นข้าวสาร พริกเกลือ กระเทียม น้ำตาล มะพร้าว หรือข้าวของเครื่องใช้อื่นๆ จะนำไปไว้ ณ วัดนาทราย ตลอดทั้งวันจนถึงวันงาน

ขบวนแห่กัณฑ์หลอน จะมีกวานจ้ำ (หรือผู้ชายมีหน้าที่คอยให้คำปรึกษาร่างทรงเจ้าพ่อและเป้” นหัวเรียวหัวแรงในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน) เป็นผู้นำบริวารเจ้าพ่อเจ้าแม่ และชาวบ้านในการออกแห่เรียไรไปตามบ้านแต่ละหลัง โดยมีนักดนตรีพื้นบ้านประกอบด้วย หมอฆ้อง หมอกลอง หมอฉาบ และหมอแคน ได้บรรเลงสร้างความสนุกสนานเฮฮาให้กับขบวนกัณฑ์หลอน ในระหว่างที่ขบวนแห่ไปตามบ้านจะมีการร้องเพลงในทำนองกาพย์เซ็งอีसान “โอ๊ะโอ๊ะโอ๊ะ โอ๊ะโอ๊ะโอ๊ะ... (เซ็งกาพย์)”

ไอ้ไอ้ออ ไอ้ออ ไอ้ออ..... (ไอ้ออไอ้ออ ไอ้ออ ไอ้ออ)

ไอ้ออไอ้ออ ไอ้ออ ไอ้ออ..... (ไอ้ออไอ้ออ ไอ้ออ ไอ้ออ)

เขื่อนผู้ใดหลังใหญ่อาดหลาด

อย่าได้ขาดในเรื่องกินทาน

สู่มแม่บ้านเขื่อนอื่นกะมี

อย่าลืหลีหนีตาพอกวอก

..... เป็นต้น

ใครได้ยินเพลงจะพอนจะรำก็เชิญกันเข้าร่วมขบวนอย่าง
เป็นกันเอง ขบวนแห่กัณฑ์หลอนจะมีจำนวนคนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ใน
ขบวน บรรยากาศเป็นไปด้วยความสนุกสนานในแบบฉบับพื้นบ้าน
นาทราย ซึ่งแตกต่างกับยุคสมัยปัจจุบันที่นิยมเปลี่ยนมาใช้เครื่องเสียง
แห่แทนดนตรีพื้นบ้านเพราะความสะดวกสบาย

▼ บรรยากาศการเรียไรในขบวนแห่กัณฑ์หลอน ชุมชนบ้านนาทราย

การแห่งกัณฑ์หลอนของชุมชนนาทรายเดิมจะออกแหในวัน
เวลากลางวัน แต่ด้วยยุคเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้สังคมชนบทมีวิถีการ
ดำรงชีพเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านในชุมชนนาทรายส่วนใหญ่ใช้เวลา
กลางวันประกอบอาชีพเพื่อเร่งผลผลิตทางการเกษตร การแห่งกัณฑ์-
หลอนในปัจจุบันจึงเปลี่ยนเป็นเวลากลางคืนเนื่องจากชาวบ้านกลับ
จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

เมื่อขบวนแห่งกัณฑ์หลอนมาถึงบ้านนายเฉวียน ยอดคำ
(ครอบครัวผู้มีจิตศรัทธาเจ้าพ่อเจ้าแม่เป็นอย่างสูง) นายเฉวียน
ยอดคำ คือ ลูกหลานรุ่นที่ ๓ ที่ยังคงสืบทอดและปฏิบัติตามคำสั่ง
สอนของบรรพบุรุษในเรื่องการเตรียมข้าวปลาอาหารเลี้ยงผู้คนที่ร่วม
ขบวนแห่งกัณฑ์หลอนในงานบุญใหญ่ของหมู่บ้านให้อิ่มหนำสำราญ
ด้วยความเชื่อที่ว่าหากปฏิบัติตามจะส่งผลให้ครอบครัวอุดมสมบูรณ์
ความเจ็บไม่มาใกล้ความไข้จะไม่มี มีแต่โชคลาภแก่ครอบครัว เมื่อ
มาถึงหน้าบ้านเจ้าของบ้านก็ลงมาเชิญขบวนแห่ขึ้นไปรับประทาน
ข้าวปลาอาหารบนบ้าน อาหารประกอบด้วย ไก่ทอด ต้มเผ่าง หมก
อีฮวก ข้าวมูลสังขยา น้ำพริกแจ่ว ผักต้ม เป็นประจำทุกปี

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นักดนตรีจึง
เริ่มบรรเลงเพลงเพื่อเป็นการฉลองพาข้าวและขอบคุณเจ้าของบ้าน
โดยมีการพ้อนรำกันอย่างสนุกสนาน (เชื่อว่าพิธีกรรมฉลองพาข้าว
จะทำให้เจ้าของบ้านเกิดความสุขสมบูรณ์ทั้งครอบครัว) หลังจาก
ฉลองพาข้าวให้เจ้าของบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว กลุ่มชาวบ้านได้มีการจัด
ขบวนแห่ไปตามเส้นทางในหมู่บ้านจนครบทุกหลังคาเรือนถือว่าเป็น
อันเสร็จการแห่งกัณฑ์หลอน (ใช้เวลาแห่งกัณฑ์หลอนประมาณ ๑ - ๒
อาทิตย์)

▼ บรรยากาศขบวนแห่กัณฑ์หลอนพักรับประทานอาหาร บ้านนายเฉวียน ยอดคำ

บรรยากาศการเพื่อนรำฉลองพาข้าวให้กับครอบครัว นายเฉวียน ยอดคำ ▲

เมื่อเสร็จสิ้นการแก้กัณฑ์หลอนครบทุกหลังคาเรือนแล้ว “กวนจ๋า” จะเป็นผู้นำเงินและข้าวของที่ได้รับจากการเรียไรไปบอกกล่าวเจ้าพ่ออยู่คำ ณ หีบใหญ่ (เจ้าพ่ออยู่คำคือเจ้าพ่อที่มีอำนาจสูงสุดของบ้านนาทราย) ให้ได้รับรู้และขออนุญาตเจ้าพ่อนำเงินที่ได้จากการบริจาคส่งต่อให้ชาวบ้านนาทรายเพื่อนำไปใช้จ่ายในการเตรียมงานบุญบังไฟ เช่น การจัดเตรียมสถานที่การทำบังไฟ การตกแต่งบังไฟ อาหารสวัสดิการระหว่างดำเนินงาน และอื่นๆ

พ่อกวนจ๋านำเงินเรียไรไปบอกกล่าวเจ้าพ่ออยู่คำ ณ หีบใหญ่ ▼

จึงเห็นได้ว่าชุมชนบ้านนาทราย ถือเป็นพื้นที่ศึกษาหนึ่ง ที่เต็มไปด้วยอารยทางวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนโดยเฉพาะในแง่ของ ประเพณี วัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นผ่านกิจกรรมชุมชน “แห่กัณฑ์ หลอน” ที่ถูกเชื่อมโยงกับฐานความเชื่อและถือปฏิบัติตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่ จนเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ล้านช้าง ทั้งยังสามารถดำรงอยู่และสวนกระแสโลกสมัยใหม่ ปัจจัย อะไรที่ทำให้ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของหมู่บ้านนาทรายยังคง ถูกสืบทอดจนถึงปัจจุบัน

ผู้เขียนเชื่อว่าใครหลายๆ คนที่ได้อ่านบทความนี้ต้องเกิดความรู้สึกไม่แตกต่างกับผู้เขียนสักเท่าไร เพราะด้วยกระแสของโลกสมัยใหม่ครอบคลุมและเข้าถึงทุกชุมชนรวมถึงชุมชนบ้านนาทราย แต่ชุมชนแห่งนี้ยังมีภาพประเพณีซึ่งแฝงไปด้วยความเชื่อที่อัดแน่นไปด้วยความหมาย รายละเอียดของพิธีกรรม ผ่านประเพณี บุญเดือนหก “แห่กัณฑ์หลอน” ในแบบฉบับพื้นบ้านที่แทบไม่มีให้เห็นได้ง่ายๆ ในโลกปัจจุบัน

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓. ๑ เล่ม. (๒๕๓๐). กรุงเทพฯ: สหประชาพานิชย์. นฤมล กางเกต. (๒๕๕๖). สิม: อธิพลศิลปะล้านช้างผสมพื้นถิ่น อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: ไทยมีเดียเพชรบูรณ์. ปฐม หงษ์สุวรรณ. (๒๕๕๕). “ประเพณีแห่ดาวของชาวคริสต์ท่าแร่: เวทีการต่อรองเพื่อนิยามตัวตน.” ศิลปวัฒนธรรมสถาบันวิจัย ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน ๑, ๑ (กรกฎาคม – ธันวาคม): ๓ – ๔.

บุคคลอ้างอิง

ซุง ดวงอุษะ. (๒๕๖๐). อายุ ๗๗ ปี บ้านเลขที่ ๑๔๖ บ้านนาทราย หมู่ ๓ ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๘ มีนาคม.

ถ้วน บุญเนบ. (๒๕๖๐). อายุ ๘๐ ปี บ้านเลขที่ ๘๐ บ้านนาทราย หมู่ ๓ ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๓๐ เมษายน.

บุญ บุญสิน. (๒๕๖๐). อายุ ๖๙ ปี บ้านเลขที่ ๘๐ บ้านนาทราย หมู่ ๓ ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๙ เมษายน.

บรรลั้ง ใจเมธา. (๒๕๖๐). อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๗๑ บ้านนาทราย หมู่ ๒ ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๖ มิถุนายน.

เปลื้อง นันทะกุล. (๒๕๖๐). อายุ ๘๑ ปี บ้านเลขที่ ๑๒๒ บ้านนาทราย หมู่ ๓ ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๓๐ เมษายน.

พัก ใจเมธา. (๒๕๖๐). อายุ ๘๗ ปี บ้านเลขที่ ๖๒ บ้านนาทราย หมู่ ๓ ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๘ เมษายน.

ผู้เขียน

นางสาวณัฐวดี แก้วบาง

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

หลามปลาโบราณพื้นบ้านเพชรบูรณ์

มนุษย์เกิดมาต้องดำรงชีวิตด้วยพลังงานและอาหาร วิถีชีวิต จึงมีความเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเพื่อการทำมาหากิน จากอดีตถึงปัจจุบันซึ่งมีการคิดค้น เรียนรู้ ทดลอง และสั่งสม ก่อให้เกิด อารยธรรม “อาหาร” ประจำพื้นถิ่น ความรู้ในการผลิตและปรุงแต่ง อาหารของแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติที่บรรพบุรุษได้คิดสรรสิ่งที่อยู่รอบตัวมาปรับปรุงแต่ง ถ้าย ทอดไว้เป็นภูมิปัญญาให้ลูกหลานปฏิบัติสืบต่อกันมา (อารีย์ ทองแก้ว, ๒๕๔๙: ๒๑๖)

เฉกเช่น การหลามปลา ซึ่งถือเป็นกรรมวิธีการประกอบอาหาร แบบพื้นบ้าน ที่ใช้กระบอกล้มไม้ไผ่เป็นภาชนะในการบรรจุอาหารที่ผ่าน กระบวนการปรุงแต่งรสชาติด้วยสมุนไพร เครื่องเทศ พร้อมทำการ เผาไฟ ซึ่งรสชาติของอาหารในกระบอกล้มไม้ไผ่ของแต่ละพื้นที่จะมีความ เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไปตามความนิยมของพื้นที่นั้น ได้อย่างลงตัว

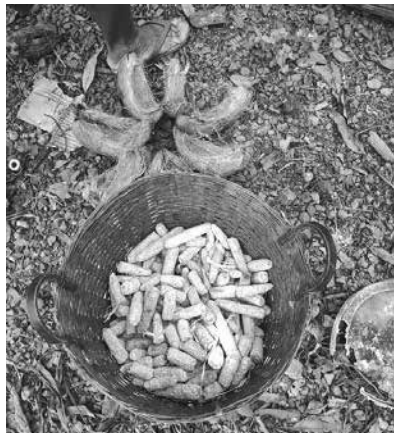

▲ หลามปลาพร้อมทาน

“คุณตาซิด หุ่นทอง บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวว่า การหลามปลา สูตรของตารับวิธี การปรุงแต่งรสชาติมาจากพ่อแม่ที่จะนิยมปรุงรสชาติแบบเผ็ดๆ เค็มๆ ใส่เครื่องสมุนไพรเยอะๆ ปลาที่นิยมนำมาประกอบการหลาม นั้นจะเป็นปลาช่อน ที่หาได้ตามแหล่งน้ำ ลำห้วย หรือตามท้องนา ในช่วงที่เริ่มเอาน้ำเข้านาเพื่อทำการไถหว่านข้าว หรือแม้กระทั่ง นาข้าวที่กำลังเจริญเติบโตที่มีน้ำขัง ซึ่งในสมัยก่อนนาข้าวจะไม่มี สารเคมีเจือปนเหมือนกับปัจจุบัน ทำให้ในนามีกุ้ง หอย ปู ปลา ที่ อุดมสมบูรณ์สามารถนำมาประกอบอาหารได้เลย วัตถุดิบที่นิยมมา หลามนั้นนอกจากเนื้อปลาแล้ว ยังมีจำพวก เนื้อสัตว์ ไม่ว่าจะเป็น เนื้อไก่ เนื้อหมู ที่หามาได้เองตามธรรมชาติอีกด้วย”

อุปกรณ์และส่วนประกอบหลักของการหลามปลา

๑. อุปกรณ์ที่ใช้ในการหลามปลา

▲ กระบะบอไม้ไผ่ที่ใช้สำหรับการหลาม กอบมะพร้าวแห้ง/แกนข้าวโพด ▲

๒. ส่วนประกอบในการหลามปลา

๑.

๒.

๓.

๔.

๕.

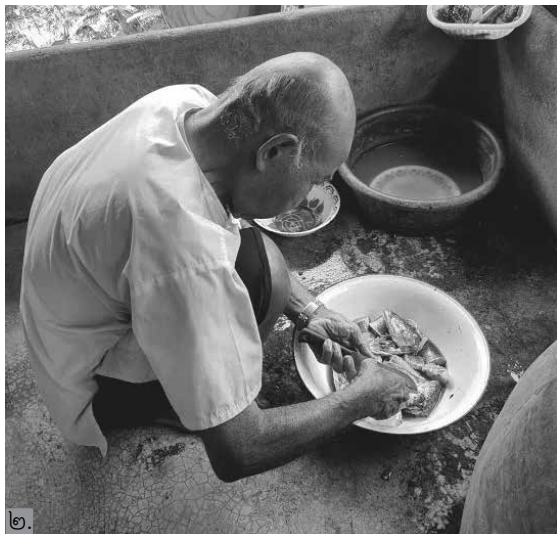
๖.

- ▲ ๑. ปลาช่อน/ปลาเล็กปลาน้อย หรืออาจจะเป็นเนื้อสัตว์ ๒. พริกแกง
๓. ใบแมงลัก (ใบอีตู่) ๔. เกลือเม็ด ๕. น้ำปลา ๖. ปลาร้า

ขั้นตอนและกรรมวิธีการทำหลามปลา

๑.

๒.

ขั้นตอนที่ ๑ ▲ ▲ ขั้นตอนที่ ๒

ขั้นตอนที่ ๑ คัดเลือกไม้ไผ่ที่มีขนาดปานกลางยาวพอเหมาะ ไม้อ่อนหรือไม้แก่จนเกินไป ตัดลำไม้ไผ่เตรียมไว้สำหรับการหลามปลา

ขั้นตอนที่ ๒ นำปลามาทำความสะอาด

- กรณีปลาเล็กปลาน้อยบางบ้านจะตัดหัวปลา ผ่ากลางพุง แล้วเอาซี่ปลาออก แต่บางบ้านจะแค่ล้างปลาให้สะอาดไม่มีการเอาหัวหรือซี่ปลาออกเพื่อเพิ่มความขมให้กับรสชาติของอาหาร

- กรณีปลาตัวใหญ่ เช่น ปลาช่อน ปลาดุก จะต้องขอดเกล็ดปลา ผ่ากลางพุงเอาซี่ปลาออกแล้วล้างด้วยน้ำส้มสายชูเพื่อดับกลิ่นคาวปลา หั่นปลาเป็นชิ้นเล็กๆ หลังจากนั้นล้างออกด้วยน้ำเปล่า นำมาใส่กะละมังเพื่อเตรียมการคลุกเคล้าปลากับเครื่องปรุงอื่นๆ

ขั้นตอนที่ ๓ เตรียมพริกแกงที่ตำขึ้นเองโดยเครื่องเทศ
สมุนไพรที่สามารถหาได้ง่าย มีวิธีทำดังนี้

- นำพริกชี้ฟ้าแห้งมาตากแดดอีกรอบ เพื่อความหอมและ
เพิ่มความกรอบของเมล็ดพริก

- เตรียมเครื่องปรุง หอมแดง ตะไคร้ กระเทียม หั่นเป็นชิ้น
ในอัตราส่วนที่พอประมาณกับพริกแห้งที่เตรียมไว้

- โขลกพริกแห้งกับเครื่องปรุงรวมกันให้ละเอียด ใส่เกลือปน
เพิ่มรสชาติเล็กน้อยจะได้พริกแกงที่มีความกลมกล่อม

ขั้นตอนที่ ๓ ▲

▲ ขั้นตอนที่ ๔

ขั้นตอนที่ ๔ นำเนื้อปลาคลุกเคล้ากับพริกแกงให้เข้ากัน
ปรุงรสเพิ่มด้วยน้ำปลาหรือน้ำปลาร้า ให้ได้รสชาติตามต้องการ จากนั้น
นำใบแมงลัก (ใบอีตู่) ใส่ลงไป

▲ ขั้นตอนที่ ๕

▲ ขั้นตอนที่ ๖

ขั้นตอนที่ ๕ หลังจากทีคลุกเคล้าเนื้อปลากับพริกแกง และปรุงรสเสร็จแล้ว ใส่ลงในกระบอกไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ เติมน้ำลงไปเล็กน้อย แล้วปิดปากกระบอกไม้ไผ่ด้วยใบตองหรือใบเตย เพื่อเพิ่มความหอมและกั้นเนื้อปลาล้นปากกระบอก

ขั้นตอนที่ ๖ จากนั้นนำเอาหลามปลาไปเผาไฟ โดยตั้งกระบอกไม้ไผ่ โอบด้านล่างกระบอกด้วยกาบมะพร้าวแห้ง จุดไฟหลังจากนั้นเอาแกนข้าวโพดทำเป็นกองรอบๆ กระบอกไม้ไผ่ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที เนื้อปลาจึงจะสุกได้ที่พอดีพร้อมรับประทาน

▲ นำหลามปลาที่ได้จัดเรียงใส่ภาชนะ พร้อมเตรียมเครื่องเคียง

จะเห็นได้ว่าการทำหลามปลา หากต้องการรับประทานให้อร่อย ต้องรับประทานคู่กับข้าวเหนียวร้อนๆ ผักสดๆ ไม่ว่าจะเป็นแตงกวา ผักชี กะหล่ำปี ผักกาดขาว หรือผักพื้นบ้านอะไรก็ได้ จะช่วยบรรเทาอาการรับประทานเป็นอย่างดี นอกจากความอร่อยที่ลงตัวแล้ว หลามปลายังให้คุณค่าทางอาหาร จำพวกโปรตีน ที่ได้จากเนื้อสัตว์ ธาตุเหล็ก จากผักเครื่องเคียง สมุนไพรเครื่องเทศต่างๆ ที่สำคัญยังส่งผลดีต่อระบบขับถ่ายของร่างกายอีกด้วย

ปัจจุบันถึงแม้โลกจะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเพียงใดก็ตาม แต่มรดกทางวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนแต่ละพื้นที่ ก็ยังคงหลงเหลือภูมิปัญญาพื้นบ้านจากบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมองค์ความรู้ในการดำรงชีวิตไม่ว่าจะเป็นเรื่องของใช้ อาหารการกิน สะท้อนให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้พบเห็นอยู่บ้าง และสมควรที่จะได้ช่วยกันอนุรักษ์สืบสานให้คงอยู่คู่ท้องถิ่นต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

อารีย์ ทองแก้ว. (๒๕๕๙). **วัฒนธรรมท้องถิ่นสุรินทร์**. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.

บุคคลอ้างอิง

ชิต หุ่นทอง. (๒๕๖๐). อายุ ๘๙ ปี บ้านเลขที่ ๑๒ บ้านโนนดู่ หมู่ ๑๒ ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓ มกราคม.

ดุ่มทอง เมืองเกิด. (๒๕๖๐). อายุ ๖๖ ปี บ้านเลขที่ ๑๒ หมู่ ๘ ตำบลสะเตียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓ มกราคม.

ผู้เขียน

นางสาวมนชยา คลายโตก

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สร้งน้ำพระธาตุวัดวังเวิน : ศรัทธา สามัคคี ประเพณีสงกรานต์พื้นถิ่น

เมื่อหน้าร้อนวนมาอีกครั้ง ทว่าทุกพื้นที่ของประเทศไทยชุ่มฉ่ำไปด้วยการเล่นน้ำสงกรานต์ตามวาระประเพณีปีใหม่ไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ แต่รูปแบบการละเล่นอาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากที่เคยรดน้ำเบาๆ โดยนายอดไม้ ดอกไม้ จุ่มลงในขันน้ำแล้วพรมใส่มือ นานวันเข้าก็กลายเป็นสาดน้ำใส่กันอย่างสนุกสนาน ต้องยอมรับว่าวิถีคนนั้นย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีโลก แต่หากอยากรักษาความเป็นโบราณดั้งเดิมไว้ คงต้องสร้างความตระหนักและเน้นย้ำให้คนเห็นคุณค่า ให้คนรุ่นใหม่ได้เห็นความสำคัญ ยินดีที่จะปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ เพื่อให้ประเพณีอันดีงามจากปู่ย่าตายายนี้คงอยู่เป็นวัฒนธรรมที่งดงามสะท้อนความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน ดังเช่นที่ความศรัทธาสามัคคีของชาวบ้านวังเวิน ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ สะท้อนผ่านประเพณี สร้งน้ำพระธาตุวัดวังเวิน

รูปหล่อหลวงปู่จันทร์ ▲ ▲ พระธาตุวังเวินองค์ใหม่

ย้อนไปเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ในสมัยที่หลวงปู่จันทร์ กิตติญาโณ (พระครูพัชรกิตติญาณ) เป็นเจ้าอาวาสวัดวังเวิน และยังเป็นเกจิอาจารย์ชื่อดังของอำเภอหล่มเก่า ได้ร่วมกันกับชาวบ้านบูรณะปฏิสังขรวัดวังเวิน รวมถึงพระธาตุซึ่งมีอายุกว่าร้อยปี ทำให้พระธาตุองค์เดิมถูกพระอุโบสถสร้างครอบไว้ จึงได้มีการให้สร้างพระธาตุองค์ใหม่ขึ้นบริเวณทิศตะวันตกของพระอุโบสถแทน และได้บรรจุเครื่องรางของขลัง ของมงคลโบราณที่หลวงปู่จันทร์ปลุกเสกด้วยตัวท่านเองไว้ในพระธาตุองค์ใหม่ด้วย เดิมทีก่อนที่จะมีการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุ และสร้างพระธาตุองค์ใหม่นี้ เมื่อถึงวันสงกรานต์ ชาวบ้านจะมีการสรงน้ำพระและก่อพระเจดีย์ทรายบริเวณข้างๆ พระธาตุองค์เก่า ปัจจุบันจึงได้มีการสรงน้ำพระธาตุองค์ใหม่แทนและกำหนดให้มีประเพณีสรงน้ำพระธาตุวังเวิน ในวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ ของทุกปี มาจนถึงปัจจุบัน

เช้าของวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ (๒๐ เมษายน ๒๕๖๑) ด้วยวันนี้เป็นวันดีมีประเพณีประจำพื้นถิ่น ชาวบ้านต่างพร้อมใจพากันมาที่วัดวังเวิน เพื่อร่วมพิธีสำคัญ ภายในวัดค่อนข้างคึกคัก ทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อแม่พี่น้อง บ้างจูงลูกหลาน บ้างถือปืนโตกับข้าว นุ่งห่มเครื่องแต่งกายสวยงาม ทั้งตามยุคสมัย และแต่งกายอนุรักษ์ไทหล่มนุ่งห่มขึ้นหัวแดงตีนกำนาก็ไม่น้อย เด็กเล็กใส่เสื้อคอกระเช้าก็น่ารักน่าเอ็นดู ซึ่งทุกคนมารวมกันเพื่อร่วมสรงน้ำพระธาตุวังเวินที่ทำกันมาทุกๆ ปี

▼ ชาวบ้านมาร่วมงาน ทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ เด็กเล็ก

พิธีบวงสรวง ▲

เวลาประมาณ ๙.๐๐ น. ประเพณีมิงคลได้เริ่มต้นขึ้น ด้วยพิธีบวงสรวงพระธาตุ โดยผู้ทำพิธีได้จัดโต๊ะตั้งเครื่องเซ่นไหว้พร้อมด้วยบายศรีสวยงามไว้ที่บริเวณด้านหน้าพระธาตุ ซึ่งนอกจากชาวบ้านแล้วยังมีผู้นำชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานต่างๆ ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในประเพณี มาร่วมบวงสรวงพระธาตุกับชาวบ้านด้วย เมื่อเสร็จสิ้นพิธีบวงสรวงแล้ว ก็จะแยกย้ายกันพักผ่อน เพื่อรอเวลาที่จะร่วมขบวนแห่พระธาตุ ระหว่างนี้บนศาลาการเปรียญจะมีพิธีเชิญเจ้าพ่อเจ้าแม่ประทับร่างทรง ด้วยความที่ชาวหล่มเก่าพื้นเพคือชาวลาวที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่หล่ม และหนึ่งในความเชื่อที่ติดตัวมาด้วยคือ ความเชื่อเรื่องการเคารพนับถือเจ้าพ่อเจ้าแม่ เราจึงเห็นร่างเจ้าพ่อเจ้าแม่ร่วมในพิธี หรือวันสำคัญต่างๆ ของชาวบ้านเสมอ ในประเพณีสงกรานต์วันนี้นี้ก็เช่นกัน

▲ เจ้าพ่อเจ้าแม่ร่วมงานพิธี

โดยเริ่มมาตั้งแต่สมัยหลวงปู่จันทร์ที่ท่านเห็นพ้องกันกับชาวบ้านว่าควรเชิญเจ้าพ่อเจ้าแม่ของทุกหมู่บ้านในอำเภอหล่มเก่า มาร่วมพิธีสงฆ์น้ำพระธาตุเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคล ทั้งหมดก็เพื่อให้ชาวอำเภอหล่มเก่าอยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากทุกข์โศก ป้องกันภัยอันตรายให้แคล้วคลาดปลอดภัยกันทั่วทุกครัวเรือน

ประการสำคัญ เจ้าพ่อหนึ่งองค์จะมีหมอแคนประจำตัวหนึ่งคน ฉะนั้นเจ้าพ่อนับร้อยองค์ก็จะมีจำนวนหมอแคนมากกว่าเจ้าพ่อ แต่เป็นที่น่าเสียดายในปัจจุบัน จำนวนเจ้าพ่อเพิ่มขึ้น แต่จำนวนหมอแคนค่อยๆ ลดลง จนต้องมีการหยิบยืมหมอแคนให้ทำหน้าที่ดูแลเจ้าพ่อมากกว่าหนึ่งองค์

เมื่อเจ้าพ่อเจ้าแม่ประทับร่างทรงแล้ว จะลุกขึ้นรำยรำกันอย่างสนุกสนาน จากนั้นเมื่อถึงเวลา ก็จะเข้าร่วมรำยรำในขบวนแห่ด้วย ซึ่งชาวบ้านจะพากันตั้งขบวนจากบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอหล่มเก่า และเดินแห่มายังวัดวังเงิน ขบวนแห่ถูกจัดให้มีสัญลักษณ์สำคัญต่างๆ ทั้งขบวนธงชาติ ขบวนตุ๊ก ธงตะขาบ ต้นผึ้ง ขันเงิน พานพุ่มเงินพุ่มทอง ขบวนบังไฟ ล้วนแต่เป็นสิ่งสื่อความหมายทางวัฒนธรรมของชาวหล่มเก่า มีการนำพระธาตุวังเงินจำลองมาแห่ในขบวน ที่สำคัญมีการนำรูปหล่อหลวงพ่ोजันท์มาแห่ในขบวนด้วย เพื่อให้ชาวบ้านตามห้างร้านในตลาด หรือใครก็ตามที่ไม่สามารถมาร่วมงานที่วัดได้ มีโอกาสสงฆ์น้ำและปิดทองรูปหล่อหลวงพ่ोजันท์เมื่อขบวนผ่านหน้าบ้านตน พร้อมทั้งได้ร่วมทำบุญผ้าป่าถวายวัดด้วย นอกจากนี้

ก็ยังมีนางรำทั้งรุ่นเล็กรุ่นใหญ่ แต่งกายในชุดเอกลักษณ์ไทหล่มหัวแดง ตีนก่าน ร่ายรำสร้างสีสันสวยงามตลอดทั้งขบวน ระหว่างทางผ่านตลาด ห้างร้าน ชุมชน ผู้คนต่างออกมาต้อนรับและชื่นชมขบวนกันอย่าง คึกคักตลอดทางจนถึงวัดวังเงิน

▲ ขบวนแห่ในชุมชน

ขบวนแห่ในชุมชน ▲

เมื่อขบวนเคลื่อนเข้าสู่บริเวณวัดวังเงินแล้ว ร่างทรงเจ้าพ่อเจ้าแม่จะร่ำถวายพระธาตุพร้อมกันอีกครั้งบริเวณหน้าพระธาตุ เสมือนการร่วมกันเฉลิมฉลอง แล้วจึงจะร่วมกับชาวบ้านเดินสร่งน้ำรอบพระธาตุด้วยกัน ๓ รอบ จึงถือเป็นอันครบถ้วนตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา แต่ก่อนจะแยกย้ายกันกลับบ้าน ก็ยังมีโรงทานของทางวัดวังเงินและชาวบ้านที่มีจิตศรัทธามาร่วมออกโรงทานข้าวปลาอาหารไว้ให้ทุกคนที่มาร่วมประเพณีได้อิ่มท้อง หลังจากที่อิ่มบุญกันแล้ว

หากใครอยากมาสัมผัสวัฒนธรรมแบบนี้ด้วยตัวเอง ก็สามารถมาตามนัดได้เป็นประจำทุกปี ที่วัดวังเงิน ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ มีชาวบ้านที่นำกรวดต้อนรับอย่างเป็นทางการเอง ถือว่าเป็นประเพณีพื้นถิ่นที่สวยงาม และเป็นวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การมาสัมผัสสักครั้งหนึ่งค่ะ

พิธีสร่งน้ำพระธาตุวังเงิน ▲

พิธีสงฆ์นำพระธาตุวงเวียน ▲

ความสวยงามของวัฒนธรรมประเพณีไทยที่บรรพบุรุษบ้านวังเวินส่งต่อให้ลูกหลานปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาและความรักสามัคคีของคนในชุมชนเป็นอย่างดี ภาพที่เห็นในวังงานประเพณีสงกรานต์น้ำพระธาตุวัดวังเวินนี้ ไม่ได้มีเพียงผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้น แต่ยังมีคนหนุ่มสาว วัยรุ่น รวมถึงเด็กๆ ที่พร้อมหน้าพร้อมตามาร่วมงานสำคัญของหมู่บ้าน และที่สำคัญ คือ เจ้าพ่อเจ้าแม่ในพื้นที่หล่มเก่าทั้งหมดซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้านจะมาร่วมงานนี้เสมอ แต่ที่น่าเสียดายคือ แม้เราจะเห็นจำนวนเจ้าพ่อเจ้าแม่เพิ่มขึ้นทุกปี แต่กลับมีหมอแคนน้อยลง ทั้งที่ตามธรรมเนียมแล้ว เจ้าพ่อเจ้าแม่หนึ่งองค์นั้นต้องมีหมอแคนประจำตัวหนึ่งคน อาจเป็นเพราะมีคนสนใจที่จะเป็นหมอแคนน้อยลง หมอแคนที่มีอยู่เดิมนั้นก็ล้มหายตายจากไปตามอายุขัย และเมื่อไม่มีใครสืบทอดวิชาหมอแคนต่อ นั่นจึงทำให้สถานการณ์ของหมอแคนเข้าสู่ยุคขาดแคลนจริงๆ

วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นนี้ ล้วนต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในพื้นที่เพื่อทำให้เป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง และอนุรักษ์ให้คงอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงสืบทอดไปจนถึงอนาคต และแน่นอนว่าชาวบ้านวังเวิน ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งในวัฒนธรรมของตนเองอยู่เสมอ ถึงแม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยแล้วก็ตาม

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

จรัส ทองแก่น. (๒๕๖๑). อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๔๖/๑ หมู่ ๘ ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐ เมษายน.

เฒ่า ทองเต็ม. (๒๕๖๑). อายุ ๘๐ ปี บ้านเลขที่ ๓๒ หมู่ ๘ ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐ เมษายน.

นารี บุญเหลือ. (๒๕๖๑). อายุ ๗๑ ปี บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ ๘ ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐ เมษายน.

นิตยา อินทุรย์. (๒๕๖๑). อายุ ๔๙ ปี บ้านเลขที่ ๑๙/๑ หมู่ ๘ ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐ เมษายน.

สมควร ธรรมสรณกุล. (๒๕๖๑). อายุ ๖๐ ปี บ้านเลขที่ ๙๘ หมู่ ๘ ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐ เมษายน.

ผู้เขียน

นายวิโรจน์ หุ่นทอง

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

เล่าข่าว : พิธีกรรมความเชื่อ

หล่มสักเป็นอำเภอทางตอนเหนือของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นเรียกตนเองว่าไทหล่ม ที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรม มีอาชีพทำนาปลูกข้าวเป็นหลัก ชาวบ้านจึงให้ความสำคัญกับข้าวเป็นอย่างมากเพราะนั่นคือปากท้องความอยู่รอดของทุกคนในครอบครัว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างสถานที่เก็บข้าวเปลือกที่ได้มาให้อยู่ในสภาพดีพร้อมที่จะนำมาปรุงเป็นอาหาร และแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายได้ตลอดทั้งปี คนไทหล่มเชื่อว่า ข้าวเป็นของสูงมีแม่โพสพเป็นเทพประจำต้นข้าว ที่หล่อเลี้ยงปากท้องมาอย่างช้านาน จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการสถานที่เก็บรักษา เพราะไม่สามารถจะนำข้าวเก็บไว้ที่บ้านได้ดังคำกล่าวโบราณว่า

“คนเขายังมีเฮือน แล้วเป็นหยังแม่โพสพลืมีเฮือนบ่ได้”

(ประยูณ ทองวัน, ๒๕๖๓: สัมภาษณ์)

ด้านหน้าประตูเล้าข้าว ▼ ▼ ฝาผนังเล้าข้าวที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง

ขาง (คาน) เล้าข้าว ▲ ▲ เส้าเล้าข้าว

ໄໝ້ແມ່ໂພສພ ດ້ວຍກະຫຍ່ອງ ຂັ້ນ໌ ໕ ຂັ້ນ໌ ໘ ▲

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับเล่าข่าว

คนไทหล่มแต่โบราณเชื่อว่า “วันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ เป็นวันฟ้าไข(เปิด) ประตูฝน เพื่อให้ฝนตกลงมาสู่โลกมนุษย์ และเชื่อว่าวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ เป็นวันที่โลกมีความอึมและอุดมสมบูรณ์ที่สุด ถึงขนาดมีคำกล่าววว่า

“มือออกใหม่ ๓ ค่ำ เดือน ๓ ผู้เฒ่าเฒ่าเฒ่า มือกบบมีปาก มีอนาคบมีหูชี้ บักส้มมอลิต่าหวาน ใบสีดาลีเป็นแมงม้า ปลิงสีกาย เป็นกบ เอียนสีกายเป็นจอนฟอน ปลาทั้งสิเป็นชี้โกะ ใบไผ่สีกายเป็นปลาหลด ทั้งหมดนี้สิเป็นปีละคู่”

(สุรินทร์ กุลเกียง, ๒๕๖๓: สัมภาษณ์)

จึงถือโอกาสเปิดประตูเล่าข้าว (ประตูยุ่งข้าว) ของตน ซึ่งปิดไว้ห้ามเปิดมาตั้งแต่วันเอาข้าวขึ้นเล่าหลังนวดข้าวเสร็จ ในประมาณกลางเดือนสิบสองหรือต้นเดือนอ้ายเป็นอย่างช้า ซึ่งจะมี “พิธีเชิญข้าวขึ้นเล่า” “พิธีสู่ขวัญข้าว” และ “พิธีต๋มปากเล่า” ก่อนที่จะเปิดประตูเล่า และจะนำข้าวเปลือกที่อยู่ในเล่าไปถวายวัดก่อนจะตักข้าวในเล่าลงมาตำกินในครัวเรือน (ซึ่งสมัยโบราณใช้วิธีการตำข้าว) เพื่อให้เป็นไปตาม “คองสิบสี่สำหรับประชาชน ข้อที่ ๑” ที่บัญญัติไว้ว่า

“เมื่อได้เข้าใหม่หรือหมากไม้เป็นหมากใหม่ ตนอย่าฟ้าวกินก่อนให้เอาทำบุญ ทำทานแก่ผู้มีศีลกินก่อน แล้วตนจึงกินเมื่อพ่ายลุน และให้แบ่งแก่ญาติพี่น้องนำ”

(สุรินทร์ กุลเกียง, ๒๕๖๓: สัมภาษณ์)

▲ บุษามแม่โพสพก่อนนำข้าวขึ้นเล่า

พิธีเชิญข้าวขึ้นเล้า

หลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จช่วงประมาณกลางเดือนสิบสองหรือต้นเดือนอ้ายเป็นอย่างช้า ก่อนที่จะนำข้าวขึ้นเล้า นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประกอบพิธีเชิญขวัญข้าวขึ้นเล้า ซึ่งเป็นพิธีที่ยึดถือตามคำของปู่ย่าตายายที่เลือกปฏิบัติกันในวันจันทร์ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์

ขันธคายพิธีเชิญข้าวขึ้นเล่าประกอบด้วย

หมากเบ็ง (บายศรี) เหล้า ๔๐ ขันธ ๕ พาข้าวเครื่องกิน ลูกเผือก ลูกมัน หัวกอย ใบคำ ใบคูณ ใบยอ กระจิบเปล้า ๑ ใบ และข้าวแฮก (รวงข้าวที่เกี่ยวแล้วมัดรวมกันเป็นกำคือ ข้าวขวัญ)

คนเฒ่าคนแก่ของบ้านเอาผ้าขาวม้าพาดเฉวียงป่า ถือกระจิบ และขันธดอกไม้พร้อมทั้งขันธข้าวไปยังลานข้าว ยกขันธ ๕ ขึ้น กล่าวนะโม ๓ จบ แล้วกล่าวคำเอนขวัญข้าว แล้วนำรวงข้าว หมากเบ็ง ขันธ ๕ ไปปักไว้ที่ข้างประตูเล่าข้าว ซึ่งขวัญข้าวที่เก็บไว้นั้นจะนำมาผสมกับข้าวปลูกเพื่อทำพันธุ์ในปีต่อไป

บทเชิญข้าวขึ้นเล่า

“อมพุทธรังเลิศล้ำ อมธัมมังเลิศล้ำ อมสังฆังเลิศล้ำ ข้าขอเชิญแม่โพธิ์ศรี เชิญแม่โพสพ แม่ณฑารา แม่บุญธรรมมา แม่ณฑคุณ แม่ณฑเกล้า แม่ศรีสุวรรณ แม่จันทร์สุตา เชิญขวัญแม่มา เทิดหนาแม่มา อาคะไสยะ อาคะสาหิ อัสโนวันนี ก่อแม่นมื้อดีศรีสพมังคะละ อันประเสริฐเลิศล้ำ ยิ่งกว่าวันยามทั้งหลาย ชาวใต้สิสู่ขวัญเฮือ ชาวเหนือเผินสิสู่ขวัญม้า พ่อค้าสิสู่ขวัญแสง ชาวแหงจักก้อแฮกนากิน ก่อโนวันนีข้าน้อยจักสู่ขวัญเข้าขึ้นแทน แม่ณฑกแอ่น แม่ณฑกแอ่นจักแล่นขึ้นแปลงฮวงฮัง อยู่เหนือปายเข้าใหญ่ นกขาบไซ่บินเหนือ เชือติดทางข้าง ตกเสียงลายไม้คั้นหาบหักจากบ่า ข้าวหลายค่าแสนกอง ข้าน้อยห้อยงาข้าวสร้อยพราว ราวๆ วาข้าวฝอยทอง ให้เก็บกันมากองตั้งอยู่ยงยั้งเยียแห่งข้านี้เลี้ยงพร้อมคู่ข้าวคู่ขวัญเทอญ สาธุ”

(สุรินทร์ กุลเกียง, ๒๕๖๓: สัมภาษณ์)

พิธีสู่ขวัญข้าว

พิธีสู่ขวัญข้าวชาวไทหล่มแต่ละครอบครัวจะจัดในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ถ้าครีวเรือนไหนจะสู่ขวัญข้าวก็จะจัด “พาขวัญน้อย” หนึ่งพา แล้วให้หมอสูดมาเป็นผู้ “สู่ขวัญ” ให้เฝ้าข้าว โดยโยงด้าย สายสิญจน์จากเฝ้าข้าวมาหาพาขวัญกับหมอสูดที่อยู่ข้างๆ เฝ้าข้าว

ชั้นคายพิธีสู่ขวัญข้าวประกอบด้วย

บายศรี ฝ้ายนัย ไช้ต้ม ข้าวปั้น ปิ้งปลาแห้ง พาข้าวขวัญ
ชั้น ๕

พาชั้น ๕ ชั้น ๘ ▲

บทลู่ขวัญข้าว

ศรีศรีมือนี่แห่มนมือดี วันดีถือตุตตะมะโชค โตกใบนี้แห่มน
โตกไม้จันทน์ ชั้นธูปใบนี้แห่มนชั้นธูปไม้แก้ว ขุนนางดาตคแต่งแล้วจึง
ยอมา ชยตุ ภาะวัง ชัยยะมังคะลัง

กาลสะ โอกาลสะ เถิงฤดูกาลเดือนห้า ฟ้าย้องอำเดือนหก
ฝนตกฟ้าฮ้ำฮ้อง ฝนนองหลังลงมา ชาวนาจึงหาพรั้าแลขวาน ดำม
คมบางเช่นใหม่ แยกไปใส่ป่าไม้ไพรหนา พันพะเนียงไถนา เถิงเคหา
ไว้ใต้หล่าง ผุงหมูช่างเขาจึงมาดู มีทั้งงอนไถใหญ่ใบพะเนียงหนา
นำเอามาตาแต่งแล้ว เป็นไถแก้วเกิดคุณมา แยกไปไถนาไปแฮก มี
ทั้งแอกอันงอ พาดคอคความเชือกอ้อง ไถซ้องเพื่อความแสง ถือดิน
แข็งเพื่อฮากไม้ ไถลวดไว้หลายวัน คาคายไปทั่วฮ้อย หว่านเข้าใส่
ในตม พระบูรมตคแต่ง ฮากออกแบ่งเป็นใบ พร้อมกันไปหลกออก
หาดอกมาก็้ว ปิดปาดลื้อไปเสียบ เขาจึงเอาไปตั้งไว้เป็นลุ่ม ชุมนุมกัน
ไว้เหลือหลายเดียรดาษ คาคไว้แล้วเอากล้ามาดำ ปักใส่ตมถมใส่ผ่ง
ก็จึงได้หลายต้น ดำหันหน้าหันหลังไปมา ตามภาษาไทยนาและไทย
นอก ดำขอกแลดำกลาง ดำเหิงนานก็จึงได้หลายต้น หลายมือพัน
ข้าวจึงป่งใบวี เขียวขจีหอมฮ่วงเฮ้า ลมพัดจ้าวอยู่ไปมา ทารกาหมู่
เด็กน้อย ไปคอยเฝ้าเข้าและเย็น ผุงนกเต็นนกจิบนกจาบ อย่าได้
มาคาบจิกกิน ในดินแลในน้ำ ก้านอกแลดอนกลาง หมู่กวางฟาน
อย่าได้มากินใกล้ ฮอดมือได้พอประมาณ เจ้าจึงมานท้องแก่ แผ่
ออกได้เป็นฮวง เถิงเดือนสิบสองเจ้าจึงเหลือองกกเหี้ยว เขาเกี่ยวเจ้า

ตากไว้ลู่ไธ่ลู่คั่นสองสามวันจึงกู้เจ้าแล้ว คั่นหลาวแก้วเขาจึงหาเจ้า
ไป ฮวมในลานเหมือนกองหาด ฮอดมี้ออาดแสนดีเขาจึงหม้างเจ้า
ลี้ลงมา ค้อนลั่นเขาก็ตี ค้อนฮีเขาก็ฟาด เขาจึงเอาเจ้าตั้งไว้ในลาน
ดูสะพาน เดียรตาชเหลือหลาย บางฟ่องเอาควายมาเหยียบหย่า หย่า
แล้วผงธุลีกัวโห่งเวียนไปเบื่องซ้ายชี้หว่า เวียนไปเบื่องขวาชี้ซ้าย มือ
เบื่องซ้ายถือเชือกควาย มือเบื่องขวาถือขอกิติเตะและตีต้อย ตีข้อย
และตีแสง ตีป๊กป๊กตีแป๊กแป๊ก ยีแหลกแล้วจึงเอาควายออก เขาจึง
เอาหนามคองแลหนามไผ่มากวาดวายเฟื่องหมุ่นอันเสียว แล้วจึงบอก
เมียแก้วแก่นให้ฟ้าวแหล่นหาเหล่าตองยา หาจุงตาและพีน้อง เอา
ใส่ก่องก่องขึ้นเป็นกอง แล้วจึงปองไปศิลาและเหมียงหมาก มีทั้งตอง
อ่อนและตองเขียว ยอดคุณเพียวอันงามอ่อนกระจอนจันทน์คู้หอมงาม
ตามภาษาของชาวโลก มีทั้งต้มไก่โอบบรรบรร สามสมควรปูอาสน์
ขอดีฟาดคั่นหลาว ปลายแหลมยาวชาดลาด มีทั้งเสื้อผ้าอาดขาวดี
มีทั้งทองเทียนลิตีได้ มีทั้งฝ้ายอ่อนไว้มุงคูล มีทั้งบายศรีตั้งไว้สวยสวย
เดียรตาชขึ้นไขว่ช่วงเหลือตา แหลวหน้าง้วป๊กไว้ลี้แจแล้วดูแลงามองอาจ
จึงไปอาราธนาอาจารย์ผู้ฉลาด มานั่งสูตรขวัญ หว่า ศรีศรีมี้อนี้แห่ม
มี้อหมั้น ให้หมั้นเหมือนหินผาแอน ให้เจ้าหมั้นแก่นปานผาจวงผาจันท์
ให้เจ้าหมั้นเหมือนผาหลวงไกรลาค ให้เจ้าหมั้นปานอากาศและตาเวิน
หว่ามาเยอขวัญเอย...

นางข้าวจ้าวแลข้าวเหนียว ต้นเขียวเขียวข้าวก่ำ ก็ให้มาสาม
มือนี่วันนี้ ต้นดำดำข้าวมหากเขือกก็ให้มาสามมือนี่วันนี้ ฮวงเผื่อข้าว
ป่องแฉ้ว ไสด้งแก้วข้าวแซ้วงู สะก็พร้อมเหนียวดี ฮวงฮีฮือข้าวอ้วนน้อย
ฮวงยาวห้อยนั้นข้าวซี้ควาย เม็กสวยลวยนั้นข้าววงข้าง เม็ดโค้งข้าง
นั้นข้าวลาดเทียน ลายเวียนนั้นข้าวมหากแหงเขาจึงแบ่งไว้ให้หมู่ทาง
ไกล ก็ให้มาสามมือนี่วันนี้ เอาแต่ข้าวกระเชียวฮวงหนุ่ย อ้อยลุ่มนั้น
ข้าวคอดแดง เม็ดแดงนั้นข้าวเลือดแฮด เม็ดแลบนั้นข้าวเหมี้ยงเปิด
เม็ดถี้ข้าวมหากอก เม็ดหมอกนั้นแหม่นข้าวมัน หอมมันทั้งนี้ข้าว
ปาด สะพาดพร้อมนั้นแหม่นข้าวมหากโพธิ์ หอมพาลอข้าวฮวงข้าง
สุกเต็มไซ้ ก็ให้มาสามมือนี่วันนี้ ว่ามาเยอขวัญเอย ให้เจ้ามาจากปาก
หมั่งชนลาย ให้เจ้ามาจากปากควายโตเขาหย่อง ให้เจ้ามาจากปาก
ข้างตัววางง ให้เจ้ามาจากปากโองและกระต่าย ให้เจ้ามาจากปาก
ข้างตัววางตัน ให้เจ้ามาจากปากหมูชันแลปูคาบ ให้เจ้ามาจากปาก
นกจิบนกจาบ ควบเจ้าคว่าบินบน ให้เจ้ามาจากปากนกเขาเขียว
คาบเจ้าไปจับเฮียวแลปลายฝุ่ม ก็ให้มาสามมือนี่วันนี้ ให้เจ้ามาเยยและ
เต็มเล่า ให้เจ้าอยู่สวัสดิ์ กินลิบปืออย่าได้บัก จกลิบปืออย่าได้ลงหว่า
มาเยอขวัญเอย ให้เจ้ามาจากหมั่งโตคอดแดง ให้เจ้ามาจากปีกแมงแดง
ตัวปีกอ้า กระซ้าขาดกระบุงแดง คันหลาวแทงหักคาบ่า ขวัญเจ้า
อย่าได้ตกใจเนอนางเนอ ต้นอ้อยใหญ่ลำถ่อขา ก็ได้มานี้แล้ว อ้อยตา
ปลาลำถ่อแข่ง ก็ได้มานี้แล้ว ต้นข้างแข่งไลพาขวัญ ก็ได้มานี้แล้ว
มีทั้งพลูพันแลหมากอ่อน มีทั้งกระจอนจันท์หู้หอมงาม ตามภาษา
ของโลก มีทั้งไก่ผู้โอกโตถ่อนกยูง มีทั้งไก่ตัวเมียโตถ่อห่านฟ้า มีทั้ง

เผือกหัวชั้น มีทั้งมันหัวล่อง พวกพี่น้องแวนหลาย ผุ่งตายายมวล
มาก ว่ามาเยอขวัญเอย.....

ให้เจ้าอยู่เล่าแผ่นสนอนเฟื่อง แจกเอ็นชื่อเจ้าอย่าได้แซว
แกวเอ็นชื่อเจ้าอย่าได้ตื่น เด็กน้อยหลีนตักไปขายเจ้าอย่าได้เคียด
หยังมาเบียดเจ้าอย่าได้โมโห คนพาโลเอาเจ้าและเหล่า ก้อย่าได้ห้วง
เจ้าจงห่วงหมูโลก เลี้ยงสัตว์สาหลายลำ จงได้ค้าศาสนา ให้ธรรมา
เฮืองฮุ้งแจ้ง เป็นไต้แต่งตีมตามไฟ ให้สัตว์ดำเนินไปทางอันชอบ
ประกอบด้วยสุจริตธรรม ตามคำสอนของพระบาท เลี้ยงหมูอาจสังฆคุณ
ให้ค้าจุนมูลหมูโลก บริโภคเจ้าอยู่สวัสดิ์ เพิ่นตักเจ้าไปตาอย่าได้หัก
ลักกะลันเจ้าอย่าฟัง เทใส่กระตังเจ้าอย่าได้ปังบินหนี ให้เจ้าตังกันมา
เหมือนดั่งฟันสาด ให้เจ้ากวาดกันมาคือก้ำสาวหนุ่ม ให้เจ้าต้อมกัน
มาคือต้อมเงินเลียง เม็ดหนึ่งตักไปทานค่าเช่าเหลือหลาย

เม็ดหนึ่งตักไปซื้อควายโตเขาหย่อง เม็ดหนึ่งตักไปซื้อฮ่องแก้ว
กำ เม็ดหนึ่งตักไปซื้อค่าได้แก้วหมื่น เม็ดหนึ่งตักไปซื้อกล้าให้ได้ข้าว
หมื่นเหยีย เม็ดหนึ่งตักเอาผู้เฒ่าให้เล่าขายของ มาเยอขวัญเอย.....

เพิ่นตักใส่ตังอย่าได้บินหนี เพิ่นตักไปใส่เจ้าอย่าได้ตื่นตื่น ข้าว
เหนียวให้มาอยู่เล่า ข้าวเหนียวองอาจ ข้าวเจ้าให้มาอยู่ลาดเหยียดค่า
เขาตักตาไปใส่เหล่าเจ้าอย่าได้บ้อย หมูเด็กน้อยเหยียบยี่เฟื่อง เจ้าอย่า
เคื่องคำเคียด เขาเอาเจ้าแลกลสีเสียดแลปูนพลู แลกปลาทุแลเสื้อผ้า

เจ้าก็อย่าได้เคือง หมู่เจ้าเมืองเกณฑ์เก็บเจ้าเข้าฉวางหลวงไปช่วยชาติ
ก็อย่าได้ตื่นท้วง เจ้าของปวงนำหวยเบอร์สาระเพอเอาเจ้าชายเล่นเลข
ก็อย่าได้ฮ้อน ให้เจ้าเต็มดีดั่งเก่า อย่าได้บกเป็นหาด อย่าได้ขาดเงิน
วัง สัพพะกำลัง ยังบริบูรณ์ดีคือเก่า อาคัจฉามะ โภชะนัง พิซังมะมะ
หะทะยัง ชะยะตุ ภาะวัง ชะยะมังคะลัง ชะยะมหามงกุฏ อุอะ มุมะ
มูลมา สวาหะมะฯ

(สุรินทร์ กุลเกี๋ยง, ๒๕๖๓: สัมภาษณ์)

พิธีตุ้มปากเล่า (เปิดประตูเล่าข่าวและตักข่าวเปลือกครั้งแรก)

หลังจากที่ได้เชิญข่าวขึ้นเล่าแล้วนั้น เมื่อถึงวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน
๓ จะประกอบพิธีเปิดเล่าข่าวเพราะเชื่อว่าเป็นวันที่เหมาะที่จะเปิด
ประตูเล่าข่าวและตักข่าวเปลือกออกมาทานได้ ดังคำกล่าวโบราณว่า

“มือออกใหม่ ๓ ค่ำ เดือน ๓ ผู้เฒ่าเฒ่าเฒ่า มือกบบมีปาก
มีขนาดบมีฮูซี้ บักส้มมอสิตำหวาน ใบสีตาสีเป็นแมงม้า ปลิงสีกาย
เป็นกบ เอียนสีกายเป็นจอนพอน ปลาทั้งสิเป็นซี้โกะ ใบไผ่สิเป็น
ปลาหลด ทั้งหมดนี้สิเป็นปีละคู่”

(สุรินทร์ กุลเกี๋ยง, ๒๕๖๓: สัมภาษณ์)

ขั้นสุดท้ายพิธีตุ้มปากเล่าประกอบด้วย ใบคูณ ใบยอ ใบคำ กระดอง
เต่า ถังตวงข้าวโบราณ ขั้น ๕

บทกล่าวเวลาตักข้าวเปลือก

“พุทธะมุนมะมุนมา ธัมมะมุนมะมุนมา สังฆะมุนมะมุนมา
สาธุเด้อ อิแห่มกีนอย่าสุบก จกอย่าสุชิน น้ำออกบ่อไหลลิน คนเบ็ด
เมียงมากินกะบ่ฮ้อนบก หกพันคนมากินกะบ่ฮ้อนเลี้ยง ข้าวเล้านี้กิน
เลี้ยงทาครีทาสา อย่าได้บักเขินขาด อย่าได้ขาดเขินวัง สัพพะกาลัง
ให้ยังเต็มดีคือเก่า ให้ลันขึ้นจั่งขวยตุ่น ให้จุนปุนคือจั่งขวยหนู อุอะมุ
มะมุนมา สาธุฟังคะ”

(สุรินทร์ กุลเกียรติ, ๒๕๖๓: สัมภาษณ์)

ข้อห้ามต่างๆ ที่เกี่ยวกับเล้าข้าว

๑. ห้ามหันหน้าเล้าไปทางทิศเหนือ เชื่อว่าทิศเหนือมีช้าง
เป็นสัตว์ประจำทิศ จะทำให้ช้างมากินข้าวในเล้า ข้าวจะมีกินไม่ถึงปี
(ข้าวจะมีกินไม่คุ้มปี)

๒. วันพระ (เมื่อเพ็ง) ห้ามตักข้าวในเล้า

๓. หลุมที่เป็นรอบเดือนห้ามขึ้นเล้าเพราะมันบ่เอี่ยม
(ไม่สะอาด)

๔. คนที่จะตักข้าวในเล้าต้องเป็นคนในบ้านเท่านั้น

ข้อห้ามต่างๆ ที่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเล้าข้าวถือได้ว่าคน
ไทหล่มให้ความสำคัญกับข้าวเป็นอย่างมากเพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญ
ต่อการดำรงชีวิต หลายสิ่งหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับข้าวจึงต้องมีความ
สำคัญตามไปด้วย หรือแม้แต่ว่าความเชื่อต่างๆ ก็เข้ามาเกี่ยวข้องอย่าง
หลีกเลี่ยงไม่ได้

ปัจจุบันถึงแม้ว่าการทำนาปลูกข้าวจะเปลี่ยนแปลงไป จากการผลิตด้วยแรงงานคนมาเป็นการนำเอาเครื่องจักรมาใช้ รวมถึงการผลิตที่ไม่ได้มีไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้นแต่ถูกเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการค้า เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จก็ขายทันที เพื่อนำเงินไปชำระหนี้ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ค่ารถเกี่ยว ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว หรือนำข้าวเปลือกไปฝากไว้กับโรงสี โดยไม่ได้มีการเก็บข้าวเปลือกเข้าเล้าข้าวเหมือนดังแต่ก่อน เนื่องจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ ค่านิยมและการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากอดีต เหตุปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้เล้าข้าวหลงเหลือให้เห็นเพียงไม่กี่หลัง หรือแม้แต่บางหลังถูกเปลี่ยนหน้าที่เป็นสถานที่เก็บอุปกรณ์เครื่องมือทำการเกษตรแล้วก็ตาม แต่ความเชื่อที่ถูกปลูกฝังลึกอยู่ในจิตใจก็ยังคงส่งผลให้คนไทยลุ่มประจบพิธีกรรมไม่เคยขาดดั่งที่เคยปฏิบัติมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ถือได้เป็นเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดให้คงอยู่คู่ชุมชนต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

- จารุวัฒน์ นนทชัย. (๒๕๕๖). **ยุ่งข้าว: รูปแบบ และสื่อสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลนกออก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต] ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเกิด พิมพ์รเมธากุล, บรรณาธิการ. (๒๕๔๔). **มรดกไทยอีสาน**. ขอนแก่น: หจก. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- ยง บุญอารีย์. (๒๕๔๐). **เล่าข้าวในวันธรรมไท-อีสาน**. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๕๔; ๑๐: ๒๔ – ๓๕.
- วิโรฒ ศรีสุโร. (๒๕๔๐). **เล่าข้าว ยุ้งฉางแห่งภูมิปัญญาอีสาน**. สารคดี ม.ค.; ๑๒(๑๔๓): ๑๖๗ - ๑๗๒.
- สมชาย นิลอาธิ. (๒๕๒๖). **เล่าข้าว**. เมืองโบราณ ส.ค. – พ.ย.; ๙(๓): ๑๒๓ – ๑๒๙.

บุคคลอ้างอิง

- ประยูณ ทองวัน. (๒๕๖๐). อายุ ๖๓ ปี บ้านเลขที่ ๖ หมู่ ๕ บ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๓๑ มกราคม.
- ภูริทัต คำโสม. (๒๕๖๐). อายุ ๒๒ ปี บ้านเลขที่ ๖/๑ หมู่ ๕ บ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๓๑ มกราคม.
- สุรินทร์ กุลเกี้ยง. (๒๕๖๐). อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๑ หมู่ ๕ บ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๓๑ มกราคม.

ผู้เขียน

นางนิภา พิลาเกิด

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

เสน่ห์วัฒนธรรมการสร้างสรรค์ ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก

ฮีต ๑๒ เป็นประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณของพี่น้องชาวลาวที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา เพราะศาสนาพุทธมีความเชื่อในเรื่องของบุญกรรม เชื่อในเรื่องนรกสวรรค์ และการเวียนว่ายตายเกิด พุทธศาสนิกชนจึงเชื่อในการทำความดีว่าจะช่วยส่งผลให้ตนได้มีชีวิตในภพภูมิที่ดีในอนาคต ความเชื่อนี้ส่งผลมาถึงประเพณีแทบทุกอย่างในพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญตักบาตร หรืองานบุญต่างๆ

เช่นเดียวกับชาวบ้านท่ากกแกที่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก
กับงานบุญออกพรรษา ซึ่งเป็นงานประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมา
ตั้งแต่สมัยโบราณ ตามแบบประเพณีของชาวลาว ยึดถือกันตามหลัก
ฮีต ๑๒ มาตั้งแต่โบราณ โดยในงานดังกล่าวชาวบ้านนิยมถวายต้น
ปราสาทผึ้ง หรือต้นผึ้ง เพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้วายชนม์ นอกจากนี้
ยังมีความเชื่อตามตำนาน ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าเสด็จไปจำ
พรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงอภิรกรรมปฏิกรรมแก่พุทธมารดา
จนกระทั่งบรรลุโสดาบัน เมื่อถึงกำหนดเสด็จกลับสู่เมืองมนุษย์ ใน
วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวัน “มหาปวารณาออกพรรษา”
พระอินทร์จึงเนรมิตบันไดขึ้น ๓ ชนิด คือ บันไดทอง บันไดเงิน และ
บันไดแก้วมณี ก่อนเสด็จลงพระพุทธเจ้าประทับยืนบนยอดเขาสิเนรุ
ราช เพื่อทรงทำ “โลกนิวรรณ์ปาฏิหาริย์” โดยทรงแลดูเบื้องบน
ปรากฏมีเนินเป็นอันเดียวกันถึงพรหมโลก ทรงแลดูข้างล่างก็ปรากฏ
มีเนินเป็นอันเดียวกันถึงเวจันคร ทรงแลดูรอบทิศจักรวาลหลายแสน
โกฏิกี่ปรากฏเป็นเนินเดียวกัน (หมายถึงสวรรค์มนุษย์และนรกต่าง
มองเห็นซึ่งกันและกัน) จึงเรียกวันนี้ว่า “วันพระเจ้าเปิดโลก” (พระ-
สมุห์ไพโรศาล ภทรมุนี, ๒๕๖๒: สัมภาษณ์)

ครั้นพระพุทธองค์เสด็จถึงประตูเมืองสังกัสสนคร นาค มนุษย์ และเปรตนรกต่างก็ชื่นชมปลื้มปิติในพระพุทธบารมี เกิดความเลื่อมใส ในบุญกุศลจนเกิดจินตนาการเห็นปราสาทสวยงามใคร่จะไปอยู่ จึงรู้ชัดว่าการที่จะได้ไปอยู่ในปราสาทอันสวยงามนั้นต้องสร้างบุญกุศล ประพฤติปฏิบัติในศีลธรรมอันดี ทำบุญต่อกับบุตร สร้างปราสาทกองบุญนั้นในเมืองมนุษย์เสียก่อน (สิริวิมล คำคดี, ๒๕๕๕) โดยให้การสร้างปราสาทผึ้งแทนปราสาทจริง ซึ่งรูปแบบและขั้นตอนการจัดทำ ต้นปราสาทผึ้ง หรือ ต้นผึ้ง นั้น มีวิธีการดังนี้

การทำต้นปราสาทผึ้ง หรือ ต้นผึ้ง การทำต้นปราสาทผึ้งได้แบ่งงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ การทำโครง เป็นหน้าที่ของฝ่ายชาย และการประดับตกแต่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิง การทำโครงปราสาทผึ้งแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละงานนั้นจะเป็นการแบ่งตามความถนัดของแต่ละบุคคล

วัสดุที่ใช้ในการทำต้นปราสาทผึ้ง หรือ ต้นผึ้ง ได้แก่

๑. ไม้ไผ่ และ ไม้จ้อยท์
๒. ต้นกล้วย
๓. ขี้ผึ้ง
๔. แม่พิมพ์สำหรับทำดอกไม้ เช่น มะละกอ ผลลูกโพธิ์ศรี
๕. ดอกไม้สำหรับตกแต่ง

ขั้นตอนและวิธีการทำ

การทำโครงการเริ่มจากการเลือกรูปแบบ และออกแบบโครงไม้ให้มีสัดส่วนสวยงาม โครงปราสาทผึ้ง มีด้วยกัน ๔ แบบ คือ

แบบที่ ๑ ปราสาทผึ้งทรงพระธาตุ ลักษณะโดยรวมคล้ายกับพระสถูปเจดีย์ หรือพระธาตุที่ปรากฏในบริเวณภาคอีสาน และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ เป็นเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม หรือบางที่เรียกว่า เจดีย์ทรงดอกบัวเหลี่ยม

แบบที่ ๒ ทรงหอผี เป็นปราสาทผึ้งที่สร้างขึ้นเลียนแบบอาคารเรือนที่อยู่อาศัยแบบพื้นเมืองของชาวอีสาน แต่สร้างให้มีขนาดเล็กเป็นลักษณะของเรือนจำลอง ปราสาทผึ้งแบบทรงหอผีมีลักษณะเช่นเดียวกับศาลพระภูมิ ศาลมเหศักดิ์ หรือศาลปู่ตา ตามหมู่บ้านต่างๆ ในชนบท ซึ่งศาลต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะโดยรวมจำลองรูปแบบมาจากอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

แบบที่ ๓ ทรงบุษบก เป็นปราสาทที่สร้างขึ้นจำลองจากบุษบก บุษบกเป็นเรือนเครื่องยอดขนาดเล็ก หลังคาทรงมณฑป ตัวเรือนโปร่ง มีฐานทึบ และเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ลักษณะคล้ายกับบุษบกธรรมาสน์ ชาวอีสานเรียกว่า หอธรรมาสน์ หรือ ธรรมาสน์เทศน์

แบบที่ ๔ ทรงจตุรมุข เป็นปราสาทผึ้งที่จำลองแบบมาจากปราสาทราชมณฑลเศียรในพระบรมมหาราชวัง เป็นอาคารจำลองขนาดเล็กทรงจตุรมุข มีแผนผังเป็นรูปกากบาท มีสันหลังคาจั่ว ชั้นบนอยู่ในระดับเดียวกัน และออกมุขเสมอกันทั้งสี่ด้าน ที่หลังคามิจั่ว หรือหน้าบันประจำมุขด้านละจั่วหรือด้านละหนึ่งหน้าบัน ด้วยเหตุที่มีการออกมุขทั้งสี่ด้าน และประกอบด้วยหน้าบันสี่ด้าน จึงเรียกว่าทรงจตุรมุข ซึ่งเป็นอาคารที่มีเรือนยอดเป็นชั้นสูง

ปราสาทผึ้งของบ้านท่ากกแกที่นิยมทำกันก็คือ ทรงพระธาตุ และ ทรงจตุรมุข การขึ้นโครงในช่วงนี้ทำโดยการใช้ไม้ไผ่และไม้จ้อยที่ผสมกัน โดยจะใช้ไม้ไผ่เป็นเสากลาง และใช้ไม้จ้อยที่ดีเป็นโครง แล้ว ขนาบด้วย ไม้ไผ่ผ่าซีก (บุญโฮม มาลี, ๒๕๖๒: สัมภาษณ์)

▼ การเตรียมโครงต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้งทรงจตุรมุข

การเตรียมโครงต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้งทรงพระธาตุ ▲

ขั้นตอนการประดับตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง หรือ ต้นผึ้ง

การทำดอกผึ้งและประดับตกแต่งปราสาทผึ้ง ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้รับผิดชอบงานในส่วนนี้ โดยจะรวมตัวกันที่บริเวณด้านข้างของโรงครัวภายในวัด ในอดีตจะใช้ขี้ผึ้งที่ได้จากการเอารังผึ้งที่ผึ้งทิ้งรังไปหมดแล้วมาใส่ลงไป ในหม้อต้มน้ำที่เดือดจัด ไข่ในรังผึ้งจะละลายออกมาเป็นรังผึ้งและจึงช้อนเอารังออก จากนั้นปล่อยให้ไข่เย็น ขี้ผึ้งจะจับตัวลอยอยู่บนน้ำ ซึ่งสามารถจับยกออกมาได้เลย แต่ขี้ผึ้งที่ได้ยังไม่สะอาดเพราะมีสิ่งเจือปนอยู่ ต้องนำไปต้มอีกครั้ง เมื่อละลายเป็นของเหลวก็กรองเอาสิ่งสกปรกออก ก็จะได้ขี้ผึ้งที่สะอาดบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น แต่ในปัจจุบันจะใช้เทียนไขที่เหลือจากช่วงเข้าพรรษาและการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา (หนูทอง แสงดั่งวง, ๒๕๖๒: สัมภาษณ์)

วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำดอกผึ้ง ประกอบไปด้วย

๑. เต้าไฟ
๒. กระทะ
๓. เทียนไข
๔. แม่พิมพ์ (มะละกอดิบแกะลาย และลูกโพธิ์ศรี)
๕. ขมิ้น และดอกบานไม่รู้โรย
๖. ไม้สำหรับเสียบแม่พิมพ์

คุณยายสังเวียน สุนลี (๒๕๖๒: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ในการทำพิมพ์สำหรับทำดอกผึ้ง ในอดีตนิยมใช้ผลของลูกโพธิ์ศรี เนื่องจากมีรูปทรงที่สวยงาม แต่เนื่องจากปัจจุบันหาได้ยาก จึงนิยมใช้ผลมะละกอดิบมาแกะสลักเป็นรูปดอกไม้แทน สาเหตุที่เลือกใช้มะละกอดิบ

เนื่องจากเนื้อมะละกอจะแข็ง และมีผิวที่เรียบ สามารถที่จะแกะสลัก
ลายและทำให้ดอกฝิ่งหลุดออกจากพิมพ์ได้ง่าย แล้วใช้ไม้เสียบที่พิมพ์
มะละกอเพื่อสะดวกในการจับ

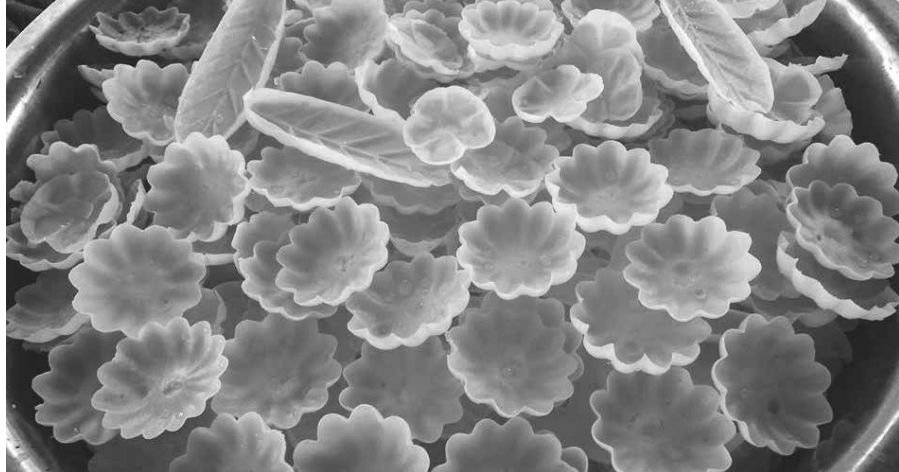
ขั้นตอนและวิธีการทำดอกฝิ่ง

๑. นำกระทะขึ้นตั้งไฟและนำเทียนไขใส่ลงไปในกระทะให้
ละลาย

๒. นำแม่พิมพ์ที่เตรียมไว้แช่น้ำให้ชุ่ม แล้วนำมาจุ่มเทียนไข
และแช่น้ำอีกทีเพื่อให้เทียนไขหลุดออกจากพิมพ์

๓. เสร็จแล้วนำมาผึ่งลมไว้

เมื่อทำพิมพ์สำหรับทำดอกฝิ่งเสร็จ ก็ถึงขั้นตอนการทำเกสร
ดอกฝิ่งต่อ โดยใช้ขมิ้น (ขมิ้นเป็นพืชสมุนไพรที่มีคุณสมบัติให้ความเย็น
เพราะจะทำให้ดอกฝิ่งชุ่มชื้นตลอดเวลา และสีส้มของขมิ้นนั้นมีความ
สดใสสวยงาม) ปอกเปลือกแล้วหั่นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมเล็กๆ ขนาดครึ่ง
เซนติเมตรใช้ไม้กลัดเป็นตัวยึดติดกับดอกฝิ่ง และดอกบานไม่รู้โรย
ชาวบ้านท่ากกแกให้สมญานามว่า ดอกสามปีบเหยี่ยว เนื่องจากเป็น
ดอกไม้ที่กลีบดอกไม้หลุดร่วงง่าย ๆ แม้ว่าดอกจะแก่หรือแห้งแล้วก็ตาม
อีกทั้งยังมีสีส้มที่งดงาม นำมาเด็ดก้านออกแล้วนำไปติดกับดอกฝิ่งโดย
ใช้ไม้กลัดเป็นตัวยึดเช่นเดียวกัน เมื่อได้ดอกฝิ่งครบตามจำนวนที่ต้อง
การแล้ว จะนำเกสรดอกฝิ่งที่ได้เตรียมไว้นำไปตกแต่งต้นปราสาทฝิ่ง
ต่อไป (สีดา ท้าวเงิน, ๒๕๖๒: สัมภาษณ์)

- ▲ ดอกผึ้งที่ใช้ในการตกแต่ง
ต้นปราสาทผึ้ง
- ◀ การตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง

หลังจากที่ได้นำดอกผึ้งไปประดับต้นปราสาทผึ้งเป็นที่เรียบร้อยแล้วนั้น ก็จะมีการนำข้าวตอก ดอกไม้มาประดับเพิ่มเติม และสิ่งที่จะขาดไม่ได้เลยก็คือ ชันหมากเบ็ง ที่จะนำไปประดับไว้ในส่วนยอดของปราสาทผึ้ง เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธเจ้าในวันออกพรรษา และเป็นการบูชาดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

การทำขันหมากเบ็ง

การทำขันหมากเบ็ง (ผัก โสมภี, สัมภาษณ์: ๒๕๖๒) กล่าวว่าเป็นการทำเพื่อบูชาพระรัตนตรัยในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และจากการสันนิษฐาน คำว่า “เบ็ง” น่าจะเป็นการกลายเสียงมาจากคำว่า “เบญจ” ที่แปลว่า ห้า และ ห้า ในที่นี้ หมายถึง ชั้น ๕ ของมนุษย์ตามคติทางพระพุทธศาสนา

วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำขันหมากเบ็ง ประกอบไปด้วย

๑. ใบตองตานี
๒. ไม้กลัด
๓. ดอกไม้สำหรับประดับตกแต่ง

ขั้นตอนและวิธีการทำขันหมากเบ็ง

เริ่มจากการเด็ดใบตองให้สะอาดและฉีกใบตองให้มีขนาด ดังนี้

๑. ใบตองขนาด ๒ นิ้ว จำนวน ๒๐ แผ่น ใช้สำหรับกรวย ๕ ชั้น
๒. ใบตองขนาด ๕ นิ้วครึ่ง จำนวน ๒ แผ่น สำหรับทำกรวยข้าง
๓. ใบตองขนาด ๘ นิ้ว จำนวน ๑ แผ่น ใช้สำหรับ พันกลีบปิดเกล็ดกรวย

วิธีการพับ

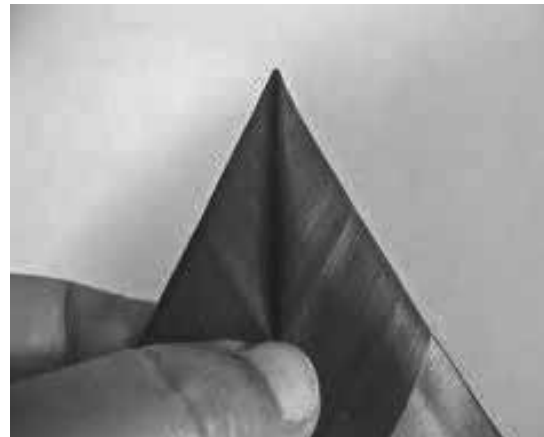
๑. เริ่มจากการม้วนกรวย นำใบตอง ๒ แผ่นที่ฉีกไว้มาประกบกันให้ทางปลายอ่อนทั้ง ๒ แผ่นสลับกัน แล้วม้วนให้เป็นกรวยให้ปลายอ่อนอยู่ข้างนอก ตัดปากกรวยให้เรียบใช้ไม้กลัด ความสูงจากยอดประมาณ ๕ นิ้วครึ่ง เส้นผ่าศูนย์กลาง ๒ นิ้วครึ่ง – ๓ นิ้ว

๒. เมื่อได้กรวยแล้วก็เริ่มการพับกลีบ มือซ้ายถือข้างอ่อน จับริมใบตองตอนกลาง มือขวาพับเฉแบ่งเป็นสี่ส่วนแล้วปิดริมซ้าย ตลบลงมาทับรอยพับตรงกลาง พับทั้งหมด ๒๐ แผ่น การพับกลีบ ประกอบตัวแม่ มีทั้งหมด ๔ แถว โดยมือซ้ายจับตัวแม่ มือขวาจับ กลีบที่พับไว้ทาบกัตัวแม่ใช้ไม้กลัดทับซ้อนกลีบเป็นชั้นๆ จำนวน ๔ แถวๆ ละ ๕ ชั้น อันมีความหมายถึงชั้นธัมม์ทั้ง ๕ หรือ ที่ทางพระพุทธ ศาสนาเรียกว่า เบญจขันธ์

๓. การพับผ้านุ่ง หรือ การมอบ พับผ้านุ่งโดยพับครึ่งใบตอง พันรอบฐานปิดโคนกลีบสุดท้ายกว้าง ๔ นิ้ว ใช้ไม้กลัดหรือลวดเย็บ และตัดแต่งฐานให้เรียบร้อย ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ เช่น ดอกกรัก ดอกพุด (นิยมใช้ดอกไม้สีขาว) หรือดอกดาวเรือง

ในส่วนของความวิจิตรของต้นฝั้งนั้น นางธัญยา คำมี (๒๕๖๒: สัมภาษณ์) กล่าวว่า จะงามมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฝีมือของคนใน ท้องถิ่น เมื่อตกแต่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำเครื่องไทยธรรม และ เครื่องผ้าป่า ประกอบไปด้วย สมุด ดินสอ ผ้าสบงจีวร เครื่องใช้อื่นๆ และปัจจัย ประดับต้นปราสาทฝั้งอีกที

การม้วนกรวยใบตอง ▼ ▼ การพับกลีบใบตอง

▲ หมากเบ็งของชุมชนบ้านท่ากกแก

ปราสาทผึ้งหรือต้นผึ้ง ถือเป็นเสน่ห์แห่งวัฒนธรรมจากการสร้างสรรค์ของคนในชุมชนบ้านท่ากกแก มีจุดเด่นคือ คนในชุมชนเน้นการใช้วัสดุอุปกรณ์ทางธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น และยังแสดงถึงความสามัคคีของคนในชุมชนทุกเพศทุกวัยที่มารวมกลุ่มกันเพื่อทำต้นปราสาทผึ้ง อีกทั้งยังสร้างพลังและรอยยิ้มให้เกิดขึ้นในชุมชนผ่านวัฒนธรรมและประเพณี ปราสาทผึ้งจึงมีนัยยะสำคัญที่คนในหมู่บ้านเชื่อกันว่า การทำต้นผึ้ง หรือปราสาทผึ้ง ทำเพื่อเป็นพุทธบูชา และเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา นำมาซึ่งความสามัคคีกลมเกลียว การใช้ภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากปู่ย่าตายาย เหนียวนាំให้ชาวพุทธมีจิตใจที่อ่อนโยน ร่วมมือร่วมใจกันประกอบคุณงามความดีอันเป็นปัจจัยในการสร้างบุญกุศล เพื่อให้พบกับความหลุดพ้นและประสบสิ่งที่ตั้งงามในกายภาคหน้า ตามความเชื่อในพุทธศาสนาโดยผ่านกลุ่มชนบ้านท่ากกแก อำเภอหล่มสักดังกล่าวแล้ว

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

สิริวิมล คำคลี. (๒๕๕๕). “**วิวัฒนาการของประเพณีแห่งปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนคร.**” รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

บุคคลอ้างอิง

ฉันทยา คำมี. (๒๕๖๒). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม.

บุญโฮม มาสี. (๒๕๖๒). หัวหน้าคุ้มบ้าน. สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม.

ฝึก โสมภา. (๒๕๖๒). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม.

พระสมุห์ไพโรศาล ภุทธิณี. เจ้าอาวาสวัดท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม.

สังเวียน สุนลี. (๒๕๖๒). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม.

สีดา ท้าวเงิน. (๒๕๖๒). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม.

หนูทอง แสงด้วง. (๒๕๖๒). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม.

ผู้เขียน

นางสาวสุพิชญา พูนมี

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แข่งจีโบราณตลาดท่าพล

โบราณว่า ความอดทนต่อสิ่งต่างๆ เปรียบเสมือนการทำยาหม้อใหญ่ แต่ผลของความอดทนจะหอมหวานเสมอ แข่งจีแต่เดิมนั้นมาจากกระบวนการทำขนมจีน กว่าจะหมัก ดี ต้ม โขลก นวด บีบให้เป็นเส้น ใช้เวลานานเหลือเกิน ผู้ใหญ่บางท่านในสมัยโบราณจึงตั้งความว่าลูกหลานที่พากันออกรอกินขนมจีน จึงนำแข่งที่ยังไม่ได้บีบเป็นเส้นมาทำเป็นแผ่นเผาไฟเรียกว่า “แข่งจี” แจกเด็กๆ เพื่อตัดความรำคาญ และหวังทางอ้อมที่จะให้เด็กๆ ไปเล่นให้พ้นจากกระต๊อบน้ำร้อน และนั่นคือแข่งจีในสมัยโบราณ แต่ในทางกลับกันการทำแข่งจี ในภายหลังได้ปรับรูปแบบ ตลอดจนกระบวนการที่เปลี่ยนไป หากท่านสนใจติดตามเรามาทางนี้ชื่ะ เพราะนี่คือ แข่งจีบ้านท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ อีกรูปแบบหนึ่ง

▼ ตลาดท่าพล จุดขายแบ่งจี้

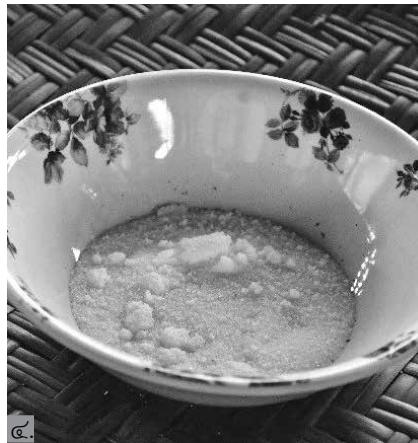
▲ แผ่นแบ่งจี้วางไว้ที่ตะแกรง

คุณป้ารักใจ นกขุนทอง แม่ค้าขายแป้งจี๋ที่ตลาดท่าพลเล่าว่า “ที่บ้านของตนเองเคยเปิดร้านขายขนมจีนเป็นที่โด่งดังของตำบลท่าพล จนชาวบ้านเรียกขานกันว่า **ร้านขนมจีนยายมัด** ที่ร้านจึงมีอุปกรณ์การทำขนมจีนเป็นจำนวนมาก คุณป้ามีหน้าที่ช่วยพ่อกับแม่ในการทำขนมจีนขายในทุกๆ วัน ส่วนแบ่งที่เหลือจากการทำเส้นขนมจีนคุณป้าจะนำมาทำเป็นแป้งจี๋กินเล่นอยู่เสมอๆ จนกระทั่งช่วงประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๖ คุณป้ามีความคิดที่จะหารายได้เพิ่มจากการทำขนมจีนขายเพียงอย่างเดียว ผนวกกับคุณป้าไปเดินซื้อของที่ตลาดท่าพล แล้วไปเจอร้านขายแป้งจี๋อยู่ ๑ ร้าน จึงมีความคิดว่าเราก็กทำแป้งจี๋เป็นและยังมีอุปกรณ์ในการทำแป้งจี๋ที่ได้รับเป็นมรดกมาจากพ่อแม่ เลยตัดสินใจทำแป้งจี๋ไปเปิดร้านขายที่ตลาดท่าพล”

ช่วงแรกๆ คุณป้าบอกว่าก็พอขายได้ เพราะลูกค้ายังนิยมซื้อกินร้านที่ขายอยู่ก่อนหน้าเป็นประจำ แต่ก็มีลูกค้าบางคนมาซื้อที่ร้านของคุณป้า จนร้านเดิมเขาหยุดขายไป ลูกค้าทั้งหมดจึงเริ่มหันมาซื้อแป้งจี๋ที่ร้านของคุณป้า ทำให้แป้งจี๋ของคุณป้าขายดีมาก

การทำแป้งจี๋สูตรของคุณป้าในช่วงแรกๆ มีการปรับสูตรและดัดแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นคำแนะนำที่มาจากลูกค้าบ้าง จากการเรียนรู้เพิ่มเติมบ้าง กว่ารสชาติของแป้งจี๋จะลงตัวได้อย่างทุกวันนี้ก็ใช้เวลาอยู่เหมือนกัน

วัตถุดิบ

- ▲
- ๑. ข้าวสาร (ข้าวเจ้า) ต้องเป็นข้าวเสาไห้ เพราะเป็นข้าวประเภทเนื้อแข็ง
- ๒. มะพร้าวขูด
- ๓. น้ำตาลทรายขาว
- ๔. เกลือ

อุปกรณ์

๑. เครื่องบดเม็ดข้าว	๒. เครื่องตีแป้ง	๓. เตาแก๊ส
๔. หม้อซึ้ง	๕. ซามผสม	๖. เตาถ่าน

ขั้นตอนและวิธีทำ

ขั้นตอนที่ ๑ นำข้าวสารแช่น้ำไว้ ๑ คืน

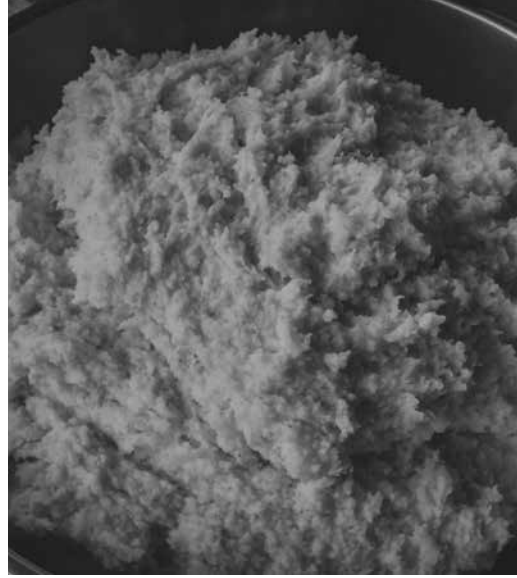
ขั้นตอนที่ ๒ นำข้าวสารที่ผ่านการแช่น้ำไว้ ๑ คืน วกออกจากน้ำให้ สะเด็ด แล้วนำไปบดให้ละเอียดในเครื่องบดแป้ง แล้วนำแป้งที่ได้จาก การบดบั่นเป็นลูกกลมๆ ใส่หม้อซึ้งนึ่งประมาณ ๑ ชั่วโมง จนแป้งสุก

ขั้นตอนที่ ๓ ในระหว่างที่นึ่งแป้งอยู่ นำมะพร้าวมาขูด แล้วผสมกับ น้ำตาล เกลือ ในอัตราส่วนที่ต้องการ เตรียมไว้

ขั้นตอนที่ ๔ นำแป้งข้าวเจ้าที่นึ่งจนสุกแล้วใส่ลงไปเครื่องตีแป้ง ใน ระหว่างที่ตีแป้งนั้นให้น้ำเปล่าใส่ลงไปตลอดเวลา ตีแป้งประมาณ ๒๐ นาที จนแป้งเหนียวได้ที่

ขั้นตอนที่ ๕ หลังจากที่ดีแป้งจนได้ที่แล้ว นำแป้งลงไปคลุกเคล้ากับมะพร้าวที่เตรียมไว้จนทุกอย่างเข้าที่พร้อมจะนำไปปิ้งหรือย่างบนเตาไฟ

ขั้นตอนที่ ๖ ก่อไฟด้วยเตาถ่าน และนำเหล็กปิ้งทาน้ำมันพืชเพื่อช่วยไม่ให้แป้งติดกับเหล็กเวลาปิ้ง

ขั้นตอนที่ ๗ นำแบ่งที่เตรียมไว้พร้อมสำหรับปีงมาขึ้นเป็นแผ่นกลมๆ วางบนเหล็กปิ้ง พลิกแผ่นแป้งกลับไปกลับมาจนเหลืองกรอบทั้งสอง ด้านนำรับประทาน

แป้งจี๋สูตรโบราณฉบับท่าพล เป็นขนมที่ไม่แพ้อื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นภูมิปัญญาที่มีมาแต่ดั้งเดิม จนกลายเป็นขนมขึ้นชื่อของตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จนผู้คนส่วนใหญ่พูดกันจนติดปากว่า “ถ้ามาท่าพลแล้วต้องมากินแป้งจี๋ถ้าไม่ได้กินถือว่ามาไม่ถึงท่าพล” ปัจจุบันร้านขายขนมแป้งจี๋มีเพียงร้านเดียวเปิดขายทุกวันตั้งแต่ห้าโมงเช้า ราคาไม่แพง แถมรสชาติยังอร่อยรอคอยทุกท่านมาลิ้มลองรับรองว่าจะติดใจ จนต้องหวนกลับมารับประทานอีกรอบอย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

รักใจ นกขุนทอง. (๒๕๖๓). อายุ ๕๐ ปี บ้านเลขที่ ๑๒๓ หมู่ ๑๓
ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๒๗ เมษายน.

ผู้เขียน

นางสาวจิรภา เหมือนพิมทอง

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

พิธีส่อนขวัญ บ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

คนไทยเชื่อว่า มนุษย์ที่เกิดมามีเวทดาประจำกายปกปักรักษาตั้งแต่ตอนเป็นเด็กๆ เรียกว่าจันโต เวทดาประจำกายนั้นเรียกว่า “แม่ซ้อ” พอโตขึ้นจะเรียกว่า “ขวัญ” นับเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่กายที่คอยปกป้องภัยอันตราย บางคราวที่ขวัญออกจากร่างกาย อาจจะช่วยอุบัติเหตุหรือเกิดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ขวัญจะออกจากร่างกาย เมื่อขวัญออกจากร่างกายไปแล้วจะทำให้บุคคลคนนั้นเจ็บป่วย หน้าตาไม่มีสง่าราศี ไม่ฟังใส โดยหาสาเหตุไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ภูมิปัญญาพื้นบ้านชาวไทหล่มจึงจัดพิธีส่อนขวัญขึ้น เพื่อให้ขวัญหรือเวทดานั้นๆ กลับเข้ามาที่ร่างเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขต่อไปนั่นเอง

พิธีส่อนขวัญของชาวบ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์นี้เป็นพิธีกรรมที่มีมาแต่โบราณ และสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จะเกิดขึ้นยามมีคนเจ็บป่วย หรือประสบอุบัติเหตุอย่างเช่น รถชน ทำให้ตกใจ ผวา ขวัญหนีหาย หรือมีอาการซึมเศร้า ไม่สดชื่น แจ่มใสเหมือนคนปกติ โดยผู้เฒ่าผู้แก่จะทำพิธีส่อนขวัญคนป่วยเพื่อให้อาการทางจิตใจดีขึ้น ชาวบ้านบางคนเชื่อว่าหากไม่ทำพิธีส่อนขวัญ อาการของผู้ป่วยจะหนักมากกว่าเดิมแม้ว่าอาการทางร่างกายจะดีขึ้น แต่อาการทางจิตใจของผู้ป่วยจะทรุดหนักลงกว่าเดิม

คุณยายจันทร์ ดีพรวน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า คำว่า “ ส่อน ” คือ ตักเอา ซ่อนเอา จะใช้สวิงที่ไม่เย็บเชิงหรือถ้าไม่มีสวิงจะใช้ผ้าสไบ ซ่อนไปมาที่หัวบันไดบ้าน จะซ่อนขวัญเมื่อเกิดการตกใจ ไปเที่ยวที่ต่างๆ กลับมาแล้วเกิดอาการตื่นหรือผวาต้องทำพิธีการส่อนขวัญ ซ่อนบริเวณบ้านเรือน ซ่อนแล้วจะเอาขวัญมาเข้าสู่เจ้าของขวัญ ที่เรียกว่า การสูดขวัญ หรือการเรียกขวัญขึ้น ในอดีตนั้นพิธีส่อนขวัญเราจะไปซ่อนขวัญตามสถานที่ต่างๆ อย่างต่างจังหวัดถ้าไปประสบอุบัติเหตุก็ไปทำพิธีที่เกิดเหตุที่เราเคยไป แต่ปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุที่ได้ก็ตาม ให้ซ่อนอยู่แต่ในเรือนบริเวณด้านหน้าหัวบันไดบ้าน ไม่ให้ซ่อนข้างนอก เพราะหากซ่อนขวัญบริเวณอื่นจะมีของที่ไม่ดี หมูสัมภเวสีติดมาด้วย ทำให้อาการป่วยหายช้า และก่อนที่จะทำพิธีส่อนขวัญนั้นจะต้องมีการดูหมอทรงก่อน หรือแม้กระทั่งเมื่อเกิดความไม่สบายใจ ของหายก็เข้ามาดูหมอทรง ถ้าหมอทรงดูแล้วว่าขวัญหายออกจากตัวก็จะต้องทำพิธีส่อนขวัญ

“ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ยายจันทร์ป่วย จนจะเอาตัวไม่รอด มีอาการหาวและเป็นลมล้ม ลุกๆ เลยพาไปหาหมอที่โรงพยาบาล หมอตรวจรักษาว่าไม่เป็นอะไร เลยไปหาหมอทรงที่บ้านห้วยโป่ง ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก (ปัจจุบันหมอทรงได้เสียชีวิตไปแล้ว) แต่งขันธ ๕ ไปให้เขา เขาก็ว่ามืองค์อยากมาอยู่ด้วย แล้วช่วงนั้นมีหมอที่บ้านน้ำขุน - กกอ เป็นหมอทรงเหมือนกัน ก็ให้เขาทำพิธีรับองค์ให้ ก็จะมีแต่งขันธ ๕ ขันธ ๘ ขึ้น ตอนทำพิธีอยู่นั้นอยู่ๆ ก็ไม่รู้ลืกตัว เออะอะโววาย มือไม่ยูนึง ดิงสร้อย แหวน ตุ้มหู ออกจากตัวหมด พูดไม่รู้เรื่อง เขาว่าพูดเป็นภาษาขอม พอให้หมอทรงทำพิธีให้อาการนั้นก็หายไป แต่ก่อนรับองค์ทำเองไม่ได้ ต้องให้หมอทรงทำให้ องค์ที่ได้รับมาได้ชื่อว่า เจ้าพ่อพญาปากเข็กรับมาแล้วก็เชิญเจ้าพ่อมาประทับไว้บนบ้าน ต่อมาได้เข้าฝัน ให้คนมาบอกว่าอยากลงมาอยู่ข้างล่าง ยายเลยกั้นห้องให้เจ้าพ่อลงมาประทับข้างล่าง ซึ่งในทุกๆ วันพระยายจะแต่งขันธ ๕ ขันธ ๘ ถวายเจ้าพ่อ และเมื่อรับองค์มาแล้วยายจะไม่กินข้าวที่งานศพ ไม่กินอาหารต่อจากคนอื่นหรือที่พระฉันทแล้ว มันเป็นข้อห้ามของเขา ”

▲ ที่ประทับของเจ้าพ่อพญาปากเข็ก
(ภาพโดย ณัฐวดี แก้วบาง เมื่อ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

เมื่อรับองค์เจ้าพ่อปากเข็กมาแล้ว ก็มีชาวบ้านมาให้คุณยายดู
หมอและทำพิธีส่นขวัญให้ เครื่องคาย ก็จะประกอบด้วยเงิน ๒๔ บาท
เทียน ๕ คู่ และดอกยี่โถ ๕ คู่ (ใบยอดของดอกยี่โถ) ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า
ดอกหอมอ่อนที่มีลักษณะดอกสีเหลือง มีความหอมอ่อนๆ เอาไว้บูชา
พระ

“สมมุติว่ารถพาลัม ตกกกไม้ ก็ซ้อนอยู่บ้านเราเนี่ย ไปซ้อนที่อื่นไม่ได้ ให้ซ้อนหัวบันไดบ้านเราเนี่ยแหละ เพราะขวัญไปอยู่ไหนก็ช่าง ยังไงก็จะคืนมาที่หัวบันไดหมด ถ้าไปซ้อนที่อื่นก็จะมีสิ่งที่ไม่ดี สัมภเวสี ติดมาด้วย ถ้าไปซ้อนที่อื่นก็จะใช้สวิง ข้าวหนึ่งปั่น ดอกไม้หนึ่งคู่ เทียนหนึ่งคู่ แล้วก็ไปซ้อน และไม่ให้คนถามเวลาซ้อนขวัญก็ต้องแอบไปซ้อน เรียกชื่อคนป่วยแล้วใช้สวิงตักไปมา จนสวิงหนักถือว่าขวัญเข้าแล้ว ทำในเวลาตะวันตกดิน (ตะวันตกดิน) ถ้าคนไม่ได้รถลัม ตกต้นไม้ อยู่ดีๆ มีอาการผวา ก็ทำเหมือนกัน ต้องมีการดูหมอก่อนว่าเกิดจากอะไร เด็กน้อยแรกเกิดที่มีอาการผวาก็เช่นกัน จะมีการผูกแขนให้แล้วก็หาย ”

“ กู้...ขวัญเฮ้ยมาเต๋อ (ชื่อ-สกุล) ...มาเต๋อ มาอยู่เรือนอยู่ชานนำพ่อนำแม่ มากินข้าวปั้นหนา กินปลาตอนใหญ่ เทียวไปเที่ยวมาทางใต้ ให้ตั้งต่อมาบ้านมาเฮือน ” (คำ ปัญญารักษ์, ๒๕๖๓: สัมภาษณ์)

กู้ ๓ รอบ พร้อมกับซ้อนสวิงไปมา

นางจันทร์ ดีพรวน หมอขวัญและช่างทรงเจ้าพ่อพญาปากเข็ก ▲
บ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก
(ภาพโดย ณัฐวดี แก้วบาง เมื่อ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

เมื่อซื้อเอาขวัญเสร็จแล้วจะนำขวัญมาเข้าสู่ตัวผู้ป่วย ที่เรียกว่าการสูดขวัญหรือเรียกขวัญคนป่วย ซึ่งจะมีคายนูดขวัญและพาข้าวขวัญอยู่ แต่พิธีสูดขวัญนั้นจะมีพรหมณีในการประกอบพิธี ขวัญที่ไม่ได้หนีไปไหน แยกไปใครมาจากทางไกล ไปเป็นทหารมา ไปทำงานต่างจังหวัด จะเป็นการทำพิธีสูดขวัญให้กลับบ้าน ไม่ให้ขวัญหายไปไหน

อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธีสอนขวัญ

ผ้าสไบ ๑ ผืน หรือสวิง ๑ ปาก

คายนสอนขวัญ

ข้าวเหนียวปั้น	๑ คำ
ฝ้ายผูกแขน	๑ เส้น
หมาก - พลู	๑ คำ
ดอกไม้	๑ คู่ *ห้ามดอกไม้ที่มีสีแดง
เทียน	๑ คู่
ไข่ต้ม	๑ ใบ
บุหรี	๑ ห่อ

สิ่งของดังกล่าว จะใส่รวมกันไว้ในสวิง ชั้น หรือผ้าสไบ

ค้ายสุตขวัญ (ขันธ ๕)

ข้าวต้ม	๔	กลีบ
หมาก	๔	คำ
ข้าวปั้น	๑	คำ
ไข่ต้ม	๑	ใบ
กล้วยสุก	๔	ลูก
อ้อย	๔	ท่อน
ข้าวสารใส่ลงในขัน	๑	ขัน
เสื้อผ้าของคนป่วย	๑	ชุด
กระจก	๑	อัน
หวี	๑	เล่ม
แปรง	๑	กระป๋อง
เครื่องประดับ	๑	ชุด

พริกขี้หนู

ข้าวเหนียว	๑	กระต๊อบ
ไข่ต้ม	๑	ใบ
น้ำพริก	๑	ถ้วย
ผักต้ม หรือ ผักลวก	๑	ถ้วย

****ยกเว้นผักปึงและผักที่มีลักษณะเป็นเครือ**

ปลาอย่าง หรือปลาแห้ง ๑ ถ้วย

ส่วนใหญ่จะเป็นปลาดุกหรือ ปลาช่อน

อาหารคาว (แกง) ๑ ถ้วย

****เป็นอาหารที่จะจัดเลี้ยงคนมาร่วมพิธีก็ได้**

ลักษณะการแต่งกาย

ผู้ที่ทำพิธีส่อนขวัญ จะสวมเสื้อสีขาวแขนสั้นหรือแขนยาวก็ได้ แล้วห่มสไบสีขาวนุ่งผ้าถุงตามแบบชาวบ้านสืออะไรก็ได้

ผู้ที่ถูกช้อนขวัญแต่งกายตามแบบชาวบ้านทั่วไป คือ สวมเสื้อ นุ่งผ้าถุง หรือ แต่งกายตามสมัยนิยม

สถานที่ประกอบพิธี

บริเวณด้านล่างหน้าหัวบันไดบ้านของผู้ป่วย

ขั้นตอนการทำพิธีส่อนขวัญ

เตรียมสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีส่อนขวัญ พร้อมกับเชิญหมอขวัญมาทำพิธีตามฤกษ์ยามที่กำหนดไว้ในช่วงเวลาใกล้ค่ำประมาณ ๑๗.๐๐ น. หมอขวัญจะเริ่มทำพิธีส่อนขวัญ โดยพาดสไบไว้บนบ่า ใช้ปลายชายสไบด้านหน้าใส่คายนขวัญที่เตรียมลงไปแล้วให้ผู้ถูกช้อนขวัญมายืนด้านข้างหมอขวัญ หมอขวัญจะกล่าวบทช้อนขวัญ กู้ ๓ รอบ พร้อมกับใช้มืออุ้มปลายผ้าสไบที่มีคายนขวัญอยู่ช้อนไปมาบริเวณหน้าบ้านไต่บ้าน ซึ่งจะเรียกว่า “ การหวานขวัญ ” เมื่อสังเกตว่าสวิงหรือผ้าสไบที่ใช้ช้อนขวัญเริ่มหนักขึ้น ถือว่าช้อนขวัญผู้ป่วยได้แล้ว ให้กำปิดห่อผ้าสไบ และให้ผู้ป่วยนอนหงายที่เตียงเพื่อให้หมอขวัญอุ้มไปตั้งไว้หน้าอกผู้ป่วย โดยให้ผู้ป่วยกำเอาไว้ หมอขวัญจะทำพิธีเรียกขวัญหรือการสูดขวัญ และนำฝ้ายผูกแขนให้กับผู้ป่วย เพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่กับเนื้อกับตัวเป็นอันเสร็จพิธี

▲ ขณะประกอบพิธีกรรมสอนขวัญ บริเวณหน้าบ้านไต่บ้าน
(ภาพโดย จิรภา เหมือนพิมพ์ทอง เมื่อ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

บทสอนขวัญ

นะโม ตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธ ัธัสสะ (๓ จบ)

กู...ขวัญเอ๋ยมาเด้อ ...(พูด ชื่อ-สกุล คนป่วย)... มาเด้อ

ฝนตกเจ้าอย่าดั่งไปนา ฟ้าร้องเจ้าอย่าดั่งไปไกล (๓ รอบ)

บทสวดขวัญ หรือ บทเรียกขวัญ

นะโม ตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธ ัธัสสะ (๓ จบ)

กู...ขวัญเอ๋ยมาเด้อ...มาแล้วตี

สามสิบสองขวัญให้เจ้าหลังมาแก้ว

แก้วสิบสองขวัญให้เจ้าหลังมาหม่ม

ฝนตกก็อย่ามุ่งไปหน้า

ฟ้าฮ้องอย่ามุ่งไปไกล

ก้อนขี้เข้าพาไหวจิ้งโหว

ก้อนขี้ไฟพาคว้งจิ้งควั

ให้เจ้าลูกแต่ปามาเฮือน

ลูกแต่สวนมาบ้าน

ขี้คร้านให้นอนอยู่นำพอนำแม่

กินข้าวผีให้เจ้าฮัก

เคี้ยวหมากผีให้เจ้าคาย

ให้เจ้าคืนมาตีตายท้องเป่า

มาแล้วเด้อ.....ขวัญมาแล้วเด้อ

ปัจจุบัน ถึงแม้วิธีการดำรงชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไปมากแค่ไหน
ที่บ้านวังร่องยังคงมีกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ประกอบพิธีสอนขวัญเพื่อให้ขวัญ
ของคนป่วยกลับคืนสู่ร่างกาย เพื่อความเป็นสิริมงคล และยังเป็นวิธี
การรักษาคนป่วยทางด้านจิตใจมากกว่าการรักษาทางด้านร่างกาย
เพราะหากคนเรามีจิตใจที่ตีเข้มแข็งแล้วโรคร้ายก็จะเป็นไม่สามารถบุก
เข้ามาทำร้ายเราได้สะดวกนัก และจะทำให้การรักษาทางร่างกาย
ทำได้ง่าย และได้ผลยิ่งขึ้น ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นโรคร้ายใดๆ ก็ตาม การ
รักษาทางจิตใจจึงเป็นการรักษาที่มีความสำคัญ จงรักษาจิตใจของ
คนป่วยให้เข้มแข็งไว้ วิธีการรักษาดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญา
ของคนโบราณที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบทอดให้คงอยู่คู่กับชุมชน
ต่อไป

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

คำ ปัญญารักษ์. (๒๕๖๓). อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๒๐ หมู่ ๘ บ้าน
ดอนสว่าง ตำบลสักหลง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ กุมภาพันธ์.

จันทร์ ดีพรรณ. (๒๕๖๓). อายุ ๘๐ ปี บ้านเลขที่ ๔๗ หมู่ ๕
บ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์สัมภาษณ์, ๒๑ กุมภาพันธ์.

จันทร์ ผาสา. (๒๕๖๓). อายุ ๘๗ ปี บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๕ บ้าน
วังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ กุมภาพันธ์.

ดำ ผิวฝอง. (๒๕๖๓). อายุ ๘๒ ปี บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ ๕ บ้านวังร่อง
ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๒๑ กุมภาพันธ์.

ภูริทัต คำโสม. (๒๕๖๓). อายุ ๒๒ ปี บ้านเลขที่ ๖/๑ หมู่ ๕
บ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ กุมภาพันธ์.

มัน นาคคำ. (๒๕๖๓). อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๑๐๑ หมู่ ๕ บ้าน
วังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ กุมภาพันธ์.

เร่ง นาคคำ. (๒๕๖๓). อายุ ๗๕ ปี บ้านเลขที่ ๑๐๑ หมู่ ๕ บ้าน
วังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ กุมภาพันธ์.

หนูหล้า แก้วจร. (๒๕๖๓). อายุ ๖๑ ปี บ้านเลขที่ ๑๑ หมู่ ๕
บ้านวังร่อง ตำบลห้วยไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ กุมภาพันธ์.

ผู้เขียน

นางสาวมัลลิกา อุตฺธิ

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

**“ประเพณีแข่งขันเรือยาวดงมูลเหล็ก”
ณ ลุ่มน้ำคลองไม้แดง ตำบลดงมูลเหล็ก
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์**

บ้านดงมูลเหล็ก อุดมไปด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านมากมายหลายสาขา ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี ยังคงเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในหมู่บ้าน โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนแถบบ้านใกล้เรือนเคียง แข่งเรือยาว ว่างปลา ตูบแก่ง การละเล่นพื้นบ้านในงานบุญประเพณียังคงเิดฉายอยู่ในชุมชน มีเสื่อมคลายตั้งคำขวัญประจำตำบลที่กล่าวไว้ว่า “ดงมูลเหล็กมั่งคั่ง หลวงพ่อทั้งศูนย์รวมใจ บุญบั้งไฟลำป่าสัก อนุรักษ์ลอยกระทง มั่นคง ประเพณีแข่งเรือยาว”

ดงมูลเหล็ก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อช่วงประมาณรัชกาลที่ ๔ สมัยมณฑลเพชรบูรณ์ มีข้าหลวงมาปกครองชื่อ หลวงยกบัตร (ตามหลักฐานการจดทะเบียนของวัดสว่างอารมณ์ซึ่งหลวงยกบัตรมอบที่ดินให้ทางวัด และจดทะเบียน พ.ศ. ๒๔๔๐) หลวงยกบัตรสั่งให้ข้าทาสบริวารหาพื้นที่เพื่อจะปลูกยาสูบ จนมาพบพื้นที่ป่ามีต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่ ชาวบ้านแถวนั้นเรียกว่า “ต้นขี้เหล็ก” พื้นดินบริเวณนั้นดีมาก จึงสั่งให้ถางป่าปลูกยาสูบ และตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น ชื่อว่า “บ้านดงขี้เหล็ก” (ตั้งตามป่าไม้ที่ถางเพื่อปลูกต้นยาสูบ) ขึ้นกับตำบลสะเดียง มีนายมานวลไม้หอม เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

ต่อมาเมื่อนายมานวลไม้หอม ออกจากการเป็นผู้ใหญ่ จึงแต่งตั้งให้นายอินทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนต่อมา เมื่อจำนวนประชากรในหมู่บ้านมีเพิ่มมากขึ้น จึงตั้งเป็นตำบลดงขี้เหล็ก แต่ต่อมาเห็นว่าชื่อไม่สุภาพจึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านมาเรียกขานกันว่า “บ้านดงมูลเหล็ก” ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันได้รับการยกระดับจากกระทรวงมหาดไทย ให้จัดตั้งเป็น “ตำบลดงมูลเหล็ก และมีนายแปว ก้อนทอง เป็นกำนันคนแรก เมื่อนายแปว ออก ก็ตั้งนายลิ แก้วแท้ เป็นกำนันคนต่อมา เมื่อนายลิ แก้วแท้ ออกก็ตั้งนายกลม ก้อนทอง เป็นกำนันคนต่อมา จากนั้นแต่ละหมู่บ้านก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

งานแข่งขันเรือยาวของตำบลดงมูลเหล็ก เริ่มมาจากการจัดกิจกรรมในยามว่างเว้นจากการทำการเกษตร การทำไร่ ทำนา ก่อนที่ข้าวออกรวงจะเป็นช่วงน้ำหลากในคลองไม้แดง ชาวบ้านจะเอาเรือลำเล็กๆ ๓ - ๕ ฝีพาย เอามาพายแข่งกันเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน มีการจัดงานโดยหาผู้สนับสนุน และมีการจำหน่ายบัตรเข้าชมการแข่งขันเรือ เพื่อนำเงินที่ได้มาใช้จ่ายในงาน

คลองไม้แดง บริเวณแข่งขันเรือยาว ▲ ▲ บริเวณเส้นชัย การแข่งขันเรือยาว

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีการปรึกษาหารือกันภายในหมู่บ้าน นำโดยกำนันสวัสดิ์ ก้อนทอง ผู้ใหญ่ประภาส จักเสน และนายประจักษ์ ปราโมทย์ เห็นควรให้มีการจัดงานแข่งขันเรือยาวให้เป็นกิจจะลักษณะ จึงนำกิจกรรมดังกล่าวไปปรึกษาร่วมกับ ๓ หน่วยงานที่การจัดกิจกรรมคล้ายกัน คือ หน่วยงานที่ดูแลและจัดงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ดร.วิศัลย์ โฆษิตานนท์ และหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการจัดงานประเพณี

แข่งเรือยาว อำเภอหล่มเก่า กำนันสนธิ วิชัยเหล็ก จึงได้มติการกำหนดวันจัดประเพณีแข่งขันเรือยาว ตำบลดงมูลเหล็กขึ้นในช่วงกลางระหว่างประเพณีอุ้มพระดำน้ำที่จัดขึ้นวันสารทไทย และประเพณีแข่งขันเรือยาว อำเภอหล่มเก่าที่จัดตรงกับวันออกพรรษา และวันงานจะต้องตรงกับวันเสาร์ และอาทิตย์ เป็นเวลา ๒ วัน เนื่องจากการเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ่อค้าแม่ค้าสะดวกในการค้าขาย เพราะการจัดงานกำหนดวันที่ไม่ทับซ้อนกัน ยังเอื้อประโยชน์แก่ผู้ร่วมแข่งขันเรือยาวอีกด้วย แต่พบปัญหาแรกคือไม่มีเรือยาวสำหรับใช้ในการแข่งขัน จึงนำปัญหาดังกล่าวเข้าที่ประชุมสภาตำบล และมีมติกันว่าให้มีการหาไม้มาทำเรือ โดยใช้ช่างที่มีฝีมือในพื้นที่ แต่จะมีการออกไปดูแบบอย่างเรือนอกพื้นที่ จึงมีการไปดูแบบที่วัดวังกรด จังหวัดพิจิตร จะมีตัวอย่างเรือหลายแบบ หลังจากนั้นจึงกลับมาหาไม้ ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ไม้ตะเคียนจากบริษัทไม้อัดในพื้นที่ ไม้ที่ได้เป็นไม้ตะเคียนที่อยู่ในป่า นำมาขุดทำเรือลำแรกของตำบล ชื่อศรเพชร ซึ่งปัจจุบันยังใช้งานได้อยู่ ช่างที่ขุดเรือ คือ นายไสว แก้วคงเมือง แต่ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว เรือศรเพชร มีความจุฝีพายได้ ๒๕ คน หลังจากนั้นได้ขุดเรือลำที่ ๒ คือเรือเจ้าแม่ตะเคียนทอง เป็นเรือที่ใช้ไม้ตะเคียนจากวัดราษฎร์บูรณะ โดยใช้ช่างคนเดิมเป็นผู้ขุด บรรจุนฝีพายได้ ๓๐ ฝีพาย เรือลำที่ ๓ ได้ขอความอนุเคราะห์จากอดีต สส.ดร.วิศัลย์ โฆษิตานนท์ ช่วยประสานขอไม้จากอุทยานแห่งชาติ น้ำหนาว ชื่อไม้หาด จะมีลักษณะที่เนื้อไม้แข็ง ลำต้นตรงยาว จึงได้ชื่อเรือว่า เรือไม้หาดทอง เป็นเรือที่มีความเบา ยาว บรรจุนฝีพายได้

๓๐ - ๕๐ คน สามารถนำไปแข่งในงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ และงานแข่งเรือ อำเภอลำทะเมนชัย ขณะหลายปีซ้อน แต่ปัจจุบันเรือลำดังกล่าวได้ชำรุดเสียหาย และถูกนำไปเก็บโชว์ที่พิพิธภัณฑ์เรือ ที่บ้านหนองนารี ตำบลสะเดียง และเรือลำที่ ๔ เป็นเรือต่อ ซึ่งประกอบโดยช่างกล้า มาตี เป็นหลานของช่างไสว แก้วคงเมือง ไม้ที่นำไปประกอบนั้นเป็นไม้แปรรูป หรือไม้แผ่น สร้างเป็นโครงเรือและตกแต่งตามที่ต้องการ โดยปัจจุบันการแข่งขันเรือยาวนั้นมักนิยมใช้เรือต่อลงแข่ง เนื่องจากเป็นเรือที่มีน้ำหนักเบาและสามารถสร้างความยาวได้ตามต้องการ

ประเภทของเรือแข่ง

เรือยาวที่ใช้ในการแข่งขัน แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท

๑. เรือขุด เป็นเรือขุดด้วยไม้ซุงทั้งต้น โดยเลือกจากไม้ตะเคียนลำต้นตรงไม่มีตาหรือรูรอยแตก ร้าว โชนหัว - ท้ายใช้ไม้ต่อให้งอนสวยงาม ท้ายเรือจะงอนมากกว่าหัวเรือ มีกระทงที่หนึ่ง ของฝีพายจำนวนตามต้องการ และตามขนาดของเรือ คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งมีได้ถึง ๕๐ ฝีพาย มีความยาวประมาณ ๑๖ - ๒๕ เมตร กลางลำเรือขึ้นชะเนาะด้วยไม้ไผ่ทั้งลำ เพื่อให้ตัวเรือแข็งแรงมากขึ้น

การขุดเรือยาวในสมัยก่อนจะต้องเลือกไม้ตะเคียนที่มีลักษณะดี ลำต้นตรง ก่อนโค่นจะตั้งศาลเพียงตาทำพิธีเชิญนางตะเคียน มาประทับ เมื่อจะลากไม้มาที่วัด ต้องมีการจัดเครื่องบวงสรวงเทวดาเจ้าป่า

เจ้าเขา และชาวบ้านจะร่วมมือร่วมใจกันขุด โดยใช้ชื้อวัดเป็นชื่อเรือ หรือชื่อคณะที่ส่งเข้าแข่งขัน เมื่อขุดเรือเสร็จแล้วจึงทำพิธีบวงสรวง ผูกผ้าแพรหลากสี เติญแม่ย่านาง ลงประทับในเรือ ก่อนทำพิธีปล่อย ลงน้ำเพื่อความเป็นสิริมงคล

๒. เรือประกอบ คือเรือที่นำไม้แปรรูป หรือไม้แผ่น นำมา ประกอบสร้างเป็นโครงเรือขึ้นมา

การแข่งขันเรือยาว ประเภทเรือสั้นไม่เกิน ๑๘ ฝีพาย ▼

การแข่งขันเรือยาว ประเภทเรือยาวไม่เกิน ๓๐ ฝีพาย ▲

เรือยาว ณ จุดปล่อยตัว ▲

กิจกรรมภายในประเพณี

วันศุกร์ที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑ วันแรกของประเพณีแข่งขันเรือยาว เริ่มกิจกรรม ๑๗.๐๐ น. โดยจะมีการประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่ง ประเภทเด็ก อายุไม่เกิน ๑๒ ปี ณ สะพานคลองไม้แดง

วันเสาร์ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑ วันที่สองของงานพิธีกรรมจะเริ่มตั้งแต่ ๐๘.๐๐ น. เริ่มพิธีเปิด จนถึงเวลา ๐๙.๓๐ น. มีการแข่งขันเรือยาวประจำปี ประเภทเรือสั้น ไม่เกิน ๑๘ ฝีพาย ช่วงเย็นจะมีการมอบถ้วยรางวัล ต่อด้วยการประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่ง พร้อมแดนเซอร์ ประเภทตัวแทนหมู่บ้าน

วันอาทิตย์ที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. มีการแข่งขันเรือยาวประจำปี ประเภทเรือยาว ไม่เกิน ๓๐ ฝีพาย และช่วงเย็นจึงมีการมอบถ้วยรางวัล ต่อด้วยพิธีปิด

- ๑. กิจกรรมการประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง
- ๒. กิจกรรมการมอบถ้วยรางวัล
- ๓. ภาพความสามัคคีของผู้เข้าร่วมแข่งขัน

การแข่งขันเรือยาวดงมูลเหล็กถือเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของคนโบราณที่ต้องการสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดในชุมชน คุ้มบ้านไหนมีเรือยาวไว้ประจำคุ้มผู้คนก็จะมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างอบอุ่นเหนียวแน่น ร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมต่างๆ อย่างไม่ขาดสาย ดังเช่นกลุ่มผู้ชายในคุ้มบ้านจะช่วยกันทำหน้าที่ดูแลซ่อมแซมเรือ ตกแต่งเรือ และเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ส่วนกลุ่มผู้หญิงนั้น มีหน้าที่ในการทำกับข้าวกับปลา จัดเตรียมอาหารสำหรับกองเชียร์ และฝีพายทั้งตอนซ้อมและตอนแข่งขัน

การแข่งขันพายเรือยังเป็นเสมือนเวทีสำหรับให้กลุ่มวัยรุ่นหนุ่มๆ ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ฝึกความอดทนและแสดงออกถึงพลังกำลังของแต่ละคน ได้ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวแสดงออกถึงความร่วมแรงร่วมใจ ความสามัคคี ความเสียสละ เพื่อส่วนรวมอันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะให้กับเด็กและเยาวชนได้ซึมซับและรับเอาไปปฏิบัติได้อย่างเต็มความภาคภูมิใจสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำคลองไม้แดงมานับนานของชาวบ้านดงมูลเหล็ก จึงเป็นมรดกที่ชาวบ้านตำบลดงมูลเหล็กควรจะเรียนรู้อย่างภาคภูมิใจ และร่วมกันอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

ไฉน ก้อนทอง. (๒๕๖๑). อายุ ๖๖ ปี บ้านเลขที่ ๘๐/๒ หมู่ ๔ ตำบล
ดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๘
ตุลาคม.

ประจักษ์ ปราโมทย์. (๒๕๖๑). อายุ ๖๖ ปี บ้านเลขที่ ๘๐/๒ หมู่ ๔
ตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๑๘ ตุลาคม.

ประนอม บุญดี. (๒๕๖๑). อายุ ๖๒ ปี บ้านเลขที่ ๗๙/๔ หมู่ ๒
ตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๑๘ ตุลาคม.

แพรว จักแพง. (๒๕๖๑). อายุ ๖๕ ปี บ้านเลขที่ ๖๐ หมู่ ๒ ตำบล
ดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๘
ตุลาคม .

รัญ ลูกจันทร์. (๒๕๖๑). อายุ ๖๐ ปี บ้านเลขที่ ๑๐/๒ หมู่ ๒ ตำบล
ดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๑๘ ตุลาคม.

ผู้เขียน

นางอมรรัตน์ กาละบุตร

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

การอยู่ไฟ

ความหมายของการอยู่ไฟ

“การอยู่ไฟ” หลังคลอด ถือเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สะท้อนให้เห็นผ่านมุมมองด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความอดทนในการปฏิบัติตนของคนที่ถูกเรียกว่า “แม่ลูกอ่อน” หรือผู้หญิงที่เพิ่งคลอดลูก ความเชื่อว่าการอยู่ไฟ หรือการนอนอยู่ใกล้ๆ กองไฟ จะช่วยฟื้นฟูร่างกายที่เหนื่อยล้าจากการคลอดลูก ช่วยให้ร่างกายของคุณแม่กลับเข้าสู่สภาวะสมดุลได้เร็ว กระตุ้นการไหลเวียนของเลือด และช่วยให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็วขึ้น แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป การอยู่ไฟในแบบฉบับพื้นบ้านเกือบทุกพื้นที่ถูกปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ที่ต้องการความเร่งรีบและความสะดวกสบาย เช่น กระจกอยู่ไฟ ตู้อบสมุนไพร การนวดประคบสมุนไพรแบบสปา และกระเป๋าน้ำร้อน เป็นต้น (โครงการทฤษฎีปลูกปัญญา, ๒๕๖๓) ส่งผลให้วิถีพื้นบ้าน ความเชื่อ และภูมิปัญญาแพทย์แผนโบราณ ถูกลดบทบาทลงไปจนแทบเลือนหายไปจากสังคมไทย

▲ ถ่านและใบหนาด ส่วนประกอบสำหรับการอยู่ไฟ

อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ยังเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเรื่องการอยู่ไฟแบบโบราณให้เห็น เฉกเช่นบ้านตัว อำเภอหล่มสัก ที่รักษาแม่ลูกอ่อน หรือแม่คลอดใหม่ด้วยวิธีอันแยบคายเพื่อให้แม่ลูกอ่อนรอดพ้นจากสภาพร่างกายที่อ่อนแอเหนื่อยล้าเจ็บปวด ด้วยภูมิปัญญาพื้นถิ่น โดยมีวิธีการและขั้นตอนที่ได้จากการสัมภาษณ์คุณแม่ในชุมชนที่เคยผ่านการอยู่ไฟแบบโบราณ (เบญจวรรณ พิมพา, ๒๕๖๓)

สาเหตุของการอยู่ไฟ

การอยู่ไฟเป็นกระบวนการดูแลหญิงหลังคลอดที่คนสมัยโบราณ “เชื่อว่าจะช่วยให้ร่างกายฟื้นจากความเหนื่อยล้าให้กลับคืนสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว โดยใช้ความร้อนเข้าช่วย ทำให้กล้ามเนื้อเส้นเอ็นบริเวณหลังและขาที่เกิดจากการกดทับในขณะตั้งครรภ์ได้คลายตัว ช่วยลดอาการปวดเมื่อยตามตัว ทำให้เลือดลมไหลเวียนได้ดี ช่วยปรับสมดุลร่างกายของคุณแม่ให้เข้าที่ อาการหนาวสะท้านที่เกิดจากการเสียเลือดและน้ำหลังคลอดมีอาการดีขึ้น ทำให้มดลูกที่ขยายตัวได้หดตัวหรือเข้าอู่ได้เร็ว พร้อมกับช่วยให้ปากมดลูกปิดได้ดี จึงป้องกันการติดเชื้อในโพรงมดลูกหลังคลอด ทำให้น้ำคาวปลาแห้งเร็ว ลดการไหลย้อนกลับจนนำไปสู่ภาวะเป็นพิษ”

ในสมัยก่อนหมอต้าแยงจะไม่ได้เย็บแผลช่องคลอดที่ฉีกขาดจากการคลอด จึงต้องให้คุณแม่นอนบนกระดานแผ่นเดียวจะได้หนีบขาทั้งสองข้างไว้ ช่วยให้แผลติดกันได้ แต่เมื่อนอนไปนานๆ ร่างกายไม่ได้เคลื่อนไหวก็จะทำให้เกิดความอ่อนล้า เลือดลมไหลเวียนไม่สะดวก เมื่อจะลุกก็อาจจะเป็นลมได้ จึงต้องมีการฝังไฟเพื่อช่วยให้อุณหภูมิในร่างกายสูงขึ้น การไหลเวียนของเลือดจึงดีขึ้นตามไปด้วย และเชื่อกันว่าจะทำให้มดลูกเข้าอู่เร็วยิ่งขึ้น

แต่ในสมัยปัจจุบันเมื่อคุณแม่คลอดลูกที่โรงพยาบาลหรือสถานอนามัย เมื่อหมอต้าแยงทำให้เสร็จก็จะมีการเย็บซ่อมแผลที่ฉีกขาด หรือตัดช่องคลอดแล้วเย็บให้เรียบร้อย คุณแม่จึงไม่จำเป็นต้องนอนนิ่งๆ นานๆ แต่อย่างใด เพราะการที่ร่างกายไม่เคลื่อนไหวนั้นจะทำให้

ให้น้ำควาปลาไหลไม่สะดวก คุณแม่จึงมีโอกาสดัดเชื้ออักษในโพรงมดลูกได้สูงมาก นอกจากนี้การนอนอยู่นิ่งๆ นานๆ ในที่อับลมยังเป็น การเพิ่มความเครียดให้คุณแม่อีกด้วย จึงไม่เป็นผลดีแต่อย่างใด

ส่วนการที่ต้องฝังไฟอยู่ตลอดเวลา ร่างกายก็จะเสียเหงื่อไปมาก หมอตำแยจึงต้องให้คุณแม่กินข้าวกับเกลือหรือปลาเค็มเพื่อทดแทนเกลือแร่ที่สูญเสียไปกับเหงื่อ และสั่งให้งดอาหารแสลงหลายๆ อย่างด้วย เช่น ไข่ เนื้อสัตว์ต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้ ที่อาหารเหล่านี้ล้วนมีประโยชน์ในการเสริมสร้างร่างกายของคุณแม่ในส่วนที่บอบช้ำจากการคลอด และยังมีประโยชน์ต่อการสร้างน้ำนมด้วย คุณแม่จึงไม่ควรงดของแสลงเหล่านี้อย่างที่ปฏิบัติกันมาแต่อย่างใด ยกเว้นแต่ว่าคุณแม่แพ้อาหารชนิดนั้นๆ อยู่แล้ว

การอยู่ไฟสมัยโบราณ

การอยู่ไฟมีอยู่ด้วยกันหลายชนิดตามแต่จะนิยมกัน ซึ่งผู้คลอดจะนอนอยู่บนกระดานแผ่นใหญ่ที่เรียกว่า “กระดานไฟ” ถ้ายกกระดานไฟให้สูงขึ้นแล้วเลื่อนกองไฟเข้าไปใกล้ๆ หรือเอากองไฟมาก่อไว้ใต้กระดานก็จะเรียกว่า “อยู่ไฟญวน” หรือ “ไฟแคร์” (นอนบนไม้กระดาน ส่วนเตาไฟอยู่ใต้แคร์ มีแผ่นสังกะสีรองทับอีกที เหมือนการนอนปิ้งไฟดีๆ นี่เอง) แต่ถ้านอนบนกระดานไฟซึ่งอยู่ในระดับเดียวกับพื้นและมีกองไฟอยู่ข้างๆ จะเรียกว่า “อยู่ไฟไทย” หรือ “ไฟข้าง” (ก่อไฟอยู่ข้างตัวบริเวณท้อง) บ้างก็เรียกกันไปตามชนิดของพื้น ถ้าใช้ไม้พินก่อไฟก็เรียกว่า “อยู่ไฟพิน” (นิยมใช้ไม้มะขาม เพราะไม่ทำให้

ฟินแตก) แต่ถ้าใช้ถ่านก่อไฟก็จะเรียกว่า “อยู่ไฟถ่าน” และข้างๆ กองไฟมักจะมีภาชนะใส่น้ำร้อนเอาไว้เพื่อใช้ราดหรือพรมไม่ให้ไฟลุกแรงเกินไป

การอยู่ไฟแบบสมัยโบราณ ที่มา : medthai.com/การอยู่ไฟ ▼

คนส่วนใหญ่ในสมัยก่อนจะนิยมอยู่ไฟข้างมากกว่าอยู่ไฟ แคร่ โดยสามีหรือญาติจะเป็นคนจัดเตรียมที่นอนสำหรับการอยู่ไฟ และคอยดูแลเรื่องฟินไฟที่จะต้องไม่ร้อนเกินไป เพราะคุณแม่จะต้อง อยู่ในเรือนไฟนานถึง ๗ - ๑๕ วัน และห้ามออกจากเรือนไฟโดยเด็ด ขาด เพราะจะทำให้คุณแม่มีร่างกายของคุณแม่ปรับตัวไม่ทัน ทำให้เกิดการเจ็บป่วยและไม่สบายได้ การอยู่เรือนไฟในสมัยก่อนนั้น

คุณแม่หลังคลอดทุกคนจะต้องเข้าเรือนไฟที่สร้างเป็นกระท่อมหลังคามุงจาก แล้วเข้าไปนอนผิงไฟ พร้อมกับลูกน้อยที่จะเอาใส่กระดังงาร่วมอยู่ไฟกับคุณแม่บนกระดานไม้แผ่นเดียวและจะต้องทำขาให้ชิดกันเพื่อให้แผลที่เย็บติดกัน ซึ่งคนโบราณจะเรียกว่า “การเข้าตะเกียบ” การอยู่ไฟอาจมีการนวดประคบด้วยขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในคุณแม่แต่ละคน นอกจากนี้ในทุกๆ วันคุณแม่ยังต้องอาบน้ำร้อนและดื่มเฉพาะน้ำอุ่น (ห้ามรับประทานน้ำเย็นหรือของเย็นๆ) และงดอาหารแสลงหลายอย่าง ซึ่งอาหารหลักก็คือการกินข้าวกับเกลือหรือกับปลาเค็ม เพราะคนโบราณเชื่อว่าจะไปทดแทนเกลือที่ร่างกายต้องเสียไปทางเหงื่อที่ไหลออกระหว่างการอยู่ไฟได้

▼ การอยู่ไฟของชาวบ้าน อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ในปัจจุบัน

สมุนไพร (พร้อมสรรพคุณ) ที่ใช้ในการอยู่ไฟ

สมุนไพรพื้นบ้านที่คนโบราณหาได้ง่ายๆ จะนำมาใช้ในการอยู่ไฟ ที่มีประโยชน์ต่อหญิงสาวช่วงหลังคลอดมีมากมายหลายชนิดดังต่อไปนี้

- การบูร มีสรรพคุณที่ช่วยสร้างกลิ่นหอมสดชื่น เพราะกลิ่นหอมที่เกิดการระเหย ช่วยบำรุงธาตุ ขับเหงื่อ และเป็นตัวช่วยชั้นดีในการลดอาการเคล็ดขัดยอกตามร่างกาย

- ตะไคร้ มีสรรพคุณที่ช่วยขับเหงื่อ ขับลม และยังช่วยลดความดันโลหิตได้เป็นอย่างดี

- มะกรูด ใบและผิวของมะกรูดนั้นเต็มไปด้วยน้ำมันหอมระเหย ที่มีกลิ่นหอมสดชื่น มีสรรพคุณที่ช่วยกระตุ้นร่างกายให้ผ่อนคลายความตึงเครียด และยังช่วยขับลมภายในร่างกายได้เป็นอย่างดี

- ไพล มีสรรพคุณที่ช่วยลดอาการปวดกล้ามเนื้อ ผิวบวม ข้ำ แก้อาการฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก รวมทั้งช่วยบำรุงโลหิต ลดความดัน และช่วยให้กล้ามเนื้ออ่อนคลาย ทำให้สบายตัว

- หนาดใหญ่ มีสรรพคุณที่ช่วยทำให้ผ่อนคลาย สดชื่น ลดอาการปวดเกร็งของกล้ามเนื้อ ช่วยขับเหงื่อขับลม ทำให้หญิงสาวหลังคลอดรู้สึกเบาสบายตัว ไม่อึดอัด

- ขมิ้นชัน มีสรรพคุณที่ช่วยบำรุงผิวที่หมองคล้ำเพราะความอ่อนเพลีย และฮอร์โมนแปรปรวนหลังคลอด ให้กลับมาฉ่ำเนียนใสกระจ่าง ให้สัมผัสนุ่มนวล นอกจากนั้นขมิ้นชันยังมีฤทธิ์ต่อต้านเชื้อแบคทีเรียและเชื้อรา อีกทั้งยังสามารถลดการอักเสบของผิวได้เป็นอย่างดี

- เปล้าใหญ่ มีสรรพคุณที่ช่วยบำรุงธาตุ บำรุงโลหิต ช่วยขับน้ำคาวปลา บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย นอกจากนี้ยังทำให้เลือดลมหมุนเวียนดี

- ส้มป่อย มีสรรพคุณที่ช่วยบำรุงผิว และชำระล้างสิ่งสกปรกที่ตกค้างอยู่บนเรือนร่าง ลดผดผื่นคันได้เป็นอย่างดี และยังช่วยให้ผิวพรรณสะอาดและสดชื่น

ประโยชน์ของการอยู่ไฟ

๑. ช่วยกระตุ้นการไหลเวียนโลหิต ทำให้เลือดไหลเวียนดี
๒. ช่วยทำให้น้ำนมไหลดีขึ้น
๓. ช่วยลดภาวะความู้สึกหนาวและอ่อนเพลียเนื่องจากเสียเลือดขณะคลอด
๔. ช่วยขับน้ำคาวปลา และของเสียออกจากร่างกาย
๕. ช่วยลดความเจ็บปวดขณะมดลูกแห้งและหดตัวเข้าสู่ภาวะปกติ หรือที่คนโบราณเรียกว่ามดลูกเข้าอู่ได้เร็วขึ้น
๖. ช่วยขับของเสียออกมาทางผิวหนัง โดยจะออกมาในรูปของเหงื่อ ซึ่งเราใช้เครื่องอบสมุนไพร
๗. ช่วยฟื้นฟูสุขภาพ ทำให้ผิวพรรณสดใส
๘. ช่วยลดความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อจากการคลอด
๙. ช่วยรักษาอาการบาดเจ็บจากแผลหลังการคลอดหรือผ่าตัด

๑๐. ช่วยทำให้มีเลือดฝาด

๑๑. ช่วยเสริมสร้างความพร้อมสำหรับการให้นมบุตร
๑๒. ช่วยลดอาการตาพร่ามัวเวลาอายุมากขึ้น
๑๓. ช่วยจัดไขมันส่วนเกินออกจากร่างกาย ทำให้น้ำหนักลดลงอย่างรวดเร็ว
๑๔. ช่วยทำให้แผลบริเวณที่เย็บหยาและแห้งสนิทได้เร็วยิ่งขึ้น

ข้อห้ามในการอยู่ไฟ

๑. ห้ามสระผมเป็นเวลา ๔๕ วัน ซึ่งจำนวนวันเท่านี้จะเป็นผลดีต่อแม่ในระยะยาว หรือหลีกเลี่ยงการสระผมเท่าที่จะทนได้ หากทนไม่ได้ให้สระผมโดยใช้น้ำอุ่นที่ร้อนพอสมควร
๒. ห้ามอาบน้ำเย็นและให้ใช้น้ำอุ่นแทน เป็นเวลานานถึง ๔๕ วัน
๓. ห้ามใช้สายตาทำงานหนัก ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหนังสือ การใช้คอมพิวเตอร์ หรือทำอะไรเกี่ยวกับการใช้สายตานานๆ เป็นเวลา ๔๕ วัน
๔. ห้ามขับรถเป็นเวลา ๓ เดือน เพราะจะทำให้เกิดอาการหน้ามืด และเป็นลมได้
๕. ห้ามโดนน้ำฝน เพราะจะทำให้เรารู้สึกหนาวเข้ากระดูก สั่นสะท้านตามร่างกาย
๖. ห้ามนั่งยองๆ เป็นเวลานานเพราะอาจจะทำให้มดลูกเข้าอู่ช้า

๗. ห้ามรับประทานของแสลง เป็นเวลา ๓ เดือน เพราะจะทำให้แผลหายช้า เช่น ของหมักดอง ไข่ อาหารรสจัด ผักประเภทที่เป็นเครือเถาวัลย์ เป็นต้น

๘. ห้ามรับประทานน้ำเย็น เป็นเวลา ๓ เดือน เพราะจะทำให้ไขมันอิมตัวไม่สลาย น้ำมันไม่ค่อยออกอาจจะมีอาการหนาวสั่นได้ เป็นต้น

๙. ห้ามหวิมม เนื่องจากทำให้เลือดขึ้นหน้า เป็นเวลา ๔๕ วัน

๑๐. ห้ามกินพวกของเย็นต่างๆ เช่น น้ำเย็น น้ำแข็ง น้ำเต้าหู้ เพราะจะทำให้มดลูกไม่เข้าอู่หรือเข้าอู่ช้า ไม่สามารถที่จะขับน้ำคาวปลาออกได้หมด

▲ ภาพจำลองการอยู่ไฟสมัยโบราณ ที่มา : medthai.com/การอยู่ไฟ,

จะเห็นได้ว่า การอยู่ไฟและกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่จะทำให้ผู้เป็นแม่มีสุขภาพดี เลือดลมไหลเวียนได้เป็นปกติ มีความแข็งแรง และสามารถทำงานได้ดั่งคนสามัญทั่วไป ฉะนั้นการอยู่ไฟก็ยังคงมีประโยชน์ ต่อแม่ลูกอ่อน ที่ใช้วิถีชีวิตแบบแพทย์ทางเลือก นำมาใช้ให้เหมาะสมกับเวลาและโอกาส ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่จะถูกกละเลย ลืมเลือนไปสิ้น เรื่องราวต่างๆ ข้างต้น ยังคงมีร่องรอยทางวัฒนธรรมแบบพื้นถิ่นที่ยังคงกลืนอายุและความเป็นตัวตนของคนไทยในอดีตเสมอมา “ท่านว่าไหม”

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

โครงการทฤษฎีปัญหา. (๒๕๖๓). **อยู่ไฟหลังคลอดจำเป็นแค่ไหน.**

กรุงเทพฯ: โครงการโรงเรียนทฤษฎีปัญหา.

ผู้จัดการออนไลน์. **ไขความเชื่อ ‘การอยู่ไฟ’ ตัวช่วยฟื้นฟูสุขภาพแม่หลังคลอด**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.manager.co.th. [๒๖ ม.ค. ๒๐๑๖].

หนังสือคู่มือตั้งครรภ์และเตรียมคลอด. **“การอยู่ไฟหลังคลอดและการอาบ-อบสมุนไพรจำเป็นหรือไม่”**. (คลินิก) นพ.สุรชัย อินทรประเสริฐ”. หน้า ๓๗๘ - ๓๘๓.

บุคคลอ้างอิง

เบญจวรรณ พิมพา. (๒๕๖๓). อายุ ๒๙ ปี บ้านเลขที่ ๕๖/๑ หมู่ ๓ ตำบลบ้านดู่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๖ มีนาคม.

ผู้เขียน

นางสาวปวีณา บัวบาง

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Welcome To...

ทุ่งซาคติกดำบรรพ์ใต้ท้องทะเล

ท้องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม “ภูน้ำหยด”

วิเชียรบุรีเป็นอำเภอทางตอนใต้ของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติทางธรณีวิทยาที่สำคัญๆ กระจายอยู่หลายแหล่ง จากการสันนิษฐานของนักธรณีวิทยาพบว่าทางฝั่งตะวันออกมีการพบสุสานหอย ๑๕ ล้านปี บริเวณบ้านบ่อน้ำเดือด ตำบลโคกปรัง อำเภอวิเชียรบุรี ซึ่งเป็นหอยน้ำจืดถือได้ว่าบริเวณดังกล่าวในอดีตเคยเป็นทะเลน้ำจืดมาก่อน ส่วนทางฝั่งทิศตะวันตกมีการพบแหล่งซากดึกดำบรรพ์ใต้ท้องทะเล ตำบลภูน้ำหยด อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จำพวกหอยฝาเดียว หอยสองฝา ปะการัง หอยงวงช้าง ซึ่งในแหล่งดังกล่าวในอดีตเคยเป็นทะเลน้ำเค็มที่โดดเด่นและมีความสำคัญกับท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง ทุ่งซาคติกดำบรรพ์ใต้ท้องทะเล ชื่อนี้เชื่อว่านักท่องเที่ยวลหลายๆ คน อาจจะไม่เคยได้ยินมาก่อนแน่นอน เพราะที่นี้เรียกได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวลับที่ไม่ค่อยมีใครเคยไปเท่าไรนัก

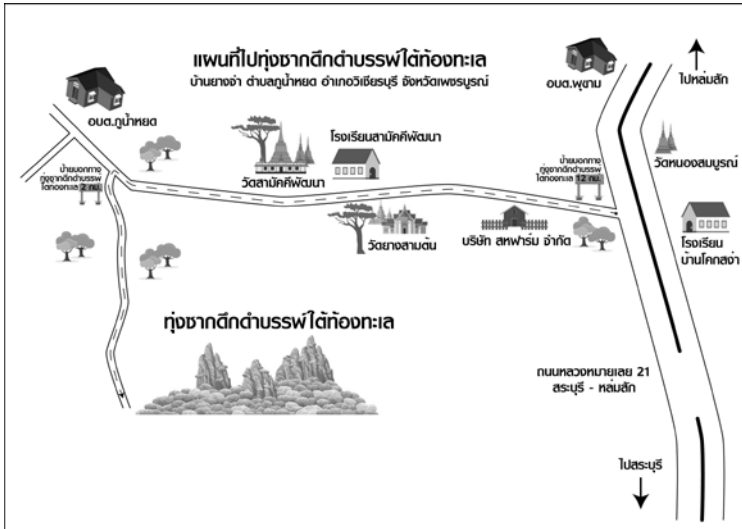

▲ พุ่มซากดึกดำบรรพ์ใต้ท้องทะเล ภูน้ำหยด

ทุ่งซากดึกดำบรรพ์ใต้ท้องทะเลเป็นแหล่งธรรมชาติที่ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และทรงคุณค่าอย่างยิ่งไม่เพียงในระดับประเทศเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญในระดับโลกอีกด้วยเนื่องจากจะเป็นการบ่งชี้ถึงสภาพตำแหน่งทางภูมิศาสตร์บริเวณนี้เคยเป็นท้องมหาสมุทรดึกดำบรรพ์ เป็นหลักฐานทางธรณีวิทยาอีกแห่งที่พบได้ไม่มากในโลกนี้ ซึ่งอาจจะบ่งบอกถึงตำแหน่งภูมิศาสตร์ของโลกในอดีต

ที่หมู่ ๑๒ บ้านยางจำ ตำบลภูน้ำหยด อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เส้นทางการเดินทางไปยังพื้นที่แหล่งยังคงเป็นป่าถนนเป็นลูกรังสีแดง หากเข้าสู่ฤดูฝนจะทำให้การเดินทางลำบาก ซึ่งพบทั้งซากฟอสซิลสัตว์และพืช สันนิษฐานว่าเกิดในยุคเพอร์เมียน อายุ ๒๘๖ - ๒๔๕ ล้านปี เกิดการยกตัวทำให้ในแอ่งหยุดการตกตะกอนในมหาสมุทรหรือทะเลโบราณ ในปลายยุคตอนต้นมีทะเลใหญ่มากเรียกว่า ทะเลเททิสคั่นกลางระหว่าง ๒ แผ่นเปลือกโลกคือ อินโด - ไชน่า และฉาน - ไทย โดยแหล่งธรณีวิทยาภูน้ำหยดตรงนี้คือหลักฐานทะเลเททิสที่ยังหลงเหลืออยู่ และทำให้แนวหินปะการังโผล่ขึ้นพ่นพ่นน้ำ ด้วยอิทธิพลของแสงแดดและการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิจึงเกิดการแตกหัก และมาสะสมตัวที่เป็นไหล่ทวีปก่อนเกิดการแข็งตัวกลายเป็นหินในที่สุด ซึ่งในยุคเพอร์เมียนหรือยุคโลกตอนต้นมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ และมีการสูญพันธุ์ครั้งใหญ่ของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในช่วงนั้น

▲ แผนที่การเดินทาง

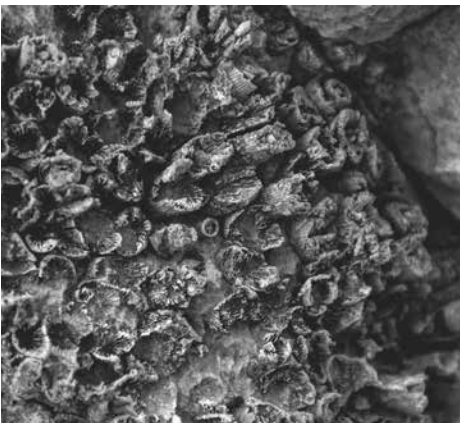
สภาพโดยรอบของทุ่งชากดึกดำบรรพ์มีพื้นที่เกือบ ๔๐๐ ไร่ รวมทั้งพื้นที่ราบและพื้นที่เขาสูงที่เป็นก้อนหิน ที่สามารถพบเห็นซากฟอสซิลสัตว์ เช่น เปลือกหอย ฟิซไต์ ท้องทะเลประเภทปะการัง และอื่นๆ กระจายอยู่เต็มพื้นที่ โดยซากฟอสซิลที่พบจะเกาะอยู่ตามก้อนหินสามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า และยังคงมีความสมบูรณ์ บางฟอสซิลก็มีสภาพผุกร่อนตามกาลเวลา

▼ ซากฟอสซิลหอยสองฝา

▼ ซากฟอสซิลปะการัง

▲ ซากฟอสซิลปะการัง

▲ ป่าซำหิน

ลักษณะบริเวณตรงนี้เรียกว่าป่าซำหิน คือมีหินปูนที่เป็นซากหอยซากปะการังโผล่บนพื้นดินแบบตะปุ่มตะป่ำ และกินพื้นที่เป็นบริเวณกว้างมากเป็นตารางกิโลเมตรโดยหินปูนเหล่านี้ยังมีซากฟอสซิลปะการังเยอะมากและมีหลายสายพันธุ์ และยังมีซากสิ่งมีชีวิต อาทิ พลัปปิ้งทะเล สหรัยขนาดใหญ่ หอยตะเกียง หอยฝาเดียว หอยสองฝา หอยวงช้าง เรดิโอลาเรียน ฟิวซิลินิค อยู่มากมายทำให้เป็นภูมิทัศน์ที่ดูแปลกตา

ซากดึกดำบรรพ์เหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ถึงความเก่าแก่และกำหนดอายุได้ ที่สำคัญจะไปเสริมประวัติศาสตร์ของโลกในยุคนี้ที่มีความต่อเนื่องมาตั้งแต่ถ้าใหญ่ น้ำหนาวตอนเหนือเพชรบูรณ์ไหลลงมาถึงภูน้ำหยด อำเภอวิเชียรบุรี ซึ่งเป็นทะเลเดียวกันมาก่อน

ตั้งจะเห็นได้ว่าในพื้นที่ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีแหล่งทรัพยากรอันทรงคุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ที่ควรอนุรักษ์และร่วมกันปฏิบัติตามเมื่อไปเที่ยวทุ่งซากดึกดำบรรพ์ใต้ท้องทะเล

▼ ป่าช้าหิน

๑. ห้ามขีดเขียนข้อความต่างๆ ด้วยสีหลากหลายสีตามต้นไม้ หรือโหนดหิน
๒. ช่วยกันรักษาความสะอาดไม่ทิ้งเศษอาหาร หรือขยะให้เรี่ยราดตามแหล่งนั้นๆ
๓. ห้ามจับ หรือเคลื่อนย้ายสิ่งของออกจากแหล่งธรรมชาตินั้นๆ

จังหวัดเพชรบูรณ์ของเรายังมีแหล่งธรรมชาติที่ชุกช่อนแบบนี้อีกเยอะ ขอเชิญนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างชาติได้มาสัมผัสถึงความสวยงามที่แปลก พร้อมชมความสวยงามที่ธรรมชาติสร้างขึ้นหนึ่งเดียวในจังหวัดเพชรบูรณ์ ขอขอบคุณนายกองค์การบริหารส่วนตำบลภูน้ำหยดที่ได้พาทีมงานนำชมทุ่งซากดึกดำบรรพ์ใต้ท้องทะเล องค์การบริหารส่วนตำบลภูน้ำหยดยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อศึกษาระบบธรณีวิทยาและลองมาสัมผัสทุ่งซากดึกดำบรรพ์ใต้ท้องทะเลที่ภูน้ำหยดด้วยตากันดู รับรองว่าจะได้รับความประทับใจและรูปถ่ายสวยๆ กลับไปแน่นอน

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวดี แก้วบาง และคณะ. (๒๕๖๑). รายงานการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม เรื่องทุ่งซากดึกดำบรรพ์ใต้ท้องทะเล บ้านยางจำ ตำบลภูน้ำหยด อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์, (เอกสารอัดสำเนา).

นิวมอนิเตอร์. (๒๕๖๑). นักวิชาการ “ชี้แหล่งซากดึกดำบรรพ์ภูน้ำ
หยดคือหลักฐานมหาสมุทรที่คั่นระหว่างแผ่นเปลือกโลก
อินโด-ไชน่าและฉาน-ไทย”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม
๒๕๖๒, จากมติชนออนไลน์: https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_๑๐๓๔๔๕๕.

สุนทร คงวราคม. (๒๕๖๑). “ชี้แหล่งซากดึกดำบรรพ์ภูน้ำหยดสำคัญ
ระดับโลก ยกเทียบแนวปะการังเกรตแบร์ริเออร์รีฟทวีป
ออสเตรเลีย”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒, จาก
ช่อง ๗๗ ข่าวเด็ด: <https://www.๗๗kaoded.com/content/๑๒๐๖๑๗>.

Breaking News. (๒๕๖๑). “เพชรบูรณ์พบฟงโซดหินฟอสซิล ๒๔๐
ล้านปี”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒, จากINNnews:
https://www.innnews.co.th/regional-news/news_๑๓๐๔๖๕/.

บุคคลอ้างอิง

จตุรงค์ พ่วงเต็ง. (๒๕๖๑). อายุ ๔๒ ปี บ้านเลขที่ ๓๘ หมู่ ๘ ตำบล
ชัยสมบูรณ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๒๒ ตุลาคม.

ฉัตรชัย จันตากุล. (๒๕๖๑). อายุ ๓๖ ปี บ้านเลขที่ ๔๙๙/๑๖๒๐
หมู่ ๒ ตำบลสะเตียง อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๒ ตุลาคม.

ผู้เขียน

นายพิทักษ์ จันทรจิระ

นักวิชาการช่างศิลป์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ฟู่หวลวแหลแหล (แคนใหญ่) กำลังจะเลือนราง

“อันชนใดไม่มีดนตรีกาล ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก” บทประพันธ์นี้อยู่ในเรื่อง “เวนิสวานิช” พระราชนิพนธ์แปลในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เป็นเรื่องยืนยันว่ามนุษย์ทุกชนชาติย่อมมีสุนทรียภาพทางดนตรี ซึ่งหากใครผิดแผกแตกต่างไปจากนี้ ถือว่าเป็นคนผิดปกติ ชาวลิซอบ้านเพชรดำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ก็เช่นกันถึงแม้จะอพยพนับครั้งไม่ถ้วน การเดินทางที่ไกลนับหมื่นนับแสนกิโลเมตร ก็ยังพกพาเครื่องดนตรีประจำชนเผ่าติดตัวไปด้วยเสมอ นอกจากจะเป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานแล้ว เครื่องดนตรีก็ยังมีอะไรที่ซ่อนนัยความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างน่าสนใจ

ชาวลีซอ

พื้นที่เขาค้อมีประชาชนเข้ามาทำมาหากิน หลากหลายชาติพันธุ์ ประชาชนบางกลุ่มตกค้างหลังจากสงครามยุคผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และอีกส่วนหนึ่งคือ กลุ่มชาติพันธุ์ (ม้ง เย้า และลีซอ) ที่อพยพมาตั้งหลักปักฐานทำมาหากินด้วยวิถีชีวิตของคนภูเขา วัฒนธรรมตลอดจนวิถีชีวิตยังคงถูกรักษาไว้ เฉากเช่นเทศกาลบุญประเพณีในรอบปียังคงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคมเฉพาะกลุ่ม โดยมีเรื่องดนตรีที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของการรวมกลุ่มในพิธีกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น การปลูกต้นไม้ปีใหม่ การเดินร่ำรอบต้นไม้ปีใหม่ พิธีไหว้ศาลอาปาหมุฮี (ผีบรรพบุรุษ) ประจำหมู่บ้าน พิธีเรียกขวัญผู้นำ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าเครื่องดนตรีถูกใช้ในพิธีกรรมโดยชาวลีซอเชื่อว่าเสียงดนตรีคือสื่อกลางระหว่างสิ่งเหนือธรรมชาติกับมนุษย์ นั่นเอง

ดนตรีในวิถีชีวิต

วิถีชีวิตของชาวลีซอค่อนข้างเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การปฏิบัติและสืบทอดประเพณีต่างๆ ที่มาจากบรรพบุรุษอย่างสม่ำเสมอ นายธนานพ สิ้นเข้า วัย ๕๕ ปี ปราชญ์พื้นบ้านด้านดนตรีชาติพันธุ์ (ซ้อป้อ หรือ ซิ่ง) เล่าว่า “ชาวลีซอจะอพยพไปที่ใด สิ่งที่ต้องนำติดตามตัวไปด้วยเสมอ คือ ความเชื่อ พิธีกรรม ภาษา และยักรวมถึงเครื่องดนตรีชาติพันธุ์ ได้แก่ ซ้อป้อ (เครื่องดนตรีประเภทตีตม มี ๓ สาย ลักษณะคล้าย ซิ่ง) ฟู้วหลูว (แคน) และ จู่วหลูว (ขลุ่ยไม้ไผ่)

ชาวลิซอถือว่าเครื่องดนตรีเปรี๊ยะเปรียบเสมือนภูมิปัญญาบรรพบุรุษ ที่ยังสามารถจับต้องได้และถือเป็นสิ่งหนึ่งที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวลิซอก่อนเข้ามาอยู่ในชนชาติไทย โดยดนตรีมีบทบาทในด้านประเพณี พิธีกรรม ทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ สร้างความเป็นกลุ่ม สร้างความอ่อนคลายกังวลในขณะที่เจอเรื่องวิกฤตเข้ามาในชีวิตเนื่องจากชาวลิซอที่อพยพโยกย้ายแหล่งทำกินอยู่บ่อยครั้ง เสียงดนตรีประกอบไปด้วยเนื้อเพลงที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต การทำมาหากินอันเป็นสุข กับความอุดมสมบูรณ์ การเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว จึงเปรียบเสมือนสิ่งเดียวที่ทำให้สามารถสัมผัสกับอารมณ์ ความรู้สึก ของเรื่องราวแห่งความสุขของบรรพบุรุษตนเอง” (ธนานพ สิ้นเช้า, ๒๕๖๑: สัมภาษณ์)

เครื่องดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลิซอ บ้านเพชรดำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ถือได้ว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และอยู่ในวิถีชีวิตของชาวลิซอมาอย่างช้านาน ถ่ายทอดกันจากบรรพบุรุษส่งต่อรุ่นสู่รุ่น และเครื่องดนตรียังมีความสำคัญอย่างมากต่อพิธีกรรมประเพณีต่างๆ ของชาวลิซอ เครื่องดนตรีของชาวลิซอ บ้านเพชรดำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีอยู่ ๔ ชนิด ได้แก่ ซือปือ (ซิง), ฟู่หวูวแหลแหล (แคนใหญ่), ฟารีฟู่หวูว (แคนเล็ก), จู่หวูว (ขลุ่ย)

ซ้อป้อ ▼

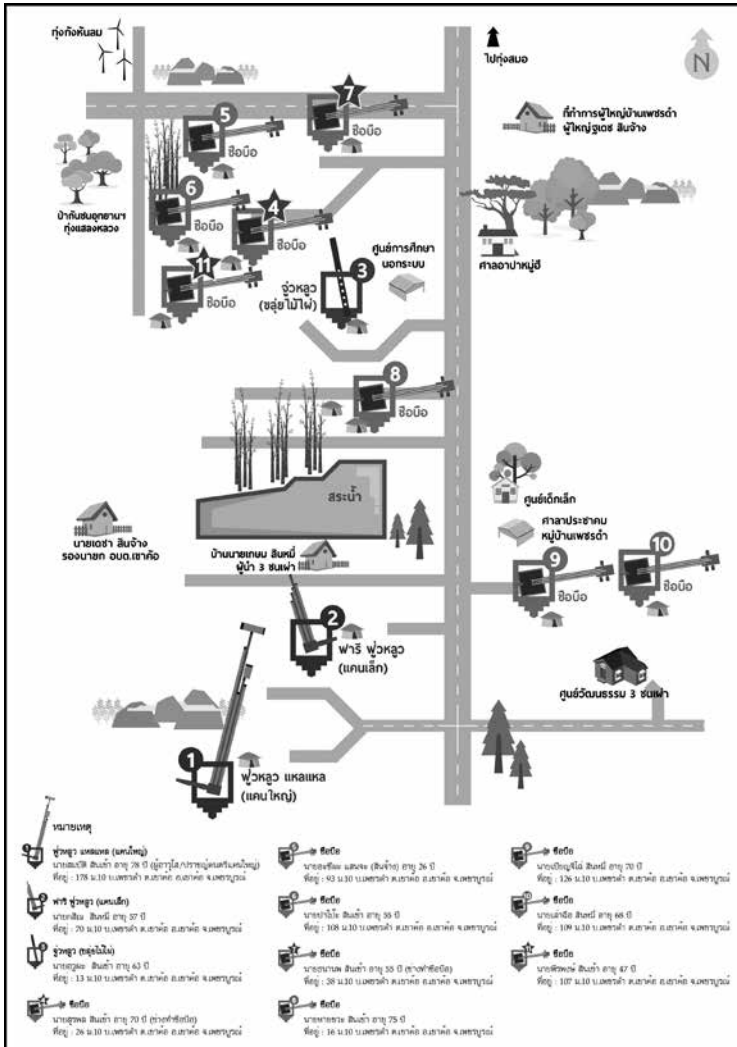
ฟู้หวลวแหลแหล (แคนใหญ่) ▲

ฟารีฟู้หวลว (แคนเล็ก) ▼

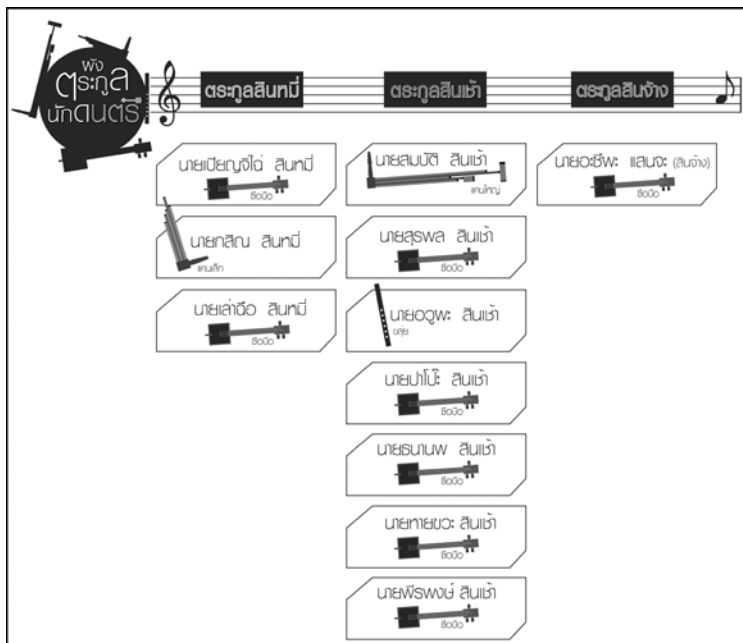

จู้หวลว (ขลุ่ยไม้ไผ่) ▼

▲ แผนที่เดินเท้า : ดนตรีชาติพันธุ์ลีซอ บ้านเพชรดำ
(จัดทำโดย พิทักษ์ จันทร์จรัส เมื่อ ๒๕๖๑)

ผังตระกุลน้กดนตรีชาวลิซอ บ้านเพชรด้า ▲
 (จัดท้าโดย พิทักษ์ จันทรจิระ เมื่อ ๒๕๖๑)

ณ ปัจจุบัน นายสมบัติ สิ้นเข้า ปรากฏชื่อนักดนตรีอาวุโสวัย ๗๘ ปี เป็นผู้ที่สามารถเล่นฟู้วหลูวแหลแหลได้เพียงผู้เดียว เป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าและดูด ชนิดหนึ่งของชาวลิซอ บ้านเพชรดำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ที่กำลังจะไร้ผู้สืบทอดวิชาเป่าฟู้วหลูวแหลแหล(แคนใหญ่) เนื่องจากหลากหลายปัจจัยมากมาย เช่น ฝึกหัดเล่นยากกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ จำพวก ซออู้ ส่วนหนึ่งก็อาจจะเพราะ ซออู้เล่นง่ายและมีความสนุกกว่า การหลงใหลวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามา ย่อมมีผลกระทบต่อดนตรีของตน อย่างดนตรีสากล การออกไปศึกษาและทำงานของคนรุ่นใหม่ ก็ย่อมจะได้ดนตรีแนวใหม่เข้ามาในหมู่บ้าน ซึ่งส่งผลต่อดนตรีดั้งเดิมประจำเผ่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นายสมบัติ สิ้นเข้า กล่าวว่า ตอนอายุประมาณ ๑๕ ปี มีความสนใจในเครื่องดนตรีฟู้วหลูวแหลแหล (แคนใหญ่) ที่เห็นพ่อเล่นในงานประเพณีของหมู่บ้าน เป็นที่น่าสนใจของทุกคน ดุมิแสนท์ จึงเริ่มฝึกเล่นฟู้วหลูวแหลแหล โดยมีพ่อเป็นผู้ถ่ายทอดวิชา เมื่อเริ่มเล่นจนชำนาญก็คิดอยากมีเครื่องดนตรีเป็นของตัวเอง ตนจึงติดต่อไปที่ชาวมูเซอดำ เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผลิตฟู้วหลูวแหลแหลในขณะนั้น ราคาอยู่ที่ ๒,๐๐๐ บาท

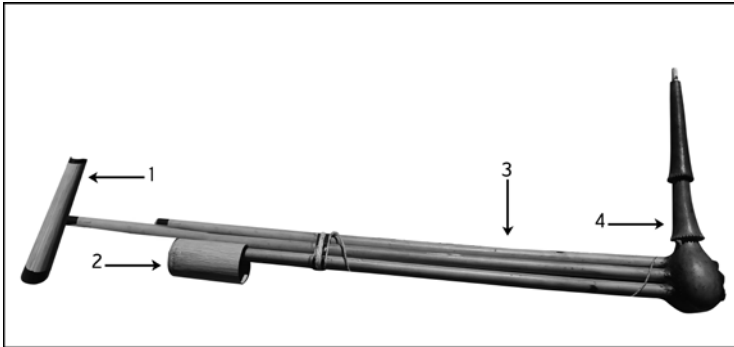
เมื่อได้ฟู้วหลูวแหลแหล(แคนใหญ่) เป็นของตัวเองแล้ว ก็เริ่มฝึกฝนอย่างจริงจังเป็นต้นมา เครื่องดนตรีชนิดนี้จะใช้บรรเลงแต่จังหวะทำนอง ไม่มีเนื้อร้องประกอบเพลง ใช้เล่นในชีวิตประจำวันทั่วไป

ฟู่หลูหลูหลู (แคนใหญ่)
(ภาพโดย พิทักษ์ จันทรจิระ เมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑) ▲

เวลาไปทำไร่ที่สวน หรือหลังจากในช่วงเวลาพักผ่อน ยามสังสรรค์ใช้ เป็นสื่อในการจีบสาวอีกด้วย รวมถึงเล่นบรรเลงประกอบพิธีกรรมตาม ประเพณีของชาวลีซอต่างๆ

เมื่อเวลาผ่านไป ณ ปัจจุบัน นายสมบัติ สิ้นเช่า ไม่ได้นำเครื่อง ดนตรีฟู่หลูหลูหลู(แคนใหญ่) ไปเล่นในพิธีกรรมและประเพณี ของชาวลีซอ เนื่องจากอายุที่มากแล้ว เครื่องดนตรีต้องใช้พลังในการ บรรเลง จึงไม่สามารถเข้าไปร่วมวงได้

ส่วนประกอบต่างๆ ของฟู้หวลวแหลแหล ▲
(ภาพโดย พัทธ์ชัย จันทร์จิระ เมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑)

ส่วนประกอบต่างๆ ของฟู้หวลวแหลแหลตามหมายเลข

๑. เถอะฟู้ว (ตัวปรับเสียงให้ก้องกังวาน)
๒. เถอะฟู้ว (ตัวปรับเสียงให้ทุ้ม)
๓. ลำตัวแคน (มีทั้งหมด ๕ ลำ ความยาวต่างระดับตามเสียงสูงต่ำ)
๔. น้ำเต้า

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในหมู่บ้านเพชรดำของชาวลีซอไม่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุของ ฟู้หวลวแหลแหล แต่อย่างไร ยังคงใช้ลูกน้ำเต้า กับไม้ไผ่เฮี้ยในการทำ

เครื่องดนตรีที่หายาก ราคาที่ค่อนข้างสูง และเสียงของฟู้หวลวแหลแหลอาจไม่ไพเราะเท่ากับเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ ทำให้คนรุ่นใหม่ของชาวลีซอ ในหมู่บ้านเพชรดำ ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าไรนัก ซึ่งอีกไม่นานฟู้หวลวแหลแหล(แคนใหญ่) คงเหลือไว้เพียงแค่ตำนาน

นายสมบัติ สิ้นเช่า ปรานัญชนักดนตรีอาวุโส ▲

ข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ชาวลีซอยังคงสืบทอดประเพณีวิถีชีวิต แต่ในขณะเดียวกันผู้สืบทอดพิธีกรรมต่างๆ โดยเฉพาะนักดนตรี ล้วนแล้วแต่เป็นผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ซึ่งต้องยอมรับว่าสังคมของชาว ลีซอถูกระทบจนเกิดความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสหลัก หากขาดกระบวนการสืบทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่นี้ฟุ่หวลวแหลแหล อาจกลายเป็นภาพของความทรงจำที่ค่อยๆ เลือนลางไปจากสังคม ชาวลีซอ

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

เดชา สีน้าง. (๒๕๖๐). ผู้นำชาวลีซอและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อ. สัมภาษณ์, ๑๐ กุมภาพันธ์.

ธนานพ สีนั่ง. (๒๕๖๐). บ้านเพชรดำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๖ กุมภาพันธ์.

สมบัติ สีนั่ง. (๒๕๖๐). อายุ ๗๘ ปี บ้านเพชรดำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๖ กุมภาพันธ์.

สมบัติ เมือง เพชรบูรณ์

เล่ม ๓

โดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

